

İLHAN BERK

Galata

İlhan Berk (1918, Manisa - 28 Ağustos 2008, Bodrum) 1945'te Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Fransızca öğretmenliği (1945-1955) ve ardından Ziraat Bankası'nda çevirmen (1956-1969) olarak çalıştı. Emekliliğinin ardından Bodrum'a yerleşti ve ölümüne kadar orada yaşadı.

İlk şiirleri *Yeni Doğuştan, Uyanış, Varlık, Ses* gibi dergilerde çıktı. İlk kitabı *İstanbul'dan* (1947) itibaren "toplumcu şiir" in önemli temsilcilerinden biri olarak adı öne çıktı. 1954'ten itibaren İkinci Yeni tarzında şiirler yazmaya başladı, "Salt Şiir" dediği bu tarzı savunan yazılar yazdı. *Galile Denizi* (1958) kitabından sonra, İkinci Yeni'nin en çok anılan şairlerinden biri oldu.

1960'ların başından itibaren peş peşe yayımladığı kitaplarıyla, "şiirin kırk türlü yazılabileceği"ni gösterdi. Dilin tüm olanaklarını deneyerek modernist şiirin ufkunu genişletti. Kadim uygarlıklardan cinselliğe, nesnelerden şehirlere, şifalı otlardan şairlere kadar "her şeyi" şiirin alanına dahil etti.

1982'de yayımlanan otobiyografisi *Uzun Bir Adam*'dan sonra günlüklerini, kendine özgü bir "tür"e dönüştürdüğü "defterler"ini kitaplaştırmaya başladı.

Türünün tek örneği *Şifalı Otlar Kitabı*'nda doğaya bakışını saydamlılaştırdı.

1985'te yayımlanan *Galata* ve 1990'da yayımlanan *Pera* kitaplarıyla İstanbul'un "kent belleği"ni kayda geçirdi.

Şiir anlayışını anlattığı yazılarını ve aforizmalarını *Poetika* ve *Logos*'ta bir araya getirdi.

Hazırladığı şiir antolojilerinin yanı sıra Ezra Pound, Rimbaud gibi şairleri Türkçeye çevirdi.

Kitapları

Şiir: *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Koroğlu* (1955), *Galile Denizi* (1958), *Çivi Yazısı* (1960), *Otağ* (1961), *Mısırkalyoniğe* (1962), *Âşıkane* (1968), *Şenlikname* (1972), *Taşbaskısı* (1975), *Atlas* (1976), *Kül* (1978), *İstanbul Kitabı* (1980, gözden geçirilmiş baskı), *Deniz Eskisi/Şiirin Gizli Tarihi* (1982), *Delta ve Çocuk* (1984), *Galata* (1985), *Güzel İrmak* (1988), *Pera* (1990), *Dün Dağlarda Doluştım Evde Yoktum* (1993), *Avluya Düşen Gölge* (1996), *Şeyler Kitabı: Ev* (1997), *Çok Yaşasın Sayılar (Şeyler Kitabı II, 1998), Şeyler Kitabı* (2002; *Ev ve Sayılar*'la birlikte), *Requim* (2004), *Kuşların Doğumgününde Olacağım* (2005), *Lettera Amorosa* (2005) *Aldırılmayan Yoktur* (2006), *Tümceler Geliyorum* (2007), *Çiğnenmiş Gül* (2011, haz. G. Özmen).

Şiirleri üç ciltte toplanmıştır: *Eşik* (1947-1975), *Aşk Tahtı* (1976-1982), *Akşama Doğru* (1984-1996).

Otobiyografi: *Uzun Bir Adam* (1982, 2005).

Deneme/Günlük: *Şifalı Otlar Kitabı* (1982, 2004), *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (1983, 1992), *Şairin Toprağı* (1992), *İnferno* (1994, 2004), *Logos* (1996), *Poetika* (1997), *Kült Kitap* (1998), *Ben İlhan Berk'in Defteriyim* (2004).

Söyleşi: *Kanatlı At* (1994), *İlhan Berk'le Şiirin Anayurdunda* (F. Andaç, 2004).

Mektup: *Elin Üstünde Gezsün: İlhan Berk'ten Memet Fuat'a Mektuplar* (2012, S. Sönmez), *Enis Batur'a Mektuplar* (2014).

Antoloji: *Başlangıcından Bugüne Beyit Mısra Antolojisi* (1960, 2004), *Aşk Elçisi* (1965), *Dünya Edebiyatından Aşk Şiirleri* (1968), *Başlangıcından Bugüne Dünya Şiiri* (1969, 1974), *Fransız Şiiri Antolojisi* (2001), *Güldeste: Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi* (2004).

Şiir Çevirisi: *Arthur Rimbaud- Seçme Şiirler* (1962), *Ezra Pound- Seçme Kantolar* (1983), *Asılı Eros: Çeviri Şiirleri* (1996).

Öykü: *Bir Limandan Üç Resim* (2019, haz. E. Gökşen).

Seçkiler: *Kitaplar Kitabı* (1981), *Seçme Şiirler* (1997), *Kendi Seçtikleriyle İlhan Berk* (2004), *Bir Yeryüzü Tanığı* (G. Turan, 2009).

Yabancı dillere çevrilmiş kitapları: *Estambul / İstanbul, Madrid*, 1988; *Histoire Secrète de la Poésie / Şiirin Gizli Tarihi*, Paris: Arfuyen 1991; *Poemas / Şiirler*, Madrid, 1992; *Rio Hermoso / Güzel İrmak*, Madrid, 1995; *Selected Poems / Seçme Şiirler*, Londra, 2006, *Mar de Galilea / Galile Denizi*, 2006, Madrid; *Selected Poems / Seçme Şiirler*, United Kingdom, 2007; *Um die Gasse biegt deine Stimme / Sokak Dönüyor Sesini*, Berlin, 2016 - <https://rantey.org>

**İlhan Berk'in
YKY'deki kitapları:**

- El Yazılarına Vuruyor Güneş (1992)
İnferno (1994)
Kanatlı At (1994)
Logos (1996)
Asılı Eros (1996)
Uzun Bir Adam (1997)
Poetika (1997)
Kült Kitap (1998)
Eşik (1947-1975) (Toplu Şiirler I, 1999)
Aşk Tahtı (1976-1982) (Toplu Şiirler II, 1999)
Akşama Doğru (1984-1996) (Toplu Şiirler III, 1999)
Galata (2000)
Pera (2000)
Şeyler Kitabı (2002)
Toplu Şiirler (Delta-1, 2003)
Requiem (2004)
Şifalı Otlar Kitabı (2004)
Kuşların Doğum Gününde Olacağım (2005)
Adlandırılmayan Yoktur (2006)
Tümceler Geliyorum (2007)
Çiğnenmiş Gül (Haz.: Gonca Özmen, 2011)
Elin Üstünde Gezsin - İlhan Berk'ten Memet Fuat'a Mektuplar
(Haz.: Sevgül Sönmez, 2012)
Mısırkalyoniğne (Desenler: Selçuk Demirel) (2018)
Galile Denizi (2019)
Bir Limandan Üç Resim (2019)
Şiirin Çizdiği - Edebiyat ve Şiir Üzerine Yazılar
(Haz.: Yalçın Armağan, 2019)
Galata (özel baskı, 2016)
Pera (özel baskı, 2016)

Doğan Kardeş

Bir Yeryüzü Tanığı - Seçme Şiirler (2009)

İLHAN BERK

Galata

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 1317
Şiir - 125

Galata / İlhan Berk
Resimler: Abidin Dino

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu - Birhan Keskin
Düzelti: Alev Özgüner

Kapak resmi: Plan de Galata, Godeffroy, 1891

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 36150

1., 2. baskı: Adam Yayıncılık, 1985, 1997
YKY'de gözden geçirilmiş 1. baskı: İstanbul, Mart 2000
8. baskı: İstanbul, Mart 2021
ISBN 978-975-08-0200-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1999, 2021
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

13 • Öndeyiş

I. KİTAP

- 23 • Galata Kulesi Alanı'nı ve Yeditepeler'i Onları Anlatır
- 27 • Galata Kulesi'ni Onu Anlatır
- 32 • Voyvoda Caddesi'ni Onu Anlatır
- 42 • İlkbelediye Caddesi'ni Onu Anlatır
- 47 • İlkbelediye Caddesi'nin Bir Sakini Demir Özlü'yü Onu Anlatır
- 49 • Şair Ziya Paşa Caddesi'ni Onu Anlatır
- 51 • Galata Kulesi Sokağı ile Hacıali Kartçınar Sokaklarını Onları Anlatır
- 54 • Kartçınar Sokak'ta Bir Kahvedeki Bir Taşbaskısını Onu Anlatır

II. KİTAP

- 59 • Yüksekaldırım'ı Onu Anlatır
- 62 • Bir Yüksekaldırım Sakini Şair Şeyh Galip'i Onu Anlatır
- 64 • Galata'nın Şahkulu, Serdar-ı Ekrem, Lülecihendek, Alageyik Sokaklarını Onları Anlatır
- 71 • Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Bir Sakini Abidin Dino'yu Onu Anlatır
- 89 • Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Bir Başka Sakini Cavit Yamaç'ı Onu Anlatır

- 91 • Şahkulubostanı Sokağı'nı ve Lülecihendek Caddesi ile Alageyik Sokağı'nı ve de Salâh Birseli Onları Anlatır
- 98 • Eski Yüksekalkaldırım Sakinlerini Onları Anlatır
- 101 • Yüksekalkaldırım'ı Çıkanları Çıkmayanları Onları Anlatır
- 105 • Yüksekalkaldırım'ın Bir Başka Sakini Ressam Habip Gerez'i Onu Anlatır
- 107 • Yüksekalkaldırım'ın Küçük Esnafını Onları Anlatır
- 113 • Tünel'i ve de Bir Tünel Yolcusunu Onu Anlatır
- 117 • Yüksekalkaldırımlı Bir Caniyi Bıçakçı Petri'yi Onu Anlatır
- 120 • Yüksekalkaldırım'ın 1984 Yılı 5 Mayıs Perşembe Günü Sakinlerini Onları Anlatır
- 124 • Eski Galata Sakinlerini Onları Anlatır

III. KİTAP

- 129 • Karaköy'ü Karaköy'ün Rıhtım ve Kemankeş Caddelerini Onları Anlatır
- 133 • Karaköy'ün Leblebici Şaban, Kadem ve Mangır Sokaklarını Onları Anlatır
- 141 • Tophane'yi Onu Anlatır
- 146 • Karaköy'ün Tersane Caddesi'ni Onu Anlatır
- 149 • Perşembe Pazarı'nın Yanıkkapı Sokağı'nı Onu Anlatır
- 151 • Perşembe Pazarı'nın Anlatılmazlığını Onu Anlatır
- 152 • İnsanoglunun Uğraşlar Sözlüğü
- 155 • Karaköy'ün Eski Banka Sokağı ile Banker Sokağı'nı ve de Galata Bankerlerini Onları Anlatır
- 161 • Banker Avram Kamondo (1785-1873)
- 163 • Banker Zarifi
- 165 • Galata Bankerlerinin İş Adamlarının Avukatı Yazar-Noter Mithat Cemal'i Onu Anlatır
- 167 • Galata'nın Karaköy Sınırlarını Onu Anlatır
- 170 • Minyatüre Çıkmayan Galata Sokakları Baladı
- 174 • Matrakçı Nasuh'un Minyatürünün Elini Son Kez Tutup Galata'yi Noktalamamızı Onu Anlatır

Galata'ya deryadan yokuş yukarı bir saatte çıkılır.
Evliyâ Çelebi

Matrakçı Nasuh: *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* adlı yapıtındaki bir minyatürde Galata, 1537.

Öndeyiş

I

Matrakçı Nasuh'un bir minyatüründe üçgene çalıyor Galata. Üçgen bir tepeye.

Dik, engebeli, girintili çıkıntılı. Sanki İstanbul'a özeniyordur, onun gibi körfezler, burunlar, koylar çıkıp, tepeler, vadiler inecektir. Hem bunun için de bir buruna benzemek istemeyecek midir? Hızla uzun, dik yollar geçip açık kapalı açılar düşürüp, hendekler, surlar kazıp, sonra da birden düşecektir: İncecik gölgeler bırakıp arkasında:

GALATA

diye yazmak için adımı. Kendi dilinde.

Bir tepe, Körler Ülkesi'ni görür diye geçer Delf kâhinlerinin tarihinde.

Ve kat kat ve kârgir.

Ve satranç sokaklı (dikey, yataylar, doğrular: İçten içe bir ehrama dönüşmek için mi?).

Ve surlar, surlar, surlar.

Marruffus Baldasar'm adını kazdığı giderayak:*

* Bir Cenevizli asker. 1110 Mayıs ayında "vahim bir zamanda" diye Mumhane Kapısı'na bir tarih düşmüştür.

Mhs. M. CCCC. XXXXVI. May

Erexit Pretor Marruffus Baldasar ista
Menia, plus aliis nobile fecit opus. Grandis
is aspectu formoso human, habudus
Evoqu in serio, Tristitiaque pari. Hec sibi
servabut Romanu Munera
Nomen. Quodque Diis Divum cunque
celebreit.

Bütün tepeler gibi de dik ve durağan.

Ve biraz dar sol açısı (bu yüzden biraz dışarda kalmamış mıdır Galata kapıları?).

Azap Kapısı Kâğıthane deresini yalıyor.

Yenikapı'yla yer değiştirmiş İç Azap Kapısı.

Ve Başhisar iyice içine düşmüş üçgenin: Meyit Kapısı'nı sıyrıyor.

*Şişhane önlerinde birden kırılıp birden düzeliyor sol kenar çizgisi
Ve Harip Kapısı'na gelip çarpıyor.*

Kürkçü Kapısı Yelkenci Han'a çıkıyor.

İyice uzaklara gidip durmuş Büyükkule Kapısı.

Ya Yağkapanı Kapısı mı? O görünmüyor (ama bir minyatür bir harita değildir, onun için her şeyi neden yerli yerinde aramalı? Değil mi ki önümüzdeki bir resimdir, öyleyse bir resme baktığımızı bilelim).

Belli ama Matrakçı'nın "Ey Kapılar!" deyip kapılardan çizmeye başladığı Galata'yı (ki çok yalnız yaşadığını biliyoruz ve çatkılı çivit hırkalı pazen urbaları sevdi). Hem bilir ki Galata demek biraz da kapılar demektir. Bunun için de bir bir sayacaktır Galata kapılarını içinden, hep içinden:

— Birinci kapı Meyit Kapısı'dır; Kasımpaşa Tersanesi'ne çıkar; ikinci kapı Azap Kapısı'dır güneye bakar; üçüncü kapı Kürkçü Kapısı'dır –ki sessiz bir kapıdır– o da güneye bakar; dördüncü Yağkapanı Kapısı'dır; beşinci kapı –ki denize çıkar– Balıkpazarı Kapısı'dır; altıncı kapı Karaköy Kapısı'dır; yedinci Kurşunlu Mahzen Kapısı'dır; sekizinci –ki ezik bir kapıdır– Kireç Kapısı'dır; dokuzuncu Tophane Kapısı'dır; onuncu Küçükkule Kapısı'dır; on birinci –ki yalnız bir kapıdır– Büyükkule Kapısı'dır ve hiçbir yere bakmaz.

Ya adı "Meçhul" kapılar mı? Onlar minyatüre vurmuyor.

Çok koyu gölgeler düşürdüğünden anlıyoruz Azap Kapısı'ndan başladığını üçgeni kurmaya (hem en çok sevdiği kapı da o değil midir? Öyleyse biz de oradan başlayacağız okumaya resmi, dışlayıp Eyüp'ü, Kasımpaşa'yı, Pera'yı. Madem konumuz Galata'dır).

Üçgenin sağ kenar çizgisine geçmeden, Galata Kulesi'ni bir daire içine alıp bıraktığı belli. "Oraya en sonra geleceğim!" mi diyor?

Öyle ya kabataslak da olsa önce Galata'nın sınır çizgilerini koymalıdır.

Öyle yapıyor.

Yavaşça sağ kenar çizgisinin elinden tutuyor. Tutup deniz kıyısına iniyor.

İnip orda kalıyor.

Artık ordan, ordan bakacaktır. Hızla alt kenar çizgisini çizip. Kulelere, surlara, burçlara, mazgallara geçmeden, sıralayıp bir bir hepsini.

Dizer gibi bir ipe.

Azap Kapısı Camisi'yle Kılıç Ali Paşa Camisi'ni onun için ıştırteleyip bırakmıyor mu?

İki sınır taşı gibi. Yalın. Som.

Karaköy önlerinde mi şimdi de? Öyle olmalı.

Ordan adımlamaya başlamayacak mıdır Galata'yı?

Öyleyse?

II

Bir deniz feneri gibi işaretleyip bırakmış Balıkpazarı Kapısı'nı.

Ve birden iç ve dış kapılara geçmiş (birden diyoruz çünkü Galata Kulesi'ne geçtiği belli, değil mi ki Galata Kulesi asıl o ağır basacaktır, onu sevse de sevmese de ilkin oraya atacaktır kancasını). Hem ordan, hep ordan aşağılara, ta aşağılara iki koldan inmeyecek midir? Böylece de ilk ağızda nice nice ayrıntıyı atıp (ayrıntılar ne denli gerekli olsa da) Galata Kulesi'ni baş köşeye oturtmayacak mıdır?

Hem başka türlü büyük ağırlığı ona nasıl verebilir?

Evet, büyük ağırlığı Galata Kulesi'ne veriyor. Kalın bir çizgi çizip ve bastıra bastıra işaretleyip Haliç'i ve Boğaz'ı. Bu kardeş iki eski suyu!

Ve Arap Camisi'ne çıkıyor. Hem nerden bakarsak bakalım dört yandan önümüze o çıkmıyor mu, sırtlanıp koca bir tarihi? (Burda bu ayracı açmam hoş görülmelidir. Bu satırların yazarı Arap Camisi'nin tarih demek olduğunu bildiği için 1982 yılı 18 Mayıs Cuma günü elinde kalem kâğıt –ne zaman onlarsız yola çıkmıştır ki– burasını “ta-vaf” etmiş, bir uludan, cami üstüne nice nice efsaneler dinleyip ve bir kolunda Mekkeli kervan sürücüsü Muhammed, bir kolunda da mavi gözlü İsa, önünde de uzun yüzlü –nedense uzun yüzlü– Arap casuslarıyla çıkmıştır. Demem şudur ki “kadim” bir camidir ve bir dış haremlî ve yüksek minarelidir ve iç surları yalardır – resimdeki gibidir. Minyatür'de Yelkenci Han'a vuruyor gölgesi, aşağılarda, ta aşağılarda. Ve koşut bir çizgi çizip kendini Tersane Caddesi'ne bırakıyor.)

Arap Camisi'ni orda bırakıp, Kürekçi Kapısı'na iniyor. Galata bedestanıyla tokuşup ve Rüstem Paşa Hani'na –ki esmer bir handır, deniz görür– çıkıyor, arkasını Yağkapanı Kapısı'na verip ve büyük bir boşluk bırakıp önünde.

III

Minyatürün dışına taşmış Galata Yenicamisi. Kırmızı kiremitli ve bir evin ardına gidip durmuş ve de sanki "Geldim, gördüm, gidiyorum!" diyordur.

Nedense görünmüyor Palazzo Communale. Ve eski Ceneviz Sarayı –ki çatık kaşlı kitaplar gibi sıkıntı saçar denir– ve iyice öne çıkmış Saint-Pierre Hanı ve Saint-George Kilisesi.

Tophane Kapısı'nın dışına atılmış Kılıç Ali Paşa Camisi (ki Sinan'ın burda çalışırken sık sık nezle olduğu söylenmiştir ve III. Murat Han çok rüzgârlı bir cami diye hiç uğramamıştır ve onun yerine Mekke su yollarının yapımına vermiştir kendini ve ben fakirin doğum yeri Manisa ilini bayındır etmiştir).

— Artık sıra kulelerde!

mi diyor (ki on iki diye okuyoruz)? Ve üçgenin tabanına sıralamış kuleleri, denizi yalıyorlar. Yalnız ikişer kule dikip bırakmış üçgenin iki kenarına. "Bu kadar yeter!" deyip.

Ve surlar surlar surlar!

Surlarla bağlamış hepsini. (Bu da şunu gösterir ki hasta olan VI. İoannes, Dimotika'dadır ve Cenevizliler –bu tehlikeli misafirler– onun yokluğundan yararlanıp Galata Kulesi'ni gece demeyip gündüz demeyip çıkmışlar ve böylece çevirip bırakmışlar sevgili Galata'larını. Hem bundan da anlıyoruz ressamımız Galata'ya baka baka yapmış resmini. Hem yine bunun için Beyan-ı Menazîl-i Sefer-i İrakeyn diye bir başlık düşürmemiş midir kitabına: Sevgili Padişahı Kanuni ile Irak Seferi'ne çıkarken? Sonra da yol boyunca gözlerini dört açıp ne görüyorsa onu çizmemiş midir? Galata'yı da ilk menzil olarak görmemiş midir? Demek ki 1533-35'lerdeyiz ve elbet yalnız adı kalmıştır Cenevizlilerin.)

Ve nedense Galata sokaklarında tek kul görünmüyor. Sanki karartma var ve bombalandı bombalanacak Galata.

Ve bütün kuleler, bütün denizler sanki gökyüzüne ağmaya hazır.

IV

Kuleler kapamış Yağkapanı ve Balıkpazarı kapılarını. Pek çokları gibi onlar da görünmüyorlar (varsın görünmesinler, biz onları biliyoruz ya).

Galata Kulesi'nin hemen yanına getirip oturtmuş İslam mahallelerini. (İlkin İslam mahallelerinden mi başlamak istemiştir evleri çizip boyamaya? Biliyoruz on sekiz mahalledir ve "kâfir" komazlar.)

Bu yukarlarda Kuledibi'ni yalayıp geçen Yahudi Mahallesi'dir. (Sanki bir deniz kuşudur, bir deniz kıyısında.)

Bu Voyvoda Caddesi'yle kesişen Rum Mahallesi'dir (ki yukarı alındığı günlere kadar orda olmuştur).

Bu da Tophane Caddesi'ne inen Frenk Mahallesi'dir.

(Ki yaprak kadar incedir).

Bu uzayıp giden, sonra da birden kesilen Otçu Sokağı. Bugün de eskisi gibi hüznler eğirir ve hâlâ esnaf ruhuyla konuşur. Ve "Tarih yinelenmelidir," diyordur ve bunun için 1947'lerde, Belediye Şehir Rehberi paftalarında, bir tornacı, bir marangoz, bir tenekeci, bir berber, bir kahve diye geçer hâlâ (ki 13, 15, 77, 6, 48, 91 kapı numaralıdır).

Bu, "Bu dünyayı unut!" der gibi Hacı Ali Sokağı'nı kesen Horoz Sokağı. Ve Yüksekaldırım'ı tepeden bölüp Zürefa Sokağı'na düşer.

Bu, Minyatür'ün alt başına düşen Muhakeme Sokağı'dır ki Abdülislam Sokağı ile Perşembe Pazarı arasında uzanır ve Hoca Hanım Sokağı'yla bir dörtyol ağzı yapıp kesişir ve Samur, Zencefil ve Kurtçıkmazi'yle kavşakları vardır. Resimdeki gibi de altları dükkândır.

Bu, Galata Mandırası Sokağı'dır ve Hacıemmi Mahallesi'ne çıkar ve Galata Beyazıt Sokağı arasında döner ve kârgir evli bir sokaktır. Bugün de bir torna, üç marangoz atölyesi vardır. Hepsinin kapı numaraları da 1-19 ve 2-34'tür.

Bunlar Karaköy önlerinde toplanan Galata meyhaneleridir ki yetmiş mahalleli Rum milletininidir. Ve ayyaşlıkla sıkıca yan yana yürür diye geçer tarihte ve de mahbup uşakları o dilber oğlanlardır ki şahbazlıkları, cilveli hizmetçileri için anılır:

Şiir

*“Öyle sermestim ki idrak etmezem dünya nedir
Ben kimim saki olan kimdir meyi sahba nedir.”*

Bu, yatık bir dikdörtgene çalan Lavirentos Meyhanesi. Ve kat kat o harabahanelerdendir ve yalnız bir ay gölgesi görür ve yazıyla anlatılmaz.

Bu, Taşmerdiven Meyhanesi'dir (ki sakız beyazlığındadır ve şair Fasih çok severdi. Nasıl sevmesin ki gün yüzlü bir sakiyi gönlüne yazmıştır ve böylece de cihanı unutamamıştır).

— Ya şunlar!

mı?

Gümüşhane Han, Uluğ Han, Deniz Han, Emlak Han, Veli Alemdar Han'lardır ve daha düne kadar resimdeki yerlerindeydiler.

Şu Galata Mumhane Caddesi'dir ki Kemankuş Mustafa Paşa Mahallesi yollarından Gümrük Sokağı'yla Alipaşa Medresesi Sokağı arasında uzanır ve Şarapiskelesi Sokağı ve Kölemen Sokağı ve Mangır Sokağı ve Tophane Kasapları Sokağı ile kavşakları vardır. Bütün hari-talara da işte tam böyle vurmuşlardır.

Vurup kalmışlar.

I. KİTAP

GALATA KULESİ ALANI'NI VE YEDİTEPELER'İ ONLARI ANLATIR

Galata Kulesi Alanı uzun, geniş ve firdönüyor Galata Kulesi'ni.

Ve Galata'nın bütün sokaklarına açılıyor. Bütün sokakları avcunun içine alıyor.

Bir kilit noktası: Açık kapalı açılar, zikzaklar, eğriler, kavisler, eğimler.

Bir sarmal, geometri dilinde. (Neden bir daire dememeli?) İç içe ve kapanık.

Ve Plazzo Comunale'ye yarım daireler halinde iniyor (bir Ceneviz alanına, Cenevizlilerin hep birlikte akşamları çıktıkları –ki hırçın, asi ve açgözlü diye geçer halkı tarihte, sözlü tarihte–

ve çocukları ince kaşlı ve verak altınlıdır ve V harfini sevmeler

ve uçacak kadar az bir güzellikleri vardır.

ve yine tarihin sorduğu sorulara göre pis ve balık yaşamaz Haliç'e yılda bir inerler).

Ve Kuledibi'ni, Büyükkule'yi ve Küçükkule'yi sıyrıp geçiyor.

Ve Adıbilinmeyen Kapılara çakılıp kalıyor.

Bütün alanlar gibi de su durmaz (bu ben değersiz burda çok volta atmıştır ve suyun durmaz olduğunu görmüştür).

Bir alan: Yeditepe'yi birden görür. Birinci tepe Saint-Iren'dir, her yerden görülür. İkinci tepe –ki Nuruosmaniye Camisi'dir– iki şerefeli, iki minarelidir. Ve Barok. Barok çün-

kü III. Osman birden bilmediği şeyleri sever olmuştur. Üçüncü tepe Beyazıt Camisi'dir, öyle de geçer. Dördüncü tepe –ki Sultan Selim Camisi'dir– şîri pençeden ölen Yavuz Selim Haliç'e ordan bakardı. Beşinci tepe Fatih Camisi'dir. Altıncı tepe Balat'tır. Yedinci tepe –ki Yedikule'dir– hâlâ da öyledir.

Sesler:

- Bu kalabalık niye toplanmış öyle?
- Bir çocuğun gözlerini topluyorlar.
- Kendini Galata Kulesi'nden atan!

(Ama biz burda sesleri ve Yeditepeleri bırakıp yolumuzun elinden tutalım. Hem Yeditepeleri de rahat barakalım. Minyatüre gelince: O burda bizim elimizden tutmuyor. Ama biliyoruz Galata Kulesi Alanı'nı bir baştan bir başa kesen Büyükhendek Caddesi bu. Dün gibi bugün de buranın en büyük caddesi o değil midir?)

Bunlar İlkbelediye ve Şair Ziya Paşa caddeleri: Tazminat ruhu ile uyur, uyanırlar.

Bu Küçükhendek Caddesi: Başı hep önüne eğiktir ve güneş yüzü görmez.

Bunlar Lakerda, Galata Kulesi, Hacı Ali, Portakal sokakları: Süryanice konuşurlar.

Bu Şişhane önlerinde Büyükhendek Caddesi'ni kesen Voyvoda Caddesi: Yahudi ulusunundur. Hem bir an önce ona bırakmalıyız artık kendimizi: Geçip Apikoğlu Kardeşler'i ve Buruk Kırathanesi'ni ve Mutlu –ki Bizans kokar– Pastanesi'ni.

Ve Umut Ticaret'i ve Nur Muhallebicisi'ni ve Genç Büfe'yi ve Dilek Lokantası'ni ve Ömür Köftecisi'ni ve Anadolu Sigorta'yı ve Üç Çiçekçi'yi ve Yerebatan Kırtasiye'yi ve Acar Elektrik'i ve Kırstal Avize'yi ve ağaçları, kuşları, çiçekleri, otları ve börtü böceği:

Ağaçlar	Çiçekler	Kuşlar	Otlar	Hayvanlar
Akasya	Kadifeçiçeği	Serçe	Ayrıkotu	Köpek
Çınar	Sarmaşık	Kırlangıç	Eğreltiotu	Kedi
Ihlamur	Libya çimi	Güvercin	Pıtrak	Sinek
	Filbahri	Kumru		Karafatma
	Küpeçiçeği	Saka		Arı
	Horozibiği	İspinoz		Solucan
	Sardunya	Martı		
	Pat			

ve *Neve Şalom* Sinagogu'nu ve İhtiyar Balıkçı'yı ve Kürt Manavı: (ki hep bir çulluk görür düşünde).

Ve Galata Kulesi Alanı'nı bütün bütün geride bırakmadan önce ona son bir kez dönüp yeniden bakalım ve bu kez 1961'lerdeki sakinlerini sıralayalım. Sıralayalım ki ona olan sevgimiz belli olsun:

2 kahve 4 berber 1 kadın berberi 4 bakkal 4 kasap
 5 manav 2 helvacı 4 tuhafiyeci 3 elektrikçi
 2 mezeci 2 kolacı 2 eskici 3 tenekeci
 1 kontraplakçı 1 basımevi 1 mermerci
 1 eczane 1 balıkçı 2 terzi
 2 nalbur 1 tekel bayii 1 hurdacı 1 fotoğrafane

(Kapı Numaraları: 1-35 ve 2-66).

Beki Maçoro

Etli - Albert Atlas ve çocukları Ceki ile Eda

Klara - Yuda Gormez ve ağulları Meir ile Alpar

Kasin - Yaşar Maton ve ağulları Tusol

Ketim - Ventura Maçoro

Karin Çiftane (U.S.A)

Yiteli - Lili Maçoro

İsmi Maçoro

Scra Madara

Perez Madara

Maçoro, Atlas, Gormez, Maton, Madara, Bayhan, Romano, Zerkis aileleri
eşi, babaları, kayın pederleri, büyük babaları, kardeşleri, enişterleri
ve akrabaları

Bay Alber MAÇORO 'nun

(MATBAACI)

volat ettiğini teessükle bildirirler.

Canaze merasiminin 25 Nisan 1982 Pazartesi günü saat 11 de Büyük
Hendek Hava Şalom müsevi sinagogunda icra olunacağı anı anılır.

İşbu ilân davetiye sureti kâimdir.

Canaze Levazımatı: MOSKOVIÇ

S. BERAMA

Kalyancı Kulluk Cad. 75

Tel: 46 13 15 - Goca : 60 35 74

ve Neve Şalom Sinagogu'nu ve ihtiyar balıkçıyı...

GALATA KULESİ'Nİ ONU ANLATIR

Minyatürde İsa'ya benziyor Galata Kulesi. Uzun, mavi gözlü İsa'ya

İsa'nın yüzünün adamakıllı ufaldığı ve iyice saç bıraktığı bıyık uzattığı

Gençlik resmine. Bir koni olan yüzüne İsa'nın, bir koni ucu haçlı ve bir koni nasıl inerse öyle iniyor

Öyle hiç şaşmayan bir dikeyle inen ve çıkan ve el kadar pencere

li (Belli ufak pencereleri sevdiği Cenevizlilerin ve uykusuz Bizans kadınlarını)

Bir koni, köşksü cumbalı ve dönüp duran olduğu yerde ve öyle düşen

Öyle de tanımlayan kendini, ölümünü yani (oturup hesaplamalı ölümünü bir koninin)

Ve yazmalı bir üçgen düşüp bir üçgene niçin sığındığını anlatmalı sonra bir koninin

Bir silindire dönüşüp kalıyor sonra, uzun bir silindire uzun boyu gibi İsa'nın

Ve uzun mazgal delikleri açıp ve kan içinde bırakıp yinini, dağlanmış ellerini ayaklarını

Acının simyası için bir gün yazılacağı ve yazıldığı ve elden ele dolaştığı

Böyle tanımlıyor işte kendini uzun bir yolculuk olan kendini

Ve şimdi iki asesin durduğu ve ancak ikisinin anladığı bir dille konuştukları

Ve aynı dille çıkarıldıkları Fatih'in önüne ve Fatih'in hep önüne bakarak dinlediği

Elindeki Galata'nın anahtarlarıyla oynadığı, hızla çıktığı sonra taş merdivenleri

Ve onuncu kattan uzun uzun baktığı İstanbul'a, sonra hızla indiği yine

ve

I) III. Selim'in nedense hiç çıkmadığı

II) Yavuz Selim'in (bıyıklarını hep aşağı doğru tarayan Yavuz Selim'in) Galata Kulesi'ni Zülkadir ülkesinde kaplan avına yeğlediği için çıkmadığı

III) IV. Murat Han'ın (ki Ahmet Han oğludur) Galata Kulesi'nin çocukluğunda gördüğü bir resimde erkeklik organına benzetilmesine kızdığı, onun için de çıkmadığı

IV) Ve şimdi o resmi Galata Kulesi'nin asıl resmi diye çoğaltıp satan bir Levantenin

Kulenin iç planlarını da bulduğunu, onların da dış planları tamamladığını söylediği

1940'lardan sonra da bol bol şiire girdiği, sokaklara indiği

Böyle çizip işte kendini dönüyor sonra da yavaş yavaş kendi

HAYATINA

(sola düşürüp Azap ve Meyit kapılarını ve adı okunmayan kapıları ve Haliç'te Justinianus'un süthanelerde Haçlılarla selamlaştığı ve rahat durmayan Cenevizlilerin hendek açtığı Kurşunlu ve Mumhane kapılarını *(tutarak husyelerini –salgılanıp duran– geçip en düşük ısıları ve daha aşağı düşürerek sol husyesini ve meni kanallarını, başı dönmüş dolaşp belaltlarını dölyollarını alt-yumurtaları ve sperma iplikçiklerini ve zarları salıp habercilerini yalınayak)*

soluğunu ve karanlığı ayarlayıp ve çıkarıp çok yangın görmüş Dor işi çizmelerini ve takip gözcü gözlüklerini ve daha bir ayarlayıp soluğunu üçüncü kat pencerelerinden bakıp, ellerinden hiç balık kokusu çıkmaz Bizanslılara ve dördüncü katın harcına eli değmiş Anastios'un adını heceleyip ve yedinci katlarda yem verip güvercinlere, özel kuşlara

Bizans'a dikeyor sonra gözlerini –sofralarında İsa'yı ortalarına oturttukları Bizans'a–

ve yedinci kattaki II. Mahmut saatına gözü kayıp ve okuyup

*Dedi tecdîdine menkut ile Avnî tarih
Yenilendi Galata Kulesi pek güzel oldu*

*beytini Avnî'nin –bir ayağını sürüyerek yürüyen Avnî'nin–
(kapatıp gözünü, başı hafif sıyrık başını
bodoslama dalıp çıkarak kimi sulara)*

LABIA MAJORA VE LABIA MINORA

*ve hep kendini tutarak –bilir ki ne kadar uzarsa yol o kadar
güzeldir– ama hep doruklarda dolaşıp ve*

*Oh Tanrım korkunç güzel!
deyip kendi kendine uzanıp sonra –keserek dizlerini yerden– bıra-
kıyor yavaş yavaş*

sızan sıvıyı)

Kuşbakışı bakıyor şimdi de Kulecikmazı Sokağı'na (Kule-
cıkmaızı Sokağı'nda gül kurutuyor bir kadın)

Ve Safiye Ayla dinliyor

Ve kendini

Bir Galatalı olan kendini

Ve bir Dukanın mırıldanarak söylediği şarkıyı

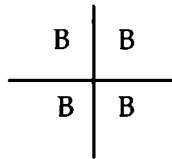
Cebinde İstanbul'un anahtarlarıyla dolaşan

Köstekli ve çamur ayaklı

Ve Galipdede ve Serdar-ı Ekrem sokaklarına (demek Ban-
kalar Caddesi geceyarısını biraz geçiyor ve su döküyor sokağa
bir adam)

Ve açıyor sonra 4 B'li

tarihini

BASILEUS BASILEON BASILENON BASILEUSI

ve

İBN BATUTA'

yı

**HÜKÜMDARLARA HÜKMEDEN
HÜKÜMDARLARIN HÜKÜMDARI**

Ve en eski Ziyaret Defterini Galata'nın

Ve yangınları

Ve vebayı

Ve 28 Eylül 1967 gününü

Ve hatmiyi

*uzun uzun açan hatmiyi
kendi gibi uzun hatmiyi*

İnerek taş merdivenlerden

Dönüyor sonra uygun adımlarla

Yerine

Yeniden İsa kalığında

VOYVODA CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

Bu, minyatürü kesen, kesip giden Voyvoda Caddesi. Resmi toplamak için de (bir resim de toplanmak ister çünkü) bir baştan bir başa, aşağılarda Galata'yı çepçevre dolanıyor. Ve Karaköy'e gelip düşüyor. Galata'yı Kasımpaşa'dan iyice ayırmak, iyice içine kapamak için mi? Buna da şaşmamalı. Hem bütün İstanbul paftalarında da Voyvoda Caddesi öyle değil midir? Sonra da bir caddeden de beklenen budur: Bölmek, dışlamak, sarmak: Sonra toplamak bazı şeyleri. O da öyle yapıyor, daha bir basıp

V

nin üstüne (bir prensliğin, değil mi ki Galata'nın yönetimi ondan soruluyordur, hem içinden bize: *Tarih kokan sokakları unutma!* diyordur, öyleyse bundan daha doğal ne olabilir) ve koluna takıp bankaları, en başta da Osmanlı Bankası'nı –ki hep sessizlik içinde yürütmüştür işini ve kendini– ve de Merkez Bankası'nı –ki Cumhuriyeti heceliyordur– sonra ham ve işlenmemiş demiri, nalbur-ları ve bir zamanların Sarrafyan'ını ve Kuyumcuyan'ını ve hanende ve sazandeleri ve kalafatçı ve ulufecileri ve yoğun ulfeti ve muhabbeti ve Levanten ve dervişarı ve işlenmemiş ipliği ve kaldırım oğlanlarını ve otelleri, gece kulüplerini ve bakkalları ve surları ve çıkmaz sokakları ve akkavakları ve camileri ve arabaları ve kasapları ve çocukları ve kuşları ve rüzgârları ve de kuşçular esnafını ve kaşıkcıları alıp kazacaktır adını:

VOYVODA

diye.

Ve Büyükhendek Caddesi'ne gelince de birden duracaktır, duracaktır çünkü, burdan, ancak burdan bakılmalıdır Galata Kulesi'ne, hem onun burdan yalnız "Tarih benim!" dediği değil, "Türkeli benim!" dediği de duyulacaktır. (Dukalık damarları kabarıp. Öyle ya dünyada hangi cadde Voyvoda Caddesi gibi, bir İmparatorluğun başını yemiştir?)

Böyle Galata Kulesi ile ve de kendi tarihiyle yıkanıp yavaş yavaş yeni zamanların açık kapalı kavşaklarını, dörtyol ağızlarını, çıkmazları ve de tahtıranları, atlı tramvayları geçip sonra da Tepebaşı'nda bulacaktır kendini ve hemen burada her şey ona, yani ilk kıraathaneler, ilk dondurmalar, sütlü kakaolu kahveler, tiyatrolar, ilk meşrutiyetler, Kanun-u Esasi'ler, ilk Ortodoksluk'lar ve sarı Tanzimat ve Servet-i Fünun, yani Mai ve Siyah, Jön Türkler, şapka ve mor fes ve camadan ve yün kuşak ve de cin cumhuriyet nerde olduğunu bar bar bağıracaktır. Voyvoda da böyle bir tarih donanıp haritasını kıvrıracak (hem ne zamandır Pera'dan sesler gelmektedir) ve usulca Asmalı-mescit'e sızıp Tünel'e ağını atacaktır. Ama elbet akıllı Pera Palas'tan -ki Mo Nova Orkestrası'nın melodileriyle birbirlerine kilitlenmiş çiftler dans ediyorlardır- gelen iç gıcıklayıcı seslere takılacak ve Lebon'un önünden geçerken de güzel sakallı Namık Kemal'in kahvesini yudumladığını görecektir, Gazete Sokağı'nı sıyrıp geçerken de M. Josephe Nikiti'yi düşünecek (bu Nikiti'yi biliyoruz kupasında hep yağmur suyu bulundururdu ve II. Abdülhamit'in dostuydu ve yine biliyoruz ona pek çok Smith ve Wesson revolverleri satmış ve bu tabancalarla sevgili padişahımız nişangâha ateş edip adını yazmıştır) ve sonra Journal d'Orient'ın bilmecesini çöze çöze yürüyen S. N. Duhani'yi -bu Pera beyini- selamlayacak, ama "Herkes kendi tarihine sahip çıkmalıdır!" başyasaına uyararak da (dediğimiz gibi) Tünel'de paftasını çizdiği ve "Galata hudutları" dediği yerde, tam da o noktada bulacaktır kendini. Hem minyatürümüz de bize orayı gösteriyordur. Ama gene de Tünel Alanı'nda eğlenecektir biraz, eğlenecektir çünkü geçmişi düşünüp içi kararacaktır. Öyle ya o da bir geçmiş adamı olarak Said N. Duhani gibi küçük havuzu arayacak ama bulamayacaktır. Ya sevgili sahafımız Baudin (ki müsterilerini kolunun altındaki

kitaplara göre seçerdi ve küçük halkalı burunluydu diye bilir) sonra gözlükçü Verdoux, berber Petro, Veliaht Reşit Efendi'nin terzisi Boter, bakkal Dimitropula, sonra ciltçi, M. Alexandre Recca? Hepsi de çoktan kayıplara karışmıştır. Hele hele Abdülhamit'in fotoğrafçısı Karagapulos bu dünyayı nasıl bırakıp gidebilir? Yine ya ünü dünyayı tutan Foto Süreyya? İstanbullular ilk dünya güzelimiz Keriman Halis'in taçlı resmini onun vitrinlerinde görmediler mi? Bunu nasıl unuturlar! Onlar bugünleri görüp unutmadıklarına göre, Voyvoda Caddesi bunu nasıl unutsun? Ama geçmiş bütün bütün de tasını tarağını toplayıp gitmiş de denemez burdan: Değil mi ki koca Metro Han, Tünel Geçidi İş Han'ı (ki dünya güzeli bir yapıdır) sonra da insanoğlunun büyük dostu.

WC

de burdadır. Daha ne ister? Öyleyse o kadar hüzünlenmemelidir. Hem yalnız bu dünyayı koyup giden yapıların değil, kalan yapıların da ruhu vardır, onlar da insanlara vurmasını bilirler. Hem Tünel Alanı'nın sakinleri istedikleri kadar tarihe karşı çıksınlar, ondan yine de bütün bütün yüzlerini çeviremezler. Eski Levantenlerin ruhu bu yeniyetmelerin de elinden tutmasını bilecektir. Hem şimdiden burdan gelip geçenlerin kimilerini o eski Levantenlere benzetmiyor muyuz? "Bu İstanbul'a da ne oldu böyle" dediklerini duymuyor muyuz? Pera'ya burdan uzanmaya başlamıyorlar mı?

İşte burda Berk araya girip Voyvoda Caddesi böyle başını alıp giderken, o da ta baştan beri onun arkasından gittiğini, Yüksekaldırım'ın Karaköy ucundan Tünel alanına değin (adımlarını elinden geldiğince hep aynı tutarak) adımlamaya başladığını söylemelidir.

Öyleyse: 1338 adım. Bunu dedikten sonra da sokaklara olan aşkını da ortaya döküp, Voyvoda Caddesi'ne inen sokakları da saymalıdır:

1. Bereketzade Medresesi Sokağı –ki başladığı yerde biter.
2. Galata Kulesi Sokağı– ki Eski Banka Sokağı'yla birlikte doğup büyümüş gibidir.
3. Şair Ziya Paşa Caddesi – ki Midilli Sokağı ile hiç anlaşılmazlar.
4. Savcı Bey Sokağı.
5. Şişhane Sokağı – ki geceleri köpekler saldırır.
6. Adsız Sokak – ki sise bulanmış yaşar.

Hepsi, hepsi de Büyükhendek Caddesi'ne geldiklerinde silinip giderler.

Ya peki bu 1982 yılı 28 Mayıs günü sakinleri kimler midir?
 Anadolu Sigorta / Sümerbank / İş Bankası / Halazoğlu /
 Osmanlı Bankası / T. Cumhuriyeti Merkez Bankası / Demirbank
 / Tekel Genel Müdürlüğü / Şark Ticaret / Facit / Bakalit /
 Akbank / Bereket Han / Arfen Ensani / AEG Eti / Ankara
 Sigorta / Dostlar Elektrik / Okçu Musa Camii / Teknik Elektrik
 / Işık Ticaret / TRW / Termal Tünel / Nima Güney Ticaret /
 Yıldız Elektrik / Avize Galeri / Akyol Komandit Ticaret /
 Zimete / Yücel Elektrik / Murat Elektrik / Umut Muhasebe ve
 Müşavirlik / Burla / Hes Kablo / Nazlı Han / Silikon / Simens
 / Emlak Kredi Bankası / Güven Sigorta / Altın Kabloları /
 Gimtaş / Kama Elektrik / Türkeli / Nurkay Elektrik / Eksan
 Ticaret / Süper Elektrik / Kavi / Festaş / Mumoğlu / Kaya
 Elektrik / Şahlan / Elektro Metal / Akman Kablo / Surtel /
 Oskay / Elektrogüç / Işıklar / Keçeciler /

İmar Bankası

Güney Elektrik

Bundan sonra da, bununla da kalmayıp, Voyvoda Caddesi'ni böyle çizip, Tersane Caddesi'ni –bu Yahudi, Ermeni, Rum Kompradorluğunu– üstüne geçirmeden hemen buradan ayrıl-mayalım diyecektir ki, bunda da yerden göğe hakkı vardır. Nasıl hakkı olmasın ki, Perşembe Pazarı'na inen Perşembe Pazarı Caddesi (aslında Voyvoda'nın bir sokağıdır bu, hem bu öyle bir sokaktır bütün Ceneviz, Venedik, Osmanlı burada yatı-yordur) damataşları güzelliğinde (Cenevizliler sokaklarını damataşlarından örnek almadılar mı?) iç içe üç güzel tarih sokağı ile üç mimarlık başyapıtını da buraya armağan etmiştir.

Bu üç sokak:

Eski Tay Sokak
Galata Mahkemesi Çıkmaızı (ki çıkıyor)
Bakır Sokak

adlarını alırlar ki –iyi ki alıyorlar– bunlarsız Galata'nın tarihi yarım kalırdı. Üç dünya güzeli yapı da: Eski Tay Sokak'taki 1 nolu yapı –ki hep yarım çıkmalarla sokağa, caddeye sarkar– ile Muhakeme Çıkmaızı'ndaki 2 nolu ve Bakır Sokak'taki 5 nolu kunt yapılarıdır. Bakır Sokak'taki yapının kapısı üstünde yarı yarıya okunan:

Kaynakçı Avram
No 5

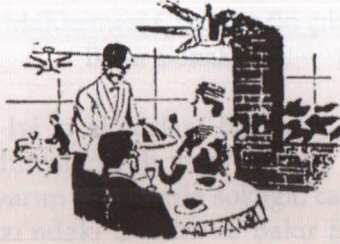
tabelası (tarih içinden) gelip geçenlere yalnız bakmakla yetiniyor gibidir. Hem biliyoruz, tarih, Haliç'e de (bu eski suya) burdan iner. Üstelik biz tarihi ne denli unutursak unutalım, (değil mi ki “kadim” *Galata Mahkemesi* buradadır) o bizi unutmaya-caktır. Sonra da bugünlere inip:

4 boru mağazası 7 sıhhi tesisat
1 inşaat mağazası 3 tornacı 1 elektrikçi
1 saç kesme atölyesi
1 montaj atölyesi

diyecektir. Hem kapı numaralarını da ekleyecektir:
1-29 ve 2-14

RESTORAN

MASA YEMEK TARİFESİ

Sınıfı : **2**
İsmi : **DİLEK LOMANTA**
Sahibi : **AMMET GÜZEL**
Telefon : **49 84 30**
Adresi : **Kuledibi N° 26**

Büyükhendek Cad., Dilek Lokantası Yemek Listesi, 1982

ÇORBALAR	Gr.	Kr.	KEBABLAR	Gr.	Kr.
Mercimek Çorba	175	30-	Halap ıslı Kebab		
Şehriye »	~	~	Pideli »		
Pirinç »	~	~	Tas »	150	135
Sebze »	~	~	Orman »	~	~
Yayla »	~	~	Çiftlik »	~	~
Paça »			Kâğıt »	~	~
Bahçıvan »			Talış »		
Düğün »			Pürelı »		
Et Suyu »			Patlıcan »		
Terbiyeli İskembe			Islım »		
			Döner »	200	120
ET YEMEKLERİ			Çömlek »		
			Desti »		
Kuzu Fırın			Çoben »		
» Dolma	150	125	Bezelyeli Avcı Kebab		
» Kapama	~	~	Kuzu Ciğer Yâhni		
» Sebzeli	~	~	Patlıcan Beyendi		
Rosto	~	~	Şiş Kebabı		
Koyun Kızartma	~	~	Kuzu Sarma		
Koyun Buğulama	~	~	Haşlama Kuzu	150	125
Elbasan Tava	~	~	Haşlama Et		
Salgıalı Büftek					
KOFTELER					
İzmir Köfte	200	110			
Eksili »	~	~	KIZARTMALAR		
Tava »	~	~			
Fırın »	~	~	Tavuk Kızartma		
Kuru »	~	~	Hindî Kızartma		
Sebzeli »			Kuzu Tandır		
Dalyan »			Hindî Dolması		
Terbiyeli »			Kuzu Başı Beynli		
İzgara »					
Şiş »					
Kadın Budu					

İZGARALAR	Gr.	Kr.	DOLMALAR	Gr.	Kr.
Izgara Köfte			Domates Dolma		
Şiş »	200	110	Kabak »		
Kerirışık Izgara			Biber »		
But »			Patlıcan »		
Çiğer »			Yaprak »	150	90-
Böbrek »			Lahana »	u.	u.
Bonfile »					
Pirzola »					
Şiş Kebab					
SEBZELER			PİLÂV - MAKARNA		
Patlıcan Karniyarik			Tereyağlı Pilav	150	40-
» Musakka			Kebablı »		
Kremalı Karniyarik			İç »		
» Musakka			Dönerli »		
Taze Fasulye	150	70	Kuzu içi »		
Güveç Türü			Fırın Makarna		
Fırın Türü			Makarna		
İç Bezelye					
Kabak Musakka			ZEYTİN YAĞLILAR		
Bamya			Fasulye Pilâki		
İspanak Yumurtalı			Barbunya »		
» Piriçli			Bakla		
» Kavrma			Pıresa		
» Yoğurtlu			Çalı Fasulye		
Pırasa			Ayça »		
Kereviz			Patlıcan Dolma		
Türü Fırın			Biber »		
Kapuska			Lahana »		
Etili Kabak			Yaprak »		
KURU SEBZELER			İmam Bayıldı		
Etili Kuru Fasulye	150	45	Patlıcan Tava		
» Nohut	u	u	Kabak Tava		
» Patates			Taze Bakla		
» Barbunya			Enginar Tava		
» Mercimek			Çiğer Kebabı		

Izgaralar 10 dakika beklenir. % 10 Garson ücreti müşteriye aittir.

Balıklar : Sınıfa göre (% Kâr) ilâve olunur.

SALATA	Gr.	Kr.	SÜTLÜ TATLILAR	Gr.	Kr.
Beyin Salata			Sütlâğ	150	4
Hıyar *			Muhallabı		
Domates *			Keşkül		
Yeşil *			Asure		
Moyanezli *	100	60	Sütlâğ Fırın		
Tursu			Kazandibi		
Cacık			Vanilyalı Krema		
Roka			Dondurma		
Patlıcan Salata			Yoğurt	200	40
Fasulye Piyaz Sade					
Fasulye Piyaz Yumurtalı			KOMPOSTOLAR		
Yumurta Salatası			Elme Komposto		
Karnıbeher *			Ayva *	150	30
Karışık *			Kayısı *		
Beyin Hışlama			Çilek *		
			Vişne *		
			Erik *		
			Şeftali *		
			Portakal *		
TATLILAR			MEYVALAR		
Revani			Kavun		
Tel Kadayıf			Karpuz		
EkmeK Kadayıf			Armud		
Bülbül Yuvası			Elme		
Menim Göbeği			Muz		
Tulumba			Kiraz		
Baklava			Çilek		
İrmik Helva			Uzüm		
Peynir Tatlısı			Karışık		
Yassı Kadayıf					
Kebak			BALIKLAR		
Şam Baba			Madeni sardalya		20
Söğerpere			Salı		7.5
			Birah		4.5
			Birah		60

İLKBELEDİYE CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

Deniz dibi haritalarına benzetmiş Matrakçı İlkbelediye Caddesi'ni: Birbirinin içine giren, birbirini kesen çizgilerle uzayan, o deniz dibi haritalarına.

Galata'nın o kendi başına buyruk Necati Bey, Kemeraltı, Mumhane, Lülecihendek, Kumbaracı Yokuşu, Tersane caddeleriyle karşılaştırırsak, bir caddeden çok bir sokaktır o. Böyle diyoruz, çünkü o da Galata'nın kimi caddeleri, sokakları gibi başladığı gibi bitiverir. Hem bu onun suçu değildir; değildir bir cadde olarak yaratılmamıştır çünkü. Bu hem boyundan bosundan gelmez: Büyük adına (öyle ya, Galata'nın, tarih babası Galata'nın ilk belediyesinin sokağı olması kolay mıdır?) ters düşmesindendir. Belki Şair Ziya Paşa Caddesi'ni alıp yolunu sürdürseydi –değil mi ki Büyükhendek Cad. onu kesiyor, sonra da hemen ondan, onun bittiği yerden başlıyor– o zaman bir cadde derdik işte ona. Ama bırakalım bunu, sokak, cadde adlarının o pek bilgiç uzmanları düşünsün.

İlkbelediye Caddesi, Metro Han'ın sağ duvarını izlersek – ki bu resmimizde öyle kolay kolay görünmüyor, bunun için bir İlhan Berk okuması gerekiyor– Erkânıharp, Şahdeğirmeni, Otçu, Müellif, Küçükhendek sokaklarını koluna takarak Büyükhendek Caddesi'ne gelip takılır. Bu sokakların içinde yalnız Müellif Sokak onun koluna girmez, o Müellif Sokağı'nın koluna girer; sonra da ordan Şahdeğirmeni'nin elinden tutup Voyvoda Caddesi'ne bir çığ gibi iner kalır. Ama Müellif Sokak'la akrabalığı öyle az buz da değildir. Bilir ki o küçük bir sokaktır ama, bir bulmanın alçakgönüllülüğünü de hiç elden

bırakmamıştır. Bu yüzden de o tarih kokan sokaklardandır. Bu tarih kokusu da nerden mi geliyor? M. Corpi'nin evinin burada olmasından elbet. M. Corpi çünkü İstanbul'a ilk buharlı cendereyi sokmuştur. Az şey midir bu? Hem bu azizlik bununla da bitmez: Galata'nın Hristiyan dükaliğine bütün yaşamları boyunca sürdürecekleri kutsal bir:

BOYUN EĞİŞ VE ACI

da armağan edecektir ki, bunun altından Ortodoks cemaatinin sevgili üyelerinin hiçbirisi bir daha kalkamayacaklardır:

Öykü

Sevgili Said N. Duhani'ye göre M. Corpi kızkardeşiyle yaşırdı. Ona düşkün mü de düşküdü. Gün gelip kızkardeşi evlenince büyük bir yalnızlık ve kedere kapılır. Evinin bütün pancurlarını sımsıkı kapatıp eskilerin deyimiyle "itikâf" a çekilir. M. Corpi'nin bu güzel (o denli de sevap) davranışı sonraları bir din halini alır: Kendisinden sonra gelenler bundan kıl payı ayrılmazlar. Böylece de kızkardeş motifi yeni boyutlar, renkler, sesler kazana kazana işlenir durur.

İlkbelediye Caddesi (anlatmayı sürdürürsek) canlı bir cadde değildir ama, öyle içine kapanık, kendini bir kendini dinleyen, dünyayı bir yana atan o caddelerden de değildir. Hem o bunu istese de yapamaz, yapamaz çünkü Büyükhendek Caddesi önce buna izin vermez. Yalnız o mu? Ardına takılıp gelen büyük küçük sokaklar da engel olur. Asıl da eski eşyaların ruhu rahat dirlik vermezler. Değil mi ki Kuledibi Bitpazarı burdadır ve o da istese de istemese de onu yerinden oynatamayacaktır, öyleyse eski eşyaların ruhuyla yaşamak zorundadır. Bir gün burdan çıkıp giden eski bir pirinç karyola, sırlı, bal rengi koca bir boy aynası, bir komodin, oymalı ceviz bir büfe, bir duvar saati, (elinizi uzatsanız ya sevgili eski eşyalar, bana adınızı söyleyenize!) opal yeşil bir kupa, yuvarlak, mermer bir masa, çini bir soba, bir hezaren koltuk, bir Çin vazosu, bir sini, bir fağfur kâse, elbet düşünce girecek ve kolay kolay da çıkmak bilmeyecektir. Hem eski eşyaların dostu bu kulunuz burasını az tepmemiştir. Onun burasını sevmesine bu eşyaların hiç mi payı olmamıştır. Sonra da bu dünyada bu görmüş geçirmiş nesnelere düşkün nice nice insanlar vardır ki bunlar da ona rahat dirlik vermeyeceklerdir. Hem burası yalnız eski eşyalar caddesi olmakla da kalmaz, eski güzel evler caddesidir de. Bunların en güzeli de kuşkusuz *Çinili Han*'dır. Bu görkemli yapının çinili duvarına işlenmiş şu yazıları görürüz:

TSCHİNİLİ HAN
RUE KARANFİL, NO: 9 1910

Burada bir zamanlar Demir Özlü ile Ulla'nın da oturduğunu biliyor muydunuz? Benim gibi o da eski eşyalar, eski sokaklar, eski evler düşküner. Bir de eski insanlar. Bütün bunlar için de İlkbelediye Caddesi biçilmiş kaftandır.

İlkbelediye Caddesi'nin ya bugünkü sakinleri mi? Galata'nın bugün bütün öbür sokaklarının sakinleri kimlerse, bunlar da onlardır:

Cam Ayna / Gökay Avize / Kule Emlak / Panotek / Sun İş
 Erimez Camevi / İskender Antika
 Amper Elektrik / Kıvanç Avize / Yeni Antika
 Tanaş Elektrik / Tornacı
 Sistem Etiket / Ar Eller / Çelebi Avize
 Pakiş Avize
 Tesisatçı
 Civan Atölye

(İlkbelediye Caddesi içinde kaybolmuş, Müellif Sokağı'na, Müellif Sokağı'nın ünlü PSALTY MOBİLYA MAĞAZALARI'na gelince, onun yerinde artık yeller esiyor. Ama o dört dörtlük yapı ayakta duruyor hâlâ. Bütün bir sokağa bir derebeyi gibi bakan da o! Böyle bakmaya da hakkı var. Değil mi ki tektir ve yapılar şahıdır. Bu da bizi hem M. Psalty, hem de mağazaları için bir çıkma yapmaya götürecektir elbet.)

Çıkma

MAISON PSALTY

(1899 yılı 7 Nisan'da *İkdam* gazetesinde çıkan bir yazıda şunları görüyoruz):

Psalty Namı Büyük Mobilya Mağazası

Beyoğlu'nun Altıncı Daire Karşısında Şehrimizce Maruf Olan
 Bu Cesim Mobilya Mağazası Avrupa'nın Büyük
 Fabrikalarıyla Vukua Gelen İtilaf ve
 Muvafakat Üzerine Yeniden İslah ve Tanzim
 Edilmiştir.

(پسالتی) نام یوک موبیله منازہ سی
 به اولنده التھی دائره بلده قارشینده
 شهر مزه معروف اولان بوجیم موبیله منازہ سی
 اوروپاکه بیوک قارغہ لری اله وقومه ککن ائلاف
 ومواقهت اوزرینه بکبدن اصلاح ونظم اولندبندن

M. Psalty'nin yaşamı üstüne pek bir şey bilinmiyor. Galata'da Şahkulu Sokağı'nı Küçükhendek Sokağı'na bağlayan görkemli pasajın adı da Psalty Pasajı'dır. Burada çocukluğu geçmiş (adını vermek istemediği için anmıyoruz) bir arkadaşımız bu küçük alanda sabahlara kadar fenerlerin yandığını, mahalle halkının hep birlikte burda eğlendiğini, ancak yatmak için evlerine gittiklerini söylemiştir. Galata'nın en güzel alanı buymuş.

Bir fotoğrafında Psalty uzun boylu, uzun ince yüzlü, ince kaşlı. Bir Avrupalı gibi giyinmiş (başka türlü nasıl olabilir), kırma kolalı yakalı, bastonlu. Kara, küçük çeneli, küçük ağızlı.

Kendisiyle bir kez konuşan birinin anlattığına göre R harflerini hep atlayarak konuşurmuş. Sol gözü ikide birde tiklermiş. Bütün tatlısu Levantenleri gibi de çok düş görmüş.

İLKBELEDİYE CADDESİ'NİN BİR SAKİNİ DEMİR ÖZLÜ'YÜ ONU ANLATIR

Demir Özlü 1935'te İstanbul'da rüzgârlı bir günde doğdu (ona rüzgâr yakıştırdı).

Hukuk okudu, avukat oldu, şiirler yazdı.

Yeni Ufuklar'ı ve yaşamayı sevdi. İlk öykülerini bu sevgiyle yazdı.

Necatigil'in ünlü sözlüğünde bir *varoluşçu* diye geçer.

En sevdiği sözcüklerin başında *boğuntu*, *soluma*, *sokak* gelir.

1976'da *Bir Uzun Sonbahar*'ı yayımladı. Nasıl biri olduğu böylece bilinsin istedi.

Galata'nın İlkbelediye Caddesi'ndeki Çinili Apartman'a taşındığında dünyalar onun olmuş gibi sevindi.

Her sabah yalnızlığın gri kokusuyla uyanmaya başladı: Düşüne eski evler, eski eşyalar o zaman musallat oldu.

O dönemler yaz ayları votka içtiği dönemlerdir. Yazlar böyle geçti.

Artık evinin dördüncü katından aşağılara, parke kaldırımlara ordan bakıyordu.

Hayatın geriye alınmış saatlerinde (ince bir kalemle) öykülerine verdi kendini.

Galata'da bu eski ilçede güneşle, rüzgârla gidip geldi. Uzandığı yatağında tatlı bir ürperti duydu hep.

Tahtaların üzerlerinde yürüyen böcekleri ilk bu evde gördü. Kentin çöküşünü anladı.

Gizil bir yazısı vardır, ancak satır aralarında belli eder kendini.

Uzun bir süre ölü kaldırıcıların çok hoş insanlar olacağını düşündü.

Her akşam Pera'ya çıkmadan önce eski Saatçi'yle, eski Yahudi'yle selamlaşmayı unutmadı.

Bir duruşma sırasında cübbesini çıkardı, bir daha da giymedi.

Ayda iki kez Kuledibi'ne iner, opalin bardaklar, eski aynalar, tabaklar alırdı.

Galata'nın o sevgili yüzlerindendi. Şimdi Stockholm'de, Torgüründ'de uzun güzel karısı, uzun çocuğuyla yaşıyor.

ŞAIR ZİYA PAŞA CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

Şair Ziya Paşa Caddesi (ki minyatüre vurmuyor) Büyükhendek Caddesi'yle kesişip Galata'nın kimi sokakları, caddeleri gibi Voyvoda Caddesi'ne gelip dayanır. Sonra da İlkbelediye Caddesi'nin bildiğimiz sakinlerini alarak yokuş aşağı iner. Ama inerken de koluna Şimşir Sokak'la (koca Ziya Paşa yetmemiş gibi) bir de Şair Eşref Sokağı'nı takar ki, böylece de adını bu iki büyük şairle perçinleyip tarihteki yerine çekilir. İstanbul'da iki şairi birden kucağına alan ilk cadde de odur. Bunun ona yettiğini bildiği için olacak, başka yollara sapayım dememiştir. Yalnız yukarıdan beri gelen sakinlerini biraz daha çoğaltmak, genişletmek, rızklarını da o ölçüde tutmak için elinden geleni de yapmıştır. Hem bir caddenin elinden gelen de –eninde sonunda– budur. Kısaca, daha ilerisine gitmek de istememiştir. Hem sonra Şair Ziya Paşa'nın, sevgili Şair Eşref'in burada oturup kalktıklarını, ya da hiç değilse, bazı günler buradan geçtiklerini bilmek az şey midir! Bu da ona neden yetmesin?

Şair Ziya Paşa Caddesi bağrında bu iki şairden başka, bir de 27 no'da bir sinagog barındırır ki, bu da onun gizli bir yönünü pekiştirir. Gizli diyoruz, gizlilik İsrailoğullarının yaşamlarına sinmiştir çünkü. Bu sinagog da bunun bir simgesidir hem. Dıştan onun bir tapınak yeri olduğunu çıkaramazsınız. Dükânlar, dükkânlar arasına sıkışıp kalmış bir alçakgönüllü ev sanırsınız onu. Sokak kapısını açıp içavluya girdiğinizde, birden her şeyin değiştiğini o zaman anlarsınız. Küçük sevgili bir havradır bu. Sonra hiç de öyle görkemli değildir. Büyük bir

salondasıruzdır sanki. Yalnız yedi kollu şamdanla hahamın kürsüsü birden sizi kendinize getiriverir. Sinagogların bu yalınlık özelliği, onların belki de asıl görkemidir: Evinizde gibisinizdir. Daha ne istenir?

Benim sinagogu dolaşmama izin veren yetkili, kafama bir takke geçirmekle yetindi. Yehova'nın deriye yazılı on buyruğunu da bana gösterdi. Elimle dokunmama, elimi üstünde gezdirmeme de ses çıkarmadı. Belki de benim dokunmadan hiçbir şeyi kavrayamadığımı biliyordur. Kim bilir? Havradan kuş gibi hafif çıktım.

Şair Ziya Paşa Caddesi işte böyle nice incelikler caddesidir. Bir de sesler sesler sesler.

GALATA KULESİ SOKAĞI İLE HACIALİ KARTÇINAR SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

Galata Kulesi Sokağı Yüksekaldırım'ın koştutu Hacıali, Kuleçıkmaızı sokakları gibi kesile kesile Voyvoda Caddesi'ne düşer. Galata'nın kimi küçük sokakları gibi o da ölümle pençeleşiyor. Ama yine de ölüme hazırlanmış bir sokak diye bakamayız ona. Nedeni de bir kıyıya atılmaya hiç de razı görünmüyor. Bugüne sımsıkı sarılmış, yarınını düşünmeden, yarına bakmadan yaşamak istemiyor. Bunun için de uzun yaşamını –o göğü bulut bilmeyen uzun yaşamını– düşünüp direniyor. Bunda hani hakkı da yok değil. Değil mi ki Saint-Pierre – Saint-Paul gibi ünlü bir kilise burdadır, öyleyse dayanacaktır. Hem Cenovalıların *Podesta'sı* da buraya demir atmamış mıdır? Yine burda Franklarla Keltlerle Bizans'la el sıkışmamış mıdır? Hâlâ da en çok Ceneviz, o kokmuyor mudur? İkide birde önünü kesen, kendini artık yok sayan yandaşlarını bu yüzden görmemezliğe gelmiyor mu? Benim gibi sokakların sevgili kulu Hakkı Göktürk 1969'lardan ona 1 nikelajcı, 1 tornacı, 1 berber, 1 kahve, 1 camcı, 2 kunduracı, 3 bakkal, 1 marangoz, 1 saraç diye bir kılık biçmiştir ki, bugün de onlara bağlı olan yaşamını beş aşağı beş yukarı sürdürüyor. Bunun için gözünü yandaşlarından Kuleçıkmaızı (İstanbul paftalarında böyle deniyor ama, buz gibi çıkıyor, hem de nice sokakları ardına takarak) Sokağı'ndan hiç ayırmıyor; içini onun gibi vıcık vıcık insanla doldurmak istiyor. Hele küçük mü küçük Şimşit, Laleliceşme, Ardıç vb. sokaklarını düşlemekten kendini alamıyor. Onlar gibi bir gün gelip kendi-

ni sanayi denen canavara ne zaman bırakacağını kuruyor. Böylece de dünyaya da kazık çakmak düşünüy elinden bırakmıyor. Düşün yalnız insanlara özgü bir şey olmadığını biliyor çünkü. Öyle ya, neden bir sokak olarak bir düş kurmasın? Hem bunun için bütün sakinlerini sokağa dökmüş olarak yaşamıyor mu? Böylesine içli dışlı bir sokak nerde görülmüştür? Bizim bu sokağa olan tutkumuz da burdan geliyor işte. Bunun için düşlerinin gerçek olmasını candan isteriz. Hem önü de açık: Voyvoda Caddesi'ne, o caddeler caddesine çıkıyor. Hem M. Psalty (buraların sevgili kulu), bunun için ona görkemli mi görkemli merdivenler yaptırmamış mıdır? Sonra nice nice büyük ölüler Saint-Pierre – Saint-Paul Kilisesi'nde gömülü değil midir? Ölüm boşuna yokluyor onu!

Galata Kulesi Sokağı işte böyle tarihe, ölülere sarıla sarıla daha çok, çok yaşayacağına benziyor. Bunu biz de dileriz.

HACIALİ SOKAĞI İLE KARTÇINAR SOKAĞI

Karaköy ağzının (çılgın Karaköy) bu merdivenli sokağı Yüksekaldırım'ın nice koşut sokakları gibi o da Galata Kulesi'ne çıkar ama, hemen hemen kimseler bu sokağın ayırında değildir. Bu yüzden de tek bir kul görünmez. Yalnız alanın ağzına gelindiğinde, onun da bir sokak olduğu anlaşılır. Ama bu da onun yaşamını değiştirmeye yetmez. Onun kefeni çünkü şimdiden biçilmiştir. Bunu bildiği için olacak, o da kılını bile kıpırdatmıyor. Gerçi Horoz Sokağı gibi dünyaya açılan bir pencere önünü açmıştır ama, onda Horoz Sokağı'na bakanak derman kalmamıştır. Voyvoda Caddesi de –ki ona açılıyor o da– ona elini uzatmaz. Sonra Galata Kulesi Alanı'ndan gelen sesler de bir işe yaramıyor. Değil mi ki kulakları duymuyor. Hem bilmem bu konuda bizim de elimizden bir şey gelmeyeceğini söylemeye gerek var mı? Bırakalım öyleyse Galata'nın artık o bir yığın küçük sokakları gibi kendi yazgısını kendi yaşasın o da.

Soru
Peki ya bu sokağın adı nedir?

Karşılık

Kartçımar Sokağı'dır. O da tarih babası sokaklardandır. Galata Kulesi Sokağı'yla kesişip Voyvoda'ya iner. Bütün İstanbul kılavuz kitapları en kabarık yeri ona ayırmaktan kurtulamamışlardır. Böyle ünlü bir sokaktır işte o. Bütün kitaplar da Ceneviz'e burada en çok parmak kaldırırılar, tersini düşünen de çıkmadığından biz de öyle kabul edeceğiz.

Ama ille de bizim de bir şey söylememiz istenirse, bugün burda tarihin bir tozundan söz edilebilir edilse edilse. Bunu bile söylemek zordur. Eni 7, boyu 110 adım olan bu Ortaçağlı tarihin bugünkü sakinleri de:

Sankt Georg
Avusturya
Kız Lisesi

ile

St. Georg Koleji
Avusturya
Erkek Lisesi

dir. Bu iki okul ise yeni zamanların tarihini yazmak için burdadır.

Sokağın kendisine gelince, 1984 yılı 8 Mayıs Pazar günü dünyadan elini ayağını çekmiş, Tanrı'ya hesap vermeye hazırlanmış, o ahretlik sokaklardan (sokaklar da günah işler çünkü) biri görünümündeydi. Kulunuz, inlerle cinlerle onu böyle buldu.

KARTÇINAR SOKAK'TA BİR KAHVEDEKİ BİR TAŞBASKISINI ONU ANLATIR

Galata Önünde Haçlılar, diyor, bir resim altı yazısı, gotik harflerle.

Uzakta Galata. Bir taşbaskısına ne kadar çıkarsa o kadar çıkıyor.

Bir karartı. Bir leke-resim. Haliç'e vuruyor.

Bu eski suya.

Deryada ana baba günü. Belli Haçlılar'ın İstanbul'a yürüdükleri

Ve Galata önünde demir attıkları.

(Demek IV. Seferi Haçlılar'ın, uzun yüzlü Haçlılar'ın. Öyleyse 1204'lerdeyiz ve Cenevizlilerin son günleri. Değil mi ki Venedikliler de Galata kapılarına dayanmışlardır.)

"Küffar" gemileri bunlar. Yirmi beş oturaklı ve her küreği dört adam çeker.

Ve karpuz kışlı ve üçer yelkenli ve yetmiş yapraklı ve dört köşe trinketalı.

Ve iki tenteli, üç fenerli ve üç toplu

Ve de üç okkalık iskandilli ve birer hartalı ve pusulalı

Ve çakıl taşlı ve elli beşer arşınlı ve üç yüz neferli.

Bunlar düşman çadırları. Açık kapıları ve kimseler görünmüyor.

Belki gerisine çekilmişler çadırların, belki de pusudalar.

Ama vıcık vıcık Haçlı askerleriyle dolu kadırgalar.

Zırhlı, kalkanlı ve oklu.

“Atlarımızı nehrin arkasına çekti” diyor bir ses, Venedik dilinde.

Tıs yok. Ve Bizans’ın uykusu kaçmış, ayakta.

İsak Angelos dua ediyor.

Ve amfi basamaklarına yığılmış halk.

Ve hâlâ eyi ekmek gibi tazedir kadınları.

Ve Konstantinos ayağında erguvan pabuçları topaz ve yakut içindedir.

Ve Haliç Kasımpaşa kıyılarını dövüyor.

(bir su ne denli döverse öyle dövüyor)

Ve sabah.

Koca sabah Bizans’ta ne kadar sabahsa o kadar sabah.

Ve eyice sarıdır artık Bizans’ın yüzü.

Ve Konstantinos birden fesleğeni sever olmuştur.

Yalnız bir bulut Galata Kulesi’ne takılmış duruyor.

Ve beş bıçkın Rum podimleri Palikaryaları dolaşıyorlar.

Ve iki bahriyeli Balıkpazarı meyhanelerinde ayakta tezgâhta içiyorlar.

(oturamazlar biliyoruz içip gidecekler)

Ve alıklık ve rastıklık taze hastalıklı güzeller ki onları bekliyorlar.

Ve körpelik çağı geçmiş dört kaşlı bir oğlan –ki sevişecektir ağzı ağzında– evine dönüyor.

Ve kuşlar kuşlar kuşlar.

II. KİTAP

YÜKSEKKALDIRIM'I ONU ANLATIR

Kunt bir iple çekilmiş gibi uzayıp gidiyor Yüksekaldırım, Matrakçı'nın elinde. Ve kimseler yok. Ve dükkânların yalnız ruhları konuşuyor, kendileri yok. Ve Kölemen Sokak ve Şahkulu ve Serdar-ı Ekrem ve Zürefa Sokak görünmüyor (ama bir minyatür nedir ki? Tekil bir dille konuşur: Bini bir görür. Sanki, *Sözün yararlısı, söz bakımından kısa, anlam ve kavram yönünden zengin olandır*, diyordur. Bunun için ayrıntıları siler, kendini iyice gerilere çekip oradan bakar. Resimli bir harita olmak ona yetmiş gibidir. Kurallarının dışına niçin çıksın? Her şeyi bizim öngörümüne bırakmayı sever. Bizim, bir bizim okumamızı istiyordur.)

Ama Karaköy Kapısı'nı iyice ortaya çıkarıp bırakmış. Değil mi ki Yüksekaldırım'ın asıl kapısı ordadır ve ordan onu tepceğizdir. Ve evleri, kuleleri, surları, adamakıllı yana çekmiş. Hem Galata Kulesi'ne en kısa yoldan Yüksekaldırım'dan çıkılmaz mı? Öyleyse önünü açacaktır. Zürefa Sokağı'nın oralarda birden kırılıp birden dikleşmesinden de anlıyoruz, sokağın gerçeğine bağlı kalmayı bir yana atayım dememiş. Serdar-ı Ekrem önlerinde de bitivermiş Yüksekaldırım'ı. Değil mi ki Galata Kulesi orda önümüzü kapatıveriyor. Hem Galata'yı, Galata Kulesi diye görmemiş midir Matrakçı?

Yüksekkaldırım'ın sakinleri nerde mi? Hepsi evlerine kapanmış olmalı. Biliyoruz yollar, evler, kuleler, sokaklar, surlar, bir onlar ilgilendirmiştir ressamımızı. Bir haritacı gözüyle görmez mi dünyayı?

Ama denizi tam da Yüksekaldırım'ın ağzına getirip bırak-

masını bilmiş. Dört yelkenliyi de göstermeyi unutmamış. Yelkenleri şişirecek kadar da bir rüzgâr var.

Yüksekkaldırım'ı böyle bomboş bırakmasının bir nedeni var mıdır? Varsa bu daha sabahın oraya uğramamasındandır belki de. Yoksa Karaköy'ün çarşafı, peçeli, feraceli, yeldirmeli, peştemalli, fesli, şapkalı, sarıklı, külahlı, kalpaklı, papaz başlıklı, entarili, şalvarlı, poturlu, poşulu; Çinli, Müslüman, Hristiyan, Arap, Buharalı, Çerkez, Kürt, Arnavut, Yahudi, Ermeni, Gürcü, Rum, Cezayirli olan halkı Yüksekaldırım'a "hücum" edecektir. Onlarla da uzun boylu gemiciler, sarı işportacılar, çocuklar, gözü kara Kefalonyalılar, -ki kara bıyıkları kalkıktır-parlak palikaryalar, bıyığı yeni terlemişler, sakalı çıkmamışlar, tüysüzler, civanlar, ay yüzlüler, veled-i zinalar, Yusuf çehrelî Çerkezler Yüksekaldırım'ın birden elinden tutacaklardır.

Dahası hem III. Selim de henüz Galata Mevlevihanesi'ne ayak basmamıştır, ama Sururi, Şeyh Galip için

GEÇTİ GALİP DEDE CANDAN YÂHÛ

diye bir tarih düşürmüştür.

Ve sanki 1790'lardayız ve III. Selim birden Şeyh Galip'i düşünmüştür.

Çağının bu en zarif ve en iyi giyinen şairini:

ŞİİR

Akşamüstlerini mi severdi Şeyh Galip?

Akşamüstlerini ve kapalı gökleri?

(Ve Selim, Galip'i kendi gibi enfiye kullanır diye mi sevmiştir? Belki.)

Resimde uzaklarda gök ağıyor

Ve Karaköy önlerinde çıkmalar yapıp düşüyor

Düşüp Horoz Sokağı'nda ilk molasını veriyor

Ve hızla geçiyor Galata Kulesi'ni

Şahkulu Sokağı'nda çamaşırlar kurutuyor

Çocuklara, kadınlara gülüyor
 Bir adamla şakalaşüyor
 Yanlış uçan bir kuşu çeviriyor
 Bir bulutu düzeltiyor.
 Ve nedense çıkmaz sokaklara bakmadan geçiyor
 Ve eski kitapçılarla selamlaşıyor
 Sonra sıkılmış gibi resimden çıkıyor

(Ama biz göğün ağmasını burda bırakıp, yine Yüksekaldırım'a dönelim.)

Müeyyetzade Camii Şerifi'nin yerine bir kule oturtmuş Matrakçı. Ve koyu yeşil. Ve üç pencereli. Ve yayvan bir koni. Ve nedense surun dışına atmış kendi halinde bir kuleyi. Bir evin – yatık dikdörtgen bir evin– yüzünü kaplıyor. Yalnız iki penceresi görünüyor. Hem evleri hep yüzünden görmemiş mi? Dikeyler, yataylar olarak. Ve hep öylece dizmemiş midir art arda evleri ve kuleleri? Ama tam ortaya da büyük, uzun minareli bir camiyi –önünü iyice açıp– dikip bırakıvermiştir işte. Çizip Galata'nın sınırlarını ve ortalayıp minyatürünü. Kölemen Çıkmazı'nı kapatıp. Ve yolunu diklemesine uzatıp. Ve evleri evlerle doldurup öyle bırakmış Galata Kulesi Alanı'nı. Şahkulu Sokağı'nın ağzını da evlerle kapamış. Hep kırmızı kiremitli, saçaklı ve çıkmalı. Erkân-ı Harbiye Sokağı'nı, Galata Mevlevihanesi'ni ise görmemezlikten gelmiş. Surlar, kuleler, mazgallar, burçlarla çevirmiş bütün Galata'yı. Biliyor ki Galata kapalılığı sever. Kendi gibi. Hep içine baka baka, içini dinleye dinleye bugünlere o da öyle gelmemiş midir? Ve Yüksekaldırım birden yukarılarda kayboluyor. Ve kule kapatmış. Belki de bile bile yapmış bunu. Değil mi ki bir resime çalışıyordur, niçin ille de her şeyi göstermek peşine düşsün? Sonra da Serdar-ı Ekrem Sokak'ta Yüksekaldırım'ın ipini nedense biraz gevşetmiş. Baştaki gibi kunt tutmuyor. Esrik bir ipe tutunmuş sanki. Sağa sola yalpalayarak gidiyor. Böylesi daha mı iyi demiştir?

Belki de. Hem bir caddenin yaşamını neden sonuna değin biz elimizde tutalım?

BİR YÜKSEKKALDIRIM SAKİNİ ŞAİR ŞEYH GALİP'İ ONU ANLATIR

Şeyh Galip minyatürlerde orta boylu, tıknaz, soluk benizli.

Tezkerelerde şair ve bilgin bir Mevlevi dervişinin oğludur diye geçer.

Gençliği hep önüne bakarak geçmiştir. Dîvanını yirmi dört yaşında doldurdu.

Yirmi altısında kendini aşkla sarılı buldu. *Hüsn-ü Aşk'ı* yazdı.

1784'te Konya'da çileye soyunmuştur. 1804'te çilesini bitirip hücreye çıkmıştır.

Sessiz yaşadı. Dünyayı da öyle bir yer diye bildi.

Önce Yenikapı Mevlevihanesi'ne, sonra da Galata Mevlevihanesi'ne şeyh oldu.

III. Selim'in en çok sevdiği şairlerdendi.

Mevlevihane'ye Yüksekaldırım'dan iner çıkardı denir.

III. Mustafa'nın kızı Beyhan Sultan'a büyük bir aşkla bağlandı.

Çağının en iyi giyinen şairi olarak bilinir.

Sekiz yıl Galata Mevlevihanesi'nin Postnişi oldu.

Güzel yüzlü, güzel bakışlı, güzel huyluydu.

Divan şiirini en üst katlara getirip bıraktı.

III. Selim'le Adile Sultan, Mihrişah Hatun, Hatice Sultan, Beyhan Sultan, şiirlerini hiç ellerinden düşürmediler.

Ölümüne yakın inzivaya çekildi. Onmaz hastalığını biliyormuş gibi son gazeliyle bu dünyayı bırakıp gitti:

Şiir:

Can seferkerde vu dil vâlin-i dildâr henûz
Hane hâlî şuud-u âyine bedîdâr henûz.

GALATA'NIN ŞAHKULU, SERDAR-I EKREM, LÜLECİHENDEK, ALAGEYİK SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

Galata'nın Şahkulu, Alageyik, Serdar-ı Ekrem sokakları gibi daha niceleri İstanbul haritalarında da şöyle bir görünüp kayboluyorlar. Sanki haritalar onları silmek için elbirliği etmişler. Oysa İstanbul bu küçük, eski sokaklı nasıl sevilir? Bütün büyük kentlerin eski, küçük sokakları sanki bizi içlerine çekenken bunu biliyorlarmış gibi, bütün alçakgönüllülüklerini ortaya dökerek sararlar bizi. Büyük kent insanı da asıl o zaman işte, kendini birdenbire şiirin ta içinde buluverir. Eski sokakların koyduğu şiir de böylesine başka hiçbir yerde bu denli elle tutulmaz. Yüzlerce, binlerce yılın yaşamından süzülüp gelmiştir çünkü o şiir. Ele gelmesi de bundandır. Yüksekaldırım'ın bu küçük sokaklarının ürettiği şiirle yıkanmak isteyenler, her şeyden önce onun elini Karaköy ağzından tutmalıdır. Ordan tutup adımlamalıdır. *Çıkışın* şiiri, hiçbir zaman *inişin* şiiriyle karşılaştırılmaz. Bir zamanların merdivenli Yüksekaldırım'ı bunu duymamıza daha büyük kolaylıklar sağladı kuşkusuz. Ama biz yine de onu merdivenleri varmış gibi tepelim, öyle çıkalım. Hem Yüksekaldırım bir cadde, bir sokak değildir. Hiçbir yere çıkmaz sanki o! Görmek, dolaşmak için bir alan, bir bayram yeridir. Daha çok da uzayıp giden bir alan, bir bayram yeri! Bir Lunapark! İnsanların, gökyüzünün, yağmurun, güneşin, araçların, kurdun kuşun, otun, böceğin, taşın toprağın bir hallaç pamuğu gibi atıldığı, gökyüzüyle yeryüzünün el sıkıştı-

ğı, seslerin, kokuların birbirine karıştığı bir dünya. Bu yeryüzünün başka hiçbir yerinde de görülmeven bir dünya! Hem böylesine garip bir dünyada dolaştığımızı da birden Beyoğlu'na çıktığımızda, ancak o zaman, anlayıveririz. Uzun zaman da kendimize gelemeyiz. Bu başka dünya inişte, böylesine çarpıcı vurmaz, vurmaz çünkü inişin şiiri, çabuktur, hızlıdır. Bütün iyi şiirler gibi de hıza karşıdır o da! Yüksekaldırım'ın şiirini duymak için çıkışı bunun için önerdik. Yalnız bunun için mi? Yüksekaldırım en güzel dolunayları yine o zaman düşürür.

Bu öndeyiştten sonra artık Yüksekaldırım'ın sokaklarına sapabiliriz. İlk sokağımızın da Şahkulu Sokağı olduğunu söyleyelim (değil mi ki yukardayız, değil mi ki bu kez aşağıya iniyoruz). Gerçi ilk sokak Erkân-ı Harbiye'dir ama, o bir sokaktan çok küçük bir aralık, bir sokak artığıdır, bu yüzden de bir kişiliği yoktur.

ŞAHKULU SOKAĞI

Şahkulu Sokağı (bu satırların yazarı Yüksekaldırım'ın bu sokağını enine boyuna anlatmadan geçemez, değil mi ki bu sokakta o çok pabuç eskitmiş, sonra da yine Yüksekaldırım'ın en sevdiği sokağıdır o, bırakalım anlatsın öyleyse) iki küçük sokakçığı –Otçu, ki boyu 3, eni 19 adımdır, Tımarcı, ki o da öyledir ve sakinleri Kaldeli ve Asurlu olan siyah gözlü Süryanilerdir– bir de adsız bir çıkmazı koluna takıp, aşağılarda, çok aşağılarda Küçükhendek Sokak'la buluşup (dünya güzeli bir arslan başlı kemeri geçip, ki bir zamanların ünlü Psalty Pasa-jı'dır bu) kendini çocuklara (Galata'nın en çok çocuklu sokağı da diyebiliriz ona), Galata'nın en kara kaşlı, en kara gözlü kadınlarına, adamlarına, acayip kuşlara, çamaşırlara, (bir uçtan bir uca asılı çorap, don, sutyen, yatak çarşafı, mendil, havlu, peçete) iplere, kör ampullere, boş şişelere, takılmış kalmış bulutlara, konserve kutularına, hamamböceklerine, deterjanlara, dumanlara, eski gazetelere ve kâğıtlara ve tuzlanmış ete ve tuza ve benzin ve deri kokularına ve elenmiş una ve pekmeze ve pestile ve pamuğa ve tellere ve soluk el yazılarına ve kedilere ve küpeççeklerine bırakıp düşer.

Düşer,

düşmez de (sanki bu dünyada yaşayacağı kadar yaşamış gibi) hemen ellerini kollarını toplayıp içine, ta içine çekilip, nice vaktini aldığı ve artık kocamış bulunduğu bu dünyaya ta içinden bakarken bulursunuz onu. Bu fakir de işte, hep böyle bir anda onu yakalar, koluna girer (bu dünyanın iki görmüş geçirmiş insanı olarak) işte orda ta içlerimiz olan o dünyada, orda onunla dolaşır, dolaşır durur.

Benim paftamda Şahkulu Sokağı'nın (1983 yılı 22 Nisan günkü dökümüne göre) kendisi gibi sessiz, öbür dünyalı bir bakkalı –ki kirpiklerini çeker durur– yeraltında çalışır gibi bir basımevi –sanki gizli duyurular basıyordur– bir tesisatçı, kaşları bitişik bir adamın işlettiği bir kahvesi, hemen sokağın ağzında, gülen bir büfesi, bir elektrikçisi, bir camcısı, bir tamirhanesi, bir dekorasyoncusu, bir de kaplamacısı var. Eni –benim adımlarımla– 8, boyu 174 adım.

Çocuklar olmasa karartma var sanırsınız!

Sesler

— Düşüş, düşüş!

— Sebayüdü.

— Hey ne saçma zar bu böyle!

(Burda bir ayraç açmanın sırasıdır artık. Sırasıdır, çünkü kırk yıl önceki Berk, *İstanbul* kitabında Yüksekalkdırım'a en uzun göndermelerini yapar ki, bundan da biz onun İstanbul'da en sevdiği yerlerden birinin Yüksekalkdırım olduğunu anlarız. Hem İstanbul demek onun için sanki Yüksekalkdırım demektir. Güneşleri orda doğurur, orda batırır. Ay yalnız orda doğar. Gökyüzü –onsuz ne zaman olmuştur ki– yalnız Yüksekalkdırım'ın üstünde güzeldir. Kadınlar yalnız orda kapılarının önlerinde yarı çıplak otururlar. Akşamları –boyunlarında mendille –delikanlılar yalnız orda dolaşırlar. Yıldızları okuyan serseriler orda dünyamızın geleceğini haber verirler. Kupa bir faytonun içindeki bir kadın yalnız

oraya iner. Yalnız oradaki kahvelerde iyi huylu serseriler esrar içerler. Eski aşk plakları yine yalnız orda çalar. Şairler sabahtan akşama kadar Allah'a orada söverler. Çocuklara orda, yalnız orda açık saçık hikâyeler anlatılır. Bütün bunlara da şaşmamak gerekir çünkü o:

Şiir

Ben o zamanlar İstanbul'un Tophane ile Yüksekaldırım akşamlarının haylazlık şarkılarını söylerdim.

diyordur.

Hem sonra o zamanların İlhan Berk'i –Salâh Birsell'e göre– "Giresun'dan vapura atlayıp İstanbul'a indiğinde hemen İstanbul'la kucaklaşır, Beyazıt Meydanı'ndan geçerken çığlıklar atar, Edirnekapı tramvaylarında kendinden geçer, Gülhane Parkı'nda güneş altında uyur, Tünel'deki vagonların ışığını görünce irkilir. Kapalıçarşı'da zıp zıp zıplar, Süleymaniye ve Ayasofya önlerinde havaya uçar, sabahları da köprünün açılışına koşar." Ve de ip gibidir. Kafası da küçük bir kavunu andırır. Her şeye "Harika!" diyen bir İlhan Berk'tir bu. İşte bu ip gibi ince çocuk, kendini Yüksekaldırım'da bulunca, doğru eski kitapçılara gidecek, bütün parasını da onlara yatıracaktır. Arkasında asker elbisesi, bıyıkları terlediğinde de Yüksekaldırım artık onun yatağını yorganını getirip attığı bir yer olacaktır. Nedeni de Abidin Dino, Serdar-ı Ekrem Sokağı'nda Kamondo Han'da oturuyordur. Hem Dino da ona elini uzatmıştır. Böylece de Yüksekaldırım onun sözlüğünün baş harfi olmuştur.)

SERDAR-I EKREM SOKAĞI

Serdar-ı Ekrem Sokağı Yüksekaldırım'ı ikiye bölüyor.

Serdar-ı Ekrem Sokağı'nı nasıl yazmalı? Minyatürün de elimizden tutmadığını söyledik.

Sokaklar kişinin yaşamına karışmış, onunla, özellikle geçmişte haşır neşir olmuşsa, yazmak işi güçleşir. Yazılan ne den-

li gerçeği yansıtırsa yansısın “Bu muydu o?” diye bir kuşkuya kapılır kişi. Yazmakla yaşanmış olan çatışır, yazmakla yaşamın ayrı ayrı şeyler olduğu işte o zaman anlaşılır. Ama bunu bilmek de yetmez, önemli olan onu nasıl aşacağımızdır. Serdar-ı Ekrem Sokağı’nı nasıl yazmalı? dediğim zaman bunu demek istedim.

Ote yandan, benim nerdeyse bir kırk yıla yaklaşan bildiğim eski Serdar-ı Ekrem Sokağı’yla bugünkü arasında öyle uzun boylu bir ayırım ilk bakışta yok gibidir. Galata’nın hem kendisi hem de pek çok sokağı eski yaşamını bütün bütün gerilerde bırakmışken, burası eski günlerini yine sürdürmektedir.

Eski Kamondo Hanı

36

diye bir kapı levhasının bulunduğu hanı bir yana bırakırsak (artık çoktan okunmaz olan bu yazı), öyle büyük bir değişiklik vurmuyor. İnsanlar sanki beş aşağı beş yukarı aynı insanlar. Evler, dükkânlar, aynı evler, dükkânlar. Rüzgârlar, kokular, güneşler, aynı rüzgârlar, güneşler, kokulardır. Böyle diyorum, Yüksekaldırım’ı neredeyse baştan başa kaplayacak gibi görünen *kaplamacılar dukalığı* buraya daha el atmamış çünkü. Elbet bu sokağın (yalnız bu sokağın mı? Bütün Galata’nın demiyoruz niçin?) sevgili sakinleri Yahudiler yok bugün ama, o zamanki gibi yine küçük insanların sokağı bugün de Serdar-ı Ekrem Sokağı. Sevecenlik sanki bir kalıttır burda: O küçük insanların yerine, yenileri bunu üstlenmişler. Aynı canlılık, aynı hoşgörü, sevecenlik. Hem küçük insanlar hangi sokağı güzel, cana yakın yapmamışlardır ki? İşte bu yüzden pek değişmemiştir diyorum.

Serdar-ı Ekrem Sokağı öyle dönemeçler, çıkmalar, dolambaçlar koymaz; sonra da alıp başımı gideyim de demez. Kimi sokaklar onu keser ama (bunlar Şahkulubostanı ile Hacı Ali sokaklarıdır), bunları biri yukarı, biri de aşağı inen kesik kollar diye düşünebiliriz. Ama onu asıl kesen Kumbaracı Yokuşu Caddesi’dir. Asıl o keser onu ve orda da biter. Ama bundan onun düz bir sokak olduğu da çıkarılmamalıdır. Daha çok sol omuzunu kaldıra kaldıra ilerler o, öyle de sıfırı bulur.

Serdar-ı Ekrem'e yukarıdan Yüksekaldırım'dan –sol-
dan– girersek, sokağın başında Erol Kasap'la karşılaşırız ki
sokağı sağlı sollu o tutmuştur. Sokağın sağ başında da
Leventoğlu Kaplama (çok şükür başkaları onu izlememiştir,
olduğu yerde kalmıştır) vardır. Sokağın öbür sakinleri yapı-
ların altlarını dolduran küçük basımevleri, küçük kahveler,
küçük dükkânlardır. Doğan Apt.'nı bir yana bırakırsak, öyle
büyük, gözalıcı yapılar sokağı da değildir burası. 56 numara-
daki Doğan Apt.'nı bir yana bırakırsak dedik. Bu gerçekten
bir başyapıttır. 137 yıllık bir tarihle yıkanmış olan bu yapı,
altı katlı 49 daireli –her dairede beş büyük oda var– büyük
içavhlulu, bir mahalleyi içine alacakmış gibi duran bir binadır.
Burası uzun süre zengin Levantenlerin, Yahudilerin yatağı
iken, bugün (Sakallı Celal –ki altıncı katta hizmetçi odaları
diye anılan katta otururdu, ölüsü de burdan kalkmıştır–)
Eyuboğlular'dan mimar Mualla Anhegger ve Rasihi Nuri İleri
–ailesi ile birkaç öğretim üyesi dışında– Anadolu'dan gelen-
lerin barınağıdır. Bunlara yüz yaşlarına yaklaşan iki görmüş
geçirmiş tarih azmanı kadını, bu iki Levanten'i de katmak
gerekir. Gerekir çünkü onlar sayesinde ki bu apartmanın
kapıcılarının bile bir zamanlar beyaz eldiven taktıklarını
öğreniyoruz.

Ya Kamondo Han mı?

Onu sona bırakışımızın nedeni, burasının bu ben değersiz-
zin ne de olsa gençliği demek olmasıdır. Asıl da bu handa değil
mi ki Abidin Dino oturmuştur, sonra da değil mi ki o da artık
bir tarihtir! Kamondo Han, geniş, içavhlulu, 5 katlı bir binaydı.
Abidin Dino bu yapının üst katında çalışırdı. Atölyesiydi burası.
İstanbul sokaklarının resimlerini de yapmaya burda başla-
mıştır. İç içe geçen geniş odalar, salonlar. Uzun geniş bir de bal-
konu vardır ki bütün Boğaz'ı görürdü. Buraya gidip gelenleri
saymaya kalksak sayfalar yetmez. Burası yeni yazının, yeni res-
min bir karargâhıydı. Özellikle de, yazının. Bütün yeni Türk
yazını burda yedi, içti, yattı, kalktı. Hiç anımsamazlık etmemek
için de Arif Dino'yu, Ahmet Hamdi'yi, Mîna Urgan'ı, Halet
Çambel'i, Asaf Halet Çelebi'yi, Sait Faik'i, Yaşar Kemal'i,
Güzin Dino'yu, Nail V.'yi, Bedri Rahmi'yi, Arif Kaptan'ı, Fikret

Adil'i, Yusuf Ahıskalı'yı, Orhan Veli'yi, Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i, Cahit Irgat'ı saymakla yetineceğiz.

Kamondo Han yeni resmin, yeni yazının bir karargâhıydı, dedik. Hemen hemen hiç boş kalmazdı burası. Gelenlerin en gediklisi de Sait Faik'tir, Kamondo Han'dan kurtulduğunda, soluğu doğru Yüksekaldırım'daki Astorya Sineması'nda alacaktır. Bu sinema Rum, Ermeni, Yahudi kopillerinin sinemasıdır. Her gün de ağzına kadar dolar. Sait bu cıvıl cıvıl kalabalığın içinde kendini dünyalar kadar mutlu bulacaktır. Filmler sürekli oynadığından da ordan çıkmak bilmeyecektir. Hem niçin çıksın? Dünyada çocuklarla birlikte olmaktan daha güzel ne vardır ki?

Serdar-ı Ekrem Sokağı işte böyle bir tarih sokağıdır, bütün tarih sokakları gibi de ancak yazılmak içindir artık. Burda Abidin Dino'yu anmanın da tam sırasıdır. O herşeyden önce Kamondo Han'dır çünkü.

SERDAR-I EKREM SOKAĞI'NIN BİR SAKİNİ ABİDİN DİNO'YU ONU ANLATIR

İşte Galatalı bir yüz: Abidin Dino. İnce, uzun. Büyük kara gözlü, top saçlı.

Eski bir Serdar-ı Ekrem Sokaklı. Sanki gençliğinden elleri-
ne bir o gelip düşmüştür.

1913'te İstanbul'da doğduğunda "Sessiz bir çocuktı" diye
yazacaktır annesi günlüğüne.

7 yaşında hâlâ altınla oynuyordur. Ama kurşun askerlerini
dağıtmaya başlamıştır.

14 yaşında başı birden önüne düşecektir. Ve saçları hep kal-
kıktır artık.

Yani ne uzun, ne kısadır çocukluğu (bol kalemli yeşil bir
çocuk olan çocukluğu).

Artık ırmaklar, otlar, kayalar resimlere girmelidir. Kentler
uykusunu kaçırmıştır çünkü.

Elinin altında kâğıtlar hep kâğıtlar. Kâğıtlara çıkışını mı
görecektir birden?

Delikanlılığında Leningrad'ın duru göğünü sevecektir. Yedi yıl, dört gün.

1933: D Grubu. 1939: Liman Sergisi. Resimler bir şenliğe dönüşmelidir mi diyordur?

Bir inden Karakalem'i çıkarır. Cebinde onunla mı dolaşı-yordur?

Artık İstanbul'un yeraltlarını kazar. Yeditepeler'e soyunu-yordur.

Sait Faik'le Haliç'in suyunu boşaltırlar. Boğaz'a aylar düşürürler. Çocukların derslerine giriyorlardır.

Yani resimlerini oya gibi işliyordur. Yeryüzüne oya gibi ince, güzel suretler düşüyordur.

Ama birden çizgileri hırçınlaşır. Dünya onu zorluyor mudur? (Ve Nâzım usuldan usuldan "mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diye sormuştur.)

Bir kitap: *Kel*. Birden resimler yetmez mi olmuştur?

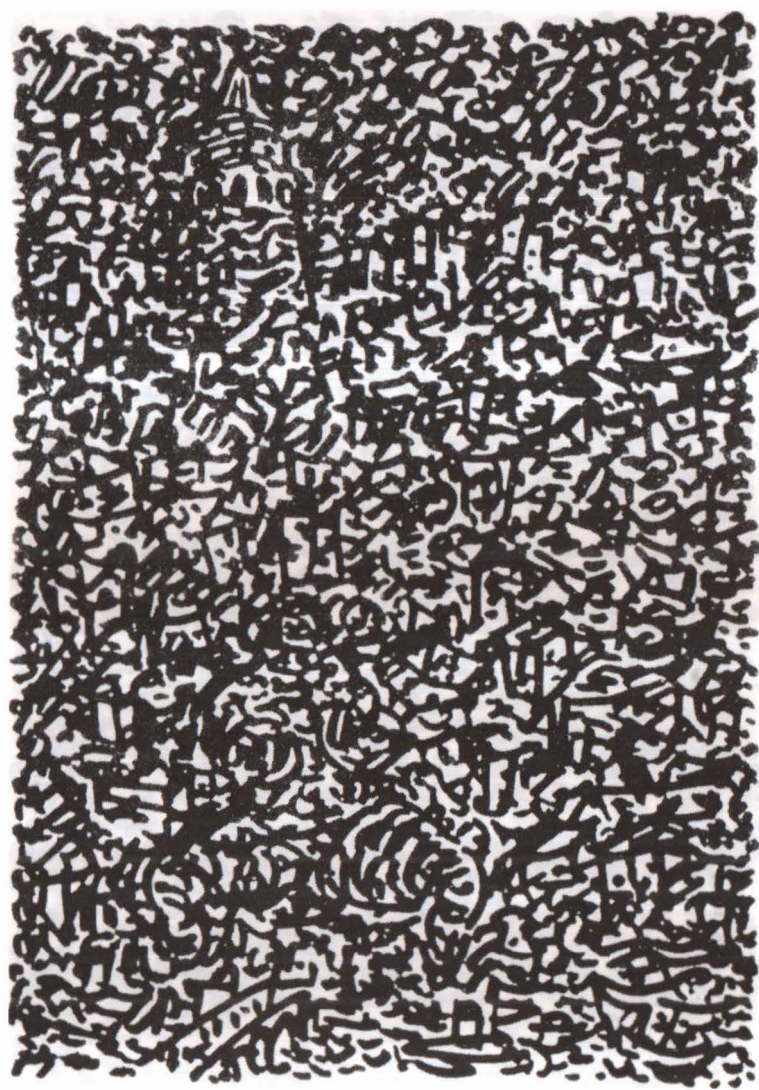
Hem artık Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın çocukları, kuşları, bulutlarıyla gidip geliyordur. Her şey kâğıda geçmelidir.

Ama her zaman kâğıtlarda gelecekteki insanlar bir gün gelip doldursunlar diye bazı boşluklar bırakacaktır.

Böylece bütün dillerde sözcüklerin üstünü açacak, yaralarını saracaktır.

Bugün bir resim gibi ne zamandır Paris'te en uzun boylu Türk odur.

SERDAR-I EKREM SOKAĞI'NIN BİR BAŞKA SAKİNİ CAVİT YAMAÇ'I ONU ANLATIR

(Cavit Yamaç Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Yüksekaldırım ağzındaki küçük Yahudi evlerinden birinde otururdu. Sokak bütün gün türlü seslerle çınlardı.

O, *Uyanış* dergisindeki işinden çıkınca Yüksekaldırım'ı tepip evine döner dönmez düşleriyle baş başa kalırdı. (Cavit Romanyalı Türklerdendi ama, aslında bir dünyalı olmayı kurardı hep.)

Cavit Yamaç kara kaşlı kara gözlü sıırım gibi bir lise öğrenciliğini geride bırakır bırakmaz, hemen tedirginliği seçip, bütün yaşamına onu serpmiştir.

Bir yıkık doğmuştu ona bağlı kaldı.

Öyküler, anılar yazdı, ama hiçbirini bir kitapta toplamadı.

Gazetecilik yaptı, Anadolu Ajansı'nda çalıştı. Kitaplar çevirdi.

"Nedir dünya?" der gibi yaşadı.

Dal inceliğinde, esmer, uzun yüzlüdür.

Kendi üstüne kurduğu sözlüğün kimi harflerinin eksikliğine inandı, onları tamamlamaya, bulmaya çalıştı.

Divanyollular onu hep Oktay Akbal ile yürürken gördüler, buna da hiç şaşmadılar (anılar da “konacak” dal ararlar).

Belki de Serdar-ı Ekrem Sokağı’nda uzun güzel karısı Naire ile, bir bu sokakta rahat etti.

Şimdi bırakılmış bir iskele hüznüyle (hep ona özenmedi mi?) İzmir’de yaşıyor.

ŞAHKULUBOSTANI SOKAĞI'NI VE LÜLECİHENDEK CADDESİ İLE ALAGEYİK SOKAĞI'NI VE DE SALÂH BİRSEL'İ ONLARI ANLATIR

Şahkulubostanı Sokağı bir ucuyla Pera'ya, bir ucuyla da Serdar-ı Ekrem Sokağı'na gelip dayanır. Minyatürde bir kıyı sokağıdır. Salâh Birsell 1948-1951 yıllarında, tam üç yıl Şahkulubostanı'nda lengerendaz olmuştur ama, apartmanların topu da onarım gördüğünden ve de yüz hatları değiştiğinden bu oturduğu sokaktaki evi kestiremediğini söyleyecektir.

Birsell'in bu sokaktaki evi, sonra da bu sokağı sevdiğini söylememize bilmem gerek var mı? Bu sokak değil mi ki 20-30 adım sonra Pera'ya çıkıyordur, öyleyse doğma büyüme bir Peralı olan yazarımız daha ne ister? Lebon'da ya da Markiz'de çayını yudumladıktan sonra, kendini İstiklal Caddesi'ne atmak işten bile değildir. Hem Pera'yı o da bir aşağı bir yukarı dolaşmak için seviyordur. Hem belki de daha iki adım atmadan, önüne ya Oktay Akbal (Fatihli olan Oktay Akbal), ya Naim Tiralı, ya Lütfi Özkök, ya Sabahattin Kudret, ya da Sait Faik (Beyoğlu'nda deli danalar gibi dolaşan sevgili Sait Faik) çıkıverecektir. Hiç kimseye rastlamayıp Elit'e uzanırsa, orada herkesi zaten hazır bulacaktır.

O zamanların Salâh Birsell'ini, bugünkü *Salâh Bey Tarihi* yazarını merak ediyor musunuz?

1951'lerde kolunun altında Fransızca bir kitapla İstiklal Caddesi'nden resim güzelliğinde bir delikanlı geçiyorsa, bu Salâh Birsâl'dir.

Kalabalığın arasında beyaz bir dilde biri gülüyorsa, bu odur.

İyice eski bir güneş birinin yüzüne vurmuşsa, bu odur.

O gün Saatli Ragıp Takvimi'ne göre uyanmışsa, bilin ki bir şiirin çok uzak bir ucuna kancayı takmıştır.

Gökyüzüne göre saat altı sıralarıysa, Doğruiol'un o en yavaş yürüyendir.

Sabahsa ve günlerden pazartesiye saçını kestirmiştir.

Yoldan geçen iki kuşun konuşmasına biri kulak kabartmışsa, bu odur.

Bir yere oturmuş, beş duyusunu birden ayakta tutan birine rastlarsanız, kesinkes, bu yine odur.

Bir pencere önüne gidip durmuşsa, *Dünya İşleri*'ne yumulmuştur.

Bir ormana bakıyorsa "Neden yaprakları anlatmıyor şiir?" diye soruyordur.

İşte Şahkulubostanı'nın böyle sevgili bir yüzüdür o. Hâlâ da öyledir.

LÜLECİHENDEK CADDESİ

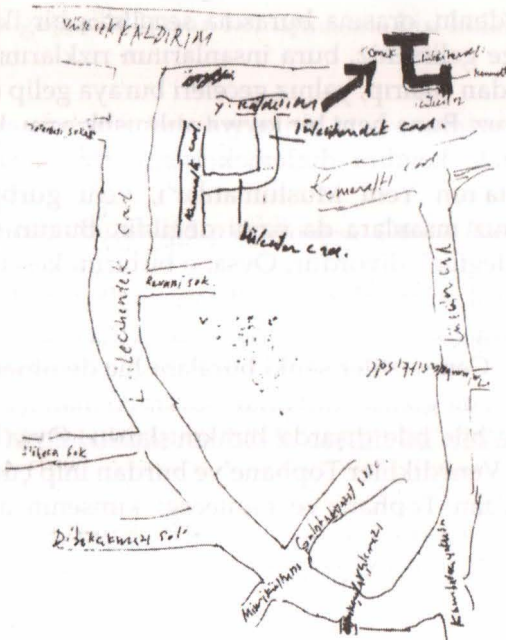
Lülecihendek Caddesi eskiden de böyle miydi? Bugün her şey eski evler, eski sokaklar, eski eşyalar, eski eşyaların ruhları sanki buna *evet* demek için hep birlikte parmak kaldırmışa benziyorlar. En başta da gök (gök çünkü burda eskiliğini adamaklılı belli eder), sonra rüzgârlar, geceler, gündüzler, aylar (eski tepsi büyüklüğündeki aylar) sonra ayaksatıcıları (çünkü burda ancak geceleri "Boza!" deyip bağırıp geçen bozacıları, ketenhelvacıları, gündüzleri de zilini çala çala yoğurdunu satan yoğurtçuları, eski elbisecileri, elma şekercilerini görürsünüz), sonra da sucular, falcılar, poğaçacılar bu dünyayı bir yana atıp eski dünyalarında yaşıyorlar gibidir. Galata'da sanayinin (bu canavarın) girmedığı bir yer varsa, o da burasıdır. Hem siz Galata'da (bu Yahudi, Ermeni, Rum, Süryani Cumhuriyeti) değil de, Fatih'te, Edirnekapi'da, Aksaray'dasınızdır sanki. Ve de oraların Yeni Müslümanlar'ı doldurmuştur burasını. Bu görmüş geçirmiş caddenin, orasına burasına serpilmiş bir iki dükkânı görmemezliğe gelerseniz, bura insanların rızıklarını sanki bir başka dünyadan çıkarıp, yalnız geceleri buraya gelip kapandıklarını sanırsınız. Buna hem bir kıyıya atılmışlık acısı, hem kendi kendine olmak, kendini dinlemek isteği diye bakabilirsiniz. Bunlar Galata'nın Yeni Müslümanlar'ı, yeni gurbetçileridir. Hem bu yalnız insanlara da özgü değildir. Bugün burda her şey "Galata değiliz" diyor. Oysa, o birbirini kesen, birbirini tamamlayan sokaklar, çıkmazlar, Bizans'ın ilk çağıyla, son günlerini anımsatır hep ve de her yer Ceneviz, Venedik, ama asıl Bizans kokar. Cenevizliler sanki buralara hiç de uğramamışlardır: Bizans'tan da gizlice, duvarlar, surlar çıkmamışlardır. Böyle bir yeri de bile bile dışarda bırakmışlardır. Oysa biliyoruz, Cenevizliler, Venedikliler Tophane'ye burdan inip çıkmışlardır. Bugünse burdan Tophane'ye gidileceği kimsenin aklına gelmez. Tophane, burda öylesine uzak bir sözcüktür. Hem insan bu caddeyi dolaşırken Tophane de usuna gelmez. Ama yine de bir berber levhası bunu bütün bütün unutturmamak için kendini yazacaktır.

Tophane Berberi İdris Öz

Bitirme

Böyle kendi içine kapanık, böyle kendisi olmaktan başka bir şey düşünmeyen bir caddedir Lülecihendek Caddesi. Aşağılarda Kumbaracı Yokuşu Caddesi'yle kesilir ki, onun da elinden tutarsak kendimizi Pera'da buluruz (Pera'nın tapusunu da bizden çok önce hem sevgili Ahmet Rasim, hem Said N. Duhani, hem de Salâh Bîrsel üstlerine geçirdiklerinden, sonra da konumuzun dışına çıkmamak için, oraya burnumuzu sokmayacağız).

Lülecihendek Caddesi'ni ben çizmeye kalksam, benim planlara, krokilere, paftalara bir türlü yatmayan elim, onun ancak cesedini çizer. Böyle:

ALAGEYİK SOKAĞI

Yüksekkaldırım'ın Alageyik Sokağı (daha düne kadar Zürefa Sokağı'ydı, şimdi iç sokaklardan birine bu adı vermişler) Yalnız Yüksekaldırım'ın değil, İstanbul'un en kalabalık, en civcivli sokağıdır da. Hele cumartesi pazar günleri bir insan ormanıdır o! Sanki İstanbul'un gergin sinirlerini yatıştırmak, dinlendirmek yalnız bu küçük sokağa verilmiştir. Buna Karaköy'ü, Karaköy'ün Kadem Sokağı'nı da katarsak (buraya yine geleceğiz), -ki o da küçük bir sokaktır- bütün İstanbul'un sinirleri onlardan sorulur sanki. Hem Galata bu görevi kuruluşundan beri bir yazgı gibi yüklenmiştir de.

Yüksekkaldırım özellikle pazar günleri kendinden çıkar, tam bir lumpen kılığına bürünür. Dükkânlar, çarşılar, sokaklar, sokakların, dükkânların, çarşıların ruhu İstanbul'un pazar insanlarıyla hep birlikte -gökyüzünü, gökyüzünün yıldızlarını da alıp- Alageyik Sokağı'na akarlar. O gün çünkü Alageyik Sokak daha bir takmış takıştırmış, sabahın köründe de kendini bu insan seline bırakmıştır. Yalnız sokağın sakinleri değil, sesler kokular da kendini kaybetmiştir.

Sesler:

- Kapıdan bakmayı bırak, içeri gel.
- Gel bakalım delikanlı, ne bakıp duruyorsun öyle.
- Bıyıklarını sevsinler senin.
- Bu kadar kolay kadın mıyım ben.

Dünyanın en eski mesleğinin sesleridir bunlar. Yalnız bir ses, yalnız o, kendisini kaybetmez, kendini hem de büyük harflerle yazıp bırakır:

**ON SEKİZ YAŞINDAN AŞAĞI OLANLAR
GİREMEZ**

Sokağa Yüksekaldırım'dan girenler sinirlerini yatıştırdıktan sonra, öbür ucundan (bu öbür uç Kemeraltı Caddesi'dir) çıkarlar.

Galata demek biraz da Alageyik Sokağı demektir. Bu da doğal karşılanmalı. Değil mi ki İstanbul'un 18 yaşına gelen bütün delikanlılarının göbeğini bu sokak kesmektedir, o halde Galata'yı bu sokaksız nasıl düşünebiliriz. Hem biz böyle düşünsek bile o kızlıkları ellerinden gidenler onu nasıl unutabilirler. Öte yandan Alageyik Sokağı öyle yalnız bugünüyle yaşayan o sokaklardan değildir ki, dünüyle de ünlüdür o. Hemen karşısındaki Horoz Sokağı'nu da katarsak (ki ne çok canlar yakmış bir sokaktır) ikisi birden, bu kez, dünün koca bir fuhuş tarihini kurarlar. Bunu anlamak için de onlara biraz eğilmek yeter.

Alageyik Sokak Galata'nın öbür sokakları gibi işte böyle hem geçmiş, hem de bugünüyle o "kadim mi kadim" sokaklardandır.

ÇIKMA

(Alageyik Sokak için ek)

Küçük Arjantin sokakları için ölümsüz dizeler düşen J. L. Borges gibi bu değersiz de (sevgili ustasını örnek alıp) o da Yüksekaldırım'ın bu sevgili sokağı için bu Ek'i düşmek ister. Nasıl istemesin ki Alageyik Sokağı onun İstanbul'da yalnız en iyi bildiği sokak olarak kalmıyor, onun gençliği demektir de o! Yüksekaldırım'ı, sonra da bu cefakâr sokağı tepmeye her başlayışında, onun ağzına geldiğinde molalarını hep mi hep orada vermiştir. İlk çayını da sarı yaldızlı çay bardaklarında hemen sokağın başındaki kahvede içip, sonra da ikinci, üçüncü çayını, bu kez çardaklı, asmalı kahvede sürdürmüştür. Bu sokağın sevgili kadınları da sabahlıklarıyla, çoğun, onun yanı başında yerlerini almışlardır. Onlar için yazdıklarınıysa uzun zaman yayımlayamamıştır. Onun sabahları başlayan bu sokağa karşı

olan aşkı, öğleüstlerine, akşamüstlerine, kimi de gecelere değin uzamış, böylece de Alageyik Sokağı'nın göğü, güneşi, yağmu-ru, gecesi, rüzgârları gibi, oranın o solgun, sevgili insanlarını da tanımak için buralarda o az buz pabuç eskitmemiştir.

Bunun için, onun böyle Alageyik Sokak tarafından anılma-sını olsun (ölmezlik istemeye ne hakkı var) istemesi bağışlan-sın, hoş görülsün.

Şiir

*"Binip keştîye dahi nice dilber
Galatada ayak seyrânın eyler."*

ESKİ YÜKSEKKALDIRIM SAKİNLERİNİ ONLARI ANLATIR

Cizvitler
Serçeler
Züppeler
Protestanlar
Niyetçiler, ki gülmezler
Kokanalar
Simsarlar
Vatansızlar
Hastalıklı çocuklar
Ağaçkakanlar
Finolar
Okul kaçakları
Serseri bulutlar, ki yalnızlar
Gümüş topuklu çıraklar
Uçurtmalar
Saçlı zennaneler
Ortodokslar
Yedi Meşaleciler
Levantenler
Yarımaylar
Serseri ruhlu Yahudiler
Palikaryalar, ki tüysüzdürler
Tatlıcılar
Kefalonyalı denizciler
Macuncular

Külhanbeyler
Yakalara balinacılar
Deri montçular
Falcılar
Hıyar satıcıları
Yalnızlar
Şıpşakçılar
Pezevenkler
Acayip kuşlar
Cezayirliiler
Uzun boylu Kürtler
Askerler
Karafatmalar
Süryaniler, ki büyük gözlüdürler
Tellaklar
Muhabbet tellalları
Avizeciler
Lodoslar
Kıptiler
Eski elbiseciler
Kartolozlar
Çocuk izciler
Gözükaralar
Şairler, ki Allaha söverler
Parlak yanaklı turistler

Çerçiler
 Şerbetçiler
 Sakallı Ermeniler
 Deniz kaçkınları
 Eski plakçılar
 Eskiciler
 Orospular
 Totocular
 Güveler
 Zağarlar
 Bobsitiller
 Zülüflü oğlanlar
 Kanişler
 Adalılar
 Çaçalar
 Çingeneler
 Tazılar
 Dantelacı kızlar
 Püsküllübabalar
 Ayıcılar
 Godoşlar
 Şapkacılar
 Yeşilaycılar
 Galata rüştiyelileri
 Bahriyeliler
 Başbozuklar
 Buldoklar
 Büyük ağızlı Yahudi kızlar

Baldırıçiplaklar
 Ressamlar
 Sakalar
 Bıyıklı kadınlar
 Âşıklar
 Başkoymuşlar
 Taze kaldırım kopukları
 Sayılı rüzgârlar
 Siyamlılar
 Uzun Araplar
 Sarhoşlar
 Yılan oynatanlar
 Bulucinliler
 Garipçiler
 Kırlangıçlar
 İkinci Yeniler
 Mısırcılar
 Maşa, sepetçiler
 Gülyağcılar, ki babalarına
 çekmişlerdir
 Biracılar
 Çakmak dolduranlar
 İğneciler
 Erzincanlılar
 Tansiyoncular
 Çorap örenler

Bir Ses
(Sait Faik gibi)

AFRİKA'DA YAKALANAN YARI YILAN YARI İNSAN!
MAVİ İKİ GÖZLÜ DÖRT KAŞLI ALTI AYAKLI İKİ
AĞIZLI.
İKİ METRE BOYUNDA 100 KİLO AĞIRLIĞINDA.
ÜÇ KUYRUKLU BEŞ ELLİ ON YEDİ PARMAKLI
ON YEDİ PARMAĞINDA ON YEDİ TIRNAK.
HEM İNSAN HEM CANAVAR!
BUYURUN GÖZLERİNİZLE GÖRÜN.
HAYDİ BEYLER HAYDİ!
BİR DAHA BULAMAZSINIZ.
ÖBÜR DÜNYADA DA GÖREMEZSİNİZ.
HAYDİ DEDİK.

Kıssadan Hisse

Kıssadan hisse budur ki Yüksekaldırım bir yeryüzülüdür. Her sınıftan insanlar, mahluklar, sesler pazarıdır. Yalnız bunlar mı? Tarihin, kokuların da ağababasıdır o! Galata Kulesi de buna tempo tutmak için buradadır sanki. Öyle dikilmiş durur. Böyle durmasının bir nedeni daha vardır ki o da Galata Rıhtımı'na gelip dayanan gemilerin abazan tayfalarına Alageyik Sokağı'nı göstermektir. Hem Alageyik Sokak'tan gelen kokulara kim burnunu tıkayabilir ki? Sonra Galata doğuştan beri kokulara beşiklik etmemiş midir? Bütün selâtin meyhaneleri, kumarhaneler, genelevler, bekâr odaları, esrarkeş tekkeleri, eroin kuyuları, dehlizler, mahzenler buna tanıklık etmiyor mudur? Öyleyse biz de ona bırakalım kendimizi. Bırakıp Yüksekaldırım'ı anlatmayı sürdürüelim ve de Yüksekaldırım'ı çıkan çıkmayanların arasına karışalım.

YÜKSEKKALDIRIM'I ÇIKANLARI ÇIKMAYANLARI ONLARI ANLATIR

ÇIKANLAR

Ahmet Mithat Efendi, fesini ütö-
letmek için.
Namık Kemal, Lebon için.
Tevfik Fikret, üç kez Hüseyin
Cahit'le.
Hüseyin Rahmi, külhanlar için.
Musahipzade Celal Bey,
İstanbul hayatı için.
Mehmet Akif, merdiven sevgisi
için.
Ahmet Rasim, yazmak için.
Cüceler, adımlamak için.
Osmanlılar, Meşrutiyet'in
kahraman ruhu için.
Prens Sabahattin, hüznlenmek
için.
Gülcemal'in Maketi, bandoyla.
Dr. Nazım, kendi için.
Yeni Osmanlılar, sabahları.
Darüşşafakaclar, geceleri.

ÇIKMAYANLAR

Abdülhak Hamit, paraşol
aşkına.
Abdülmecit, at aşkına.
Rıdvan Paşa ve Ali Fuat Paşa,
merdiven sevmelikleri için.
Nigar Hanım, sıkıldığı için.
Halit Ziya, Tünel aşkı için.
Ziya Gökalp, Türklük için.
Yahya Kemal, düzayak
olmadığı için.
Tokatizade Şekip, atla
çıkılmadığı için
Ruşen Eşref, astımlı olduğu için.
Talat Paşa, vakti olmadığı için.
Cenap Şahabettin, şiir için.
Ahmet Haşım, melâl için.
Abdülhak Şinasi Hisar, kupa ara-
bayı sevdiği için.
Yakup Kadri, Cumhuriyet'in
ruhu için, Tünel'le.

Mithat Paşa, bir kez merdiven sevgisi için.

Resneli Niyazi, geyiği için.

Mizancı Murat, yani Jön Türkler, yani Tunalı Hilmi, İshak Sükûti, Abdullah Cevdet, Akil Muhhtar: Meşrutiyet'in askıya alınmış ruhları ve de içdiş edilmiş kanunlar için.

Tanzimatçılar, yenilenmek için.

Güllü Agop, eski plakçılar için.

Rıza Tevfik, kendine acı vermek için.

Beşir Fuat, utangaç özdekçiler için.

Çaylak Tevfik, kendi ve de İstibdatın çok bozuk olan sinirleri için.

Enver Paşa, gençlik günleri için.

Nabizade Nâzım, Zavallı Kız, asıl da yırtık pırtıkçı Yahudiler için.

Çallı İbrahim, yaprak dökümü için.

Nâzım Hikmet, bir şiire başlamak için.

Osman Cemal Kaygılı, çingeneler için.

Sait Faik, çocuklar için.

Nazmi Ziya, Yüksekaldırım'ın gökyüzüsü için.

Bedri Rahmi, aşklar adına.

Orhan Kemal, küçük insanlar için.

Yaşar Kemal, yokuş sevgisi için.

Ulunay, beygirden inmediği için Mehmet Rauf, nedensiz.

Muallim Naci, öfkesini bastırmak için.

Recaizade Ekrem Bey, araba sevdaları adına.

Şehremîni Suphi Bey, landonla.

M. Trink, merhum, öksürük tuttuğu ve de Tatlısu Frenklerini sevmediği için.

Ziya Paşa, nedensiz.

Sultan Reşat, ipek gibi derviş meşrep gençliğini harcamamak için.

II. Abdülhamit'in hem inen, hem çıkan ruhu çıkmadığı (Sabah: Uyanma, uzun uzun süslenme, kahvaltı ve hafiye raporları / Gündüz: Silah talimi, gizlice kapalı bir lando içinde bir başına yolculuklar / Her Ramazan Hz. Muhammed'in eşyalarını görmeye gitmek / Cuma: Selamlık: beyaz eldivenler, nişanlar / Gece: Cinai romanlar, tabanca doldurup uyuma, karanlık düşler).

Şevket Dağ, yükseklik korkusu duyduğu için.

Halide Edip, Tünel düşü için.

Şeker Ahmet Paşa, ölüdoğa aşkına.

Ahmet I lamdi, sıkıldığından.

Necip Fazıl, yeraltı korkusundan.

Abidin Dino, güz ayları için.
 Oktay Akbal, İlhan Berk, Cavit
 Yamaç, eski kitapçılar için.
 Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay
 Rifat, Garip aşkı için.
 Kemal Tahir, Osmanlı adına.
 Rıfat Ilgaz, A. Kadir, A. Damar,
 Ö. F. Toprak yeni insanlık adı-
 na.
 Cihat Burak, metroyu çağdaş
 bulduğu için.
 Necatigil, kuşlara yem vermek
 için.
 Salâh Birsell, Pera aşkı için.
 Ferit Edgü, eski günler için.
 Cemal Süreyya, Onlar için Mini-
 büs Şarkıları adına.
 Orhan Peker, burjuva ahlakına
 karşı soyunmak için.
 Demir Özlü, eski evler için.
 Edip Cansever, kendiyile daha bir
 olmak için.
 Fethi Naci, artık bıyık bıraktığı
 için.
 Turgut Uyar, kendi için.
 Can Yücel, Tünel'i unuttuğu için.
 Leylâ Erbil, gökyüzünün birden
 farkına vardığı için.
 M. Eloğlu, eloğulları adına.
 Füzûzan, arı aşkına.
 Ece Aylan, bakışsız kediler için.
 Orhan Duru, tümce bilgisi için.
 Adalet Ağaoğlu, dağ havası için.
 Tomris Uyar, serçeler için.

Reşat Nuri, vakitsizlikten.
 Peyami Safa, yalnızlık çektiği
 için.
 Asaf Halet Çelebi, kendi kendine
 konuşmak için.
 Ahmet Muhip, Voyvoda aşkına.
 Avni Arbaş, arabayla.
 Deniz Kızı Eftalya, tramvayla.
 Muhsin Ertuğrul, Kapalılık sevgi-
 si için.
 Necati Cumalı, Tünel'i hecele-
 mek için.
 Mücap Ofluoğlu, tramvay aşkı
 için.
 Faruk Nafiz, kendini birden yaşlı
 bulduğu için.

Güven Turan, ibibik kuşu aşkına.
Hilmi Yavuz, Kemal Özer,
Adnan Özyalçner, Konur
Ertop, Süreyya Berfe A'yı
çıkarmak adına.
Memet Fuat, yeni şiir damarlarını
koklamak için.
Cevat Çapan, börtü böcek için.

YÜKSEKKALDIRIM'IN BİR BAŞKA SAKİNİ RESSAM HABİP GEREZ'İ ONU ANLATIR

Habip Gerez İstanbul'da doğdu. Hukuk okudu. Soyunun – sevgili Musevi soyunun– küçük duruşmalarına katıldı.

Gençliğini resme, şiire verdi.

Galata'yı hem resim, hem şiir için seçti.

Uzuna yakın boylu, esmer, kara kaşlı kara gözlüdür.

Çocukluğu Galata bankerlerini penceresinden seyretmekle geçti.

Şiirlerinde ince, kapalı duygulara yer verdi. Ayrılıkları dile getirdi.

Resimlerine dünya manzaraları, özellikle de denizler ege- men oldu. (Zaten deniz gören evinden baktı denize. Resim- lerinde de onu yanına getirdi.)

Her türlü boyayı kullandı, her türlü boyada büyük bir aşk buldu.

Dünyanın birçok kentlerinde sergiler açtı, oralardan ödül- ler getirdi.

Şiirleri de dış dünyada ödüllere boğuldu. Ülkesinde kitaplarını kendi bastırđı, kendi dağıttı.

Galata'ya –soyunun bu sevgili ilçesine– bir o sahip çıktı. Onu bırakıp gideyim demedi.

Üç odalı evinin birini şiire, birini resme, birini de küçük buluşmalarına ayırdı.

En çok diplomalarının altında oturmayı sever. Deniz de –ordan– en iyi görünür.

Kırk yıldır Yüksekaldırım'da, (Yörük Çıkmazı, Sabahyıldızı Apt.) bir başına yaşıyor.

YÜKSEKKALDIRIM'IN KÜÇÜK ESNAFINI ONLARI ANLATIR

Yine eski günlerin elinden tutmayı sürdürecektir olursak, Yüksekaldırım'ın eski kitapçıları, eski plakçıları, pulcuları, şapkacıları düşünüp, ağıımızı onlara da atmak gerekir ki bu da değer mi değer hani. Hem eski kitapçıların kırıntıları hâlâ Yüksekaldırım'ın sakinleridir. Bunların en ünlüleri Sergiadis, Yerasimos, Kohen, Natan, Lefteris Bert kitabevleriydi. Yakın zamana kadar Bert Kitabevi yerindeydi. Venitia Konstantino ile Talya Nomidis ise son günlerini yaşıyorlar.

Lefteris Bert

Lefteris Bert, bugün hâlâ 22 numaradaki eski kitapçılık yapan Talya Nomidis'in tam karşısındaydı. Sokağın belki de en iyi eski kitapçısı oydu. Kitaplar onun dükkânında hem üst üste yığılmaz, hem de bir kıyılarına atılmazdı. Camekânı da en tanınmış Fransız, İngiliz yazarlarının kitaplarıyla doluydu.

Lefteris Bert benim bu dünyada tanıdığım en efendi, en cana yakın sevgili bir kitapçıydı. Bir kitap gibi de kendini yavaş yavaş açmasını bilirdi. Konuşurken de sesini elinden geldiğince alçaltarak konuşur, çevresini rahatsız ediyormuş gibi de kendi dükkânında kendini silerdi. Hep siyahlar giyerdi, hep beyaz bir gömlekle karşılardı müşterilerini. Öbür dünyada da eski kitaplar satılıyorsa, orda da en iyi eski kitapçı hiç kuşkusuz odur.

Selamımız ona ulaşsın!

Venita Konstantino

Venita Konstantino ile *Talya Nomidis* bugün Yüksekaldırım'ın ayakta kalan en eski iki kitapçısıdır. Eski Yüksekaldırım'ı sanki onlar simgeliyordur. Ama artık her ikisi de öbür dünya özlemini çekiyorlarmış gibidirler. Kışın soğuk günlerinde ikisinin de dükkânlarını kapadıklarını görürseniz buna şaşmamalısınız. Dükkân her ikisine de ağır geliyordur. Venita Konstantino zaten tavanlara kadar yükselen kitaplar arasındaki dükkânlarında bir fazlalıktır. Adım atacak bir yer yoktur, yerler de kitaplarla dolu olduğu için o kapıya yakın bir yerde kıvrılarak oturur. Hem iyice de topallıyordur artık. Müşterileriyle de ancak Fransızca konuşur. Bu dünyayı, bu dünyanın müşterilerini Fransızca konuşarak bırakmak ister gibidir. Salâh Birsâl'e göre de pek mi pek kaknemleşmiştir. Ayrıca pek de pahacıdır. Buna ben değersiz de katılır.

Venita'nın bir gün çekip gitmesi, hele yanına Talya Nomidis'i de alıp gitmesi, Yüksekaldırım'ın eski kitapçılığının ölümü olacak mıdır? Bunu söylemek o kadar zor görünmüyor. Değil mi ki kaplamacılar dukalığı Tünel'e de adımlarını ha attı, ha atıyordur.

Talya Nomidis

Talya Nomidis, insanda, babasının ölümünden sonra, sanki dükkânındaki üst üste yığılmış kitaplarla birlikte o da artık bu dünyadan çekip gitmek istiyormuş izlenimini uyandırır. Küçük sefertasını tam 12'de açtığında, o artık dünyayla bütün ilişkilerini kesiverir: Sanki yemeğini yiyip öbür dünyayı boylayacaktır.

Talya Nomidis'i görenler, onu eski kitapların kuruttuğunu –hem de hiçbirini açmadan, bir satır olsun okumadan– sanır. Oysa bütün o eski kitapları onun eskittiğini, kuruttuğunu, onu biraz tanıyanlar söylemekte gecikmez.

Nedendir bilinmez. Talya Nomidis herkese düşman gibi bakar. Dünyaya kitapçı olarak değil de, ölü yıkayıcısı olarak gelmiş gibidir.

(Yüksekkaldırım'ın esnafı için açtığımız bu *Çıkma*'ya eski şapkacıların en ünlüsü Pepo'yu da katmalıyız. Bir de Pulcu Hancıyan ile Kamer Arıkan'ı.)

Pepo, 61

Eski Yüksekaldırım şapkacıların da yeri idi. Ünlü kadın erkek şapkacılar burdaydı. Şapkacı Pepo ise bunların en ünlüsüydü. Ona bugün de Yüksekaldırım'ın en eski sakini diye bakabiliriz. Ağzına kadar kaplamacılarla dolu olan bugünkü Yüksekaldırım'da o sanki VI. Daire'ce unutulmuştu.

Beyoğlu Belediyesi'nin sanki ne o eski defterlerine, ne de yeni defterlerine girmişti. Oysa bir zamanların bu sevgili insanının şapkaları bütün ünlülerce bilinirdi.

Bugün 61 numarada oturan Pepo, 58 yıldır bu dükkândan başka bir yer bilmemiş, çocuk yaşta buraya kapaklanıp kalmıştır. Kapısında, şapkalar arasındaki büyük camekânın içinde siyah bir cam tabelada şunlar yazılıdır:

Pepo
Şapka Ürü ve Satış Evi
No. 61

Pepo 58 yıl kadın erkek şapkaları yapıp sattı. Şimdiyse yalnız erkek şapkaları alıp satıyor. Bugün ütü işi de bir yana atıldığından, küçük dükkânında sanki kendisi de hazır bir şapkaymış gibi alınıp gitmeyi bekliyor. Hemen karşısındaki Şahkulu Camisi'nden gelen seslere sık sık kulak kabartmasına başka bir anlam vermek de zordur.

Pepo 61 bu dünyada içinden gülenlerin en başında gelir. O denli de sıcak, kendince bir içten gülüştür bu. Belki de dünyada en iyi içten gülen şapkacılarıdır. Kim bilir?

Pulcu Hancıyan – Kamer Arıkan

Yüksekkaldırım pulcular kaldırmıydu da. Bugün hâlâ en eski bir iki pulcu burdadır. Pulcu Hancıyan bunlardan biridir ama, eski işlerin öldüğünü söylediğinden midir nedir yarı açık yarı kapalı dükkânında pek anılmak, bilinmek istemiyor gibi bir kıyıya çekilip kalmıştır.

Ama Filateli Pul Galerisi 45 ile Kamer Maden Eşya 47, bu iki dükkân pulculuğun Yüksekaldırım'da ölmediğini, ölmeyeceğini söylemek ister gibidir.

Kamer Arıkan'ın çocukluğu pullarla, yalnız onlarla oynamakla geçmiştir. 1940 yılında buraya gelip yerleşince de bir daha burdan kımıldamamıştır.

Kamer Arıkan 44 yıldır eski otomobiller, eski kalyonlar, eski askerler, kahraman pilotlar, süvariler, Napolyon'lar, Hitler; Avusturya manzaraları, Almanya, Fransa, İngiltere kileseleri, İspanya 82 pullarıyla 68'inde de oynamayı sürdürüyor. Pulculuk onun için bu dünyanın elinden ayağından tutmak gibi bir şey. Onlarla, bir onlarla yaşıyor. Hem hakkı da yok değil hani: Dünya dediğimiz nedir ki?

ÇIKMA

(Bugünkü Yüksekaldırım insanlarını anlatırken, eski günlere de bir kement atacak olursak, o zaman da Yüksekaldırım'ın Karaköy ağzındaki

TIRING GALATA

elbise mağazasını anmadan geçemeyiz. Geçersek onsuz Yüksekaldırım eksik kalır. Avusturya asıllı M. Tiring'in mağazasının bütün Ortadoğu'da da şubeleri vardır. Merkez mağaza da Viyana'dadır. İmparatorluğun bütün ünlü üyeleri burdan giyinirlerdi. Ayrıca bugünkü Beyoğlu ağzındaki Dört Mevsim Lokantası'nın bulunduğu binada da M. Tiring'in ikinci bir mağazası vardı. Tiring Galata bütün Peralıların uğrak yeri idi.)

Les vêtements

à travers le monde entier

GRANDS MAGASINS DE NOUVEAUTÉS

TIRING

GALATA - CONSTANTINOPL

Établissements de tout premier ordre vendant réellement le meilleur marché

FONDÉS EN 1848

MAISON CENTRALE

Vienne

FABRIQUES :

Vienne-Prossnitz

NOUVEAUTÉS

VÊTEMENTS

COMPLETS

pour

HOMMES, DAMES

et ENFANTS

et tout ce

qui concerne

L'HABILLEMENT

en général

PRIX FIXE

FONDÉS EN 1848

SUCCURSALES

dans toutes

les principales villes

de l'Orient

NOUVEAUTÉS

ARTICLES

de Luxe, de Sport
et de Voyage

HORLOGERIE

BIJOUTERIE

MAROQUINERIE

PARFUMERIE

QUINCAILLERIE

etc., etc., etc.

PRIX FIXE

Les vêtements TIRING les mieux faits brillent toujours comme des vêtements sur mesure

TÜNEL'İ VE DE BİR TÜNEL YOLCUSUNU ONU ANLATIR

Galata'nın yerüstlerini atlaslar, gravürler, haritalarla anlattıktan sonra, söz elbette yeraltlarına gelip düşecektir. Değil mi ki bir Galata topoğrafyası kâğıda geçiyordur, o halde oralara da inilecektir. Hem burda resimler elimizden tutmayacaktır artık.

Tarihler Fatih'in dışında Galata'ya çıkan padişahlardan hiç söz etmezler. Fatih'ten sonra gelenlerse Galata'ya hep uzaktan bakmakla yetinmişlerdir. Orasını bir düş tepesi diye düşünmüşlerdir sanki. Hem düşlemek elbette padişahların da hakkıdır. Ama II. Beyazıt'ın Galata'ya olmasa bile kulesine karşı büyük bir sevgi taşıdığı biliniyor. 1509'da *Küçük Kıyamet* diye anılan depremde, İstanbul'un altı üstüne geldiğinde, Galata Kulesi'nin de külâhının düşmesi üzerine, II. Beyazıt önce hemen kulenin onarımını buyuracaktır ki, bundan da biz onun kuleye olan aşkını öğreneceğiz. Bu kule düşü III. Selim için de söz konusudur, o da yeni bir depremde önce kuleyi onaracaktır. Ama IV. Murat (bu çatık kaşlı ve dediği dedik padişahımız) Galata'nın varlığını bile bilmek istememiştir. Galata'ya çıkmak, ya da bakmak onun için de onun tarihinde hiç geçmez. Ama ünlü uçucumuz Hezarfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden bir kuş gibi uçup Üsküdar'a konma dileğine karşı da geleyim dememiştir. Belki de kuleyi merak ettiğinden olmalı, Hezarfen'in Üsküdar'dan uçuşunu seyredecektir. Hezarfen Ahmet Çelebi'nin ayakları ucuna düşüşünü görünce, bunda bir şeytan işi olduğuna karar verecek, önce bu ilk

uçucumuzu sürececek, sonra da Galata'yı ve Kule'yi artık aklından büsbütün çıkaracaktır.

Galata böyle yüzyıllarca padişahların kayıtsızlığına uğrayınca, o da tutup içine kapanmıştır. Ama bu kapanış o kadar da uzun sürmemiştir. 1869'larda İstanbul'a gelen Henri Govan adındaki bir Fransız mimar, Abdülaziz'e çıkarak Galata'nın yeraltılarını (bu, işe yaramayan Galata'nın) kazarak Pera'ya -Galata'yı görmeden- çıkılabileceğini söyleyince, bu yenilikçi padişahımız (ki "Şimendifer memlekete girsin de, onu sırtımdan bile geçirmeye razıyım" demiştir), bunu hemen kabul etmiştir.

1871'de yapımına başlanan Tünel dört yıl içinde bitmiştir. Böylece de Pera düşkünleri Galata'yı artık görmeden kendilerini hemen oraya atma olanağını bulmuşlardır. Ama o günleri görenlerin anlattıklarına göre, Tünel'in vagonları açık olduğu için, halk binmekten korkmuş, ancak kapatıldığında binmiş, sonra da ayağını ordan başka yere de atmamıştır artık. Tünel açıldığının ikinci yılında 50.000 altın bırakmıştır.

İşte bu tarihten sonra da Galata'nın yeraltı dünyası da başlamış olur. Galata'nın merdivenlerine tırmananlar da hemen hemen sifıra iner. Tünel o günden bugüne Namık Kemal'leri, Ziya Paşa'ları, Abdülhak Hamit'leri, Halit Ziya'ları, Abdülhak Şinasi'leri, Yahya Kemal'leri, bu çok sevgili büyüklerini taşıyıp duracaktır. Ama yalnız onları mı taşıyacaktır? Hayır. Bir gün buraya bir çocuk da binecektir elbet. Hem de ilk. Kavun kafalı, cin gibi gözlü, ama utangaç mı utangaç, gözlerini de önünden başka yerlere çevirmeyen, önüne, hep önüne bakan bir çocuk. Belki de bir kunduracı, bir marangoz, bir kahveci çırağı. Boş yerlerden birine oturmuştur. Vagonun kalkmasını bekliyordur, kalkınca da ne olacağını adamakıllı merak ediyordur. Ama bu çocuğa bakan da biri vardır, o da onun kadar şaşkın, sanki o da Tünel'e, ilk biniyordur. Sait Faik'tir bu. İçinin belki de bütün bütün sıkıldığı bir gündür: Galata'nın yerüstüyle oyalanamayacağını anlamış, onun için de bu yeraltına gelip girmiştir. Birden bu çocuğu görünce de dünyalar onun olmuştur. Gözünü de iyice ona

dikmiştir. Hiçbir şeyini kaçırmıyordur. İşte şimdi de vagon kalkmış ve de metronun üst başındadırlar. Çocuk bir yana, o bir yana sapmıştır. Çocuk nereye mi gidiyordur? Onu bilemeyiz, ama Sait Balıkpazarı'na çıkacak. Cumhuriyet Meyhanesi'nin üstü küçük mermer masalarından birine oturacak ve

TÜNELDEKİ ÇOCUK

diye –cebinden çıkardığı defterine– öyküsünü yazmaya başlayacaktır.

DELIVRÉE A M. اسمى:

A TITRE DE صفتى:

فوتوغراف

Photographic

اشو باصوبان اده اسمى محمد دانه مخصوص اؤد بئيدن
 به آخرده كوردلدى تقديرده ضبط اؤتت جعفر
 باصوبانى ترك سىخدينك هر دمعه و نوز عوله جى
 طبرى اوزدنه باصوبى ارازه و شرك نظامنا سىك
 احكاسنه رعنايه مجرور د.

Cette carte étant strictement personnelle, sera
 assise si elle se trouvait entre les mains de toute
 autre personne que le titulaire.

Le titulaire est tenu de présenter sa carte au
 personnel à toute réquisition et de se conformer
 aux règlements de la Société.

1919'DA TÜNEL PASOSU

نومرد ۱۳۳۸

نومرد ۱۳۳۸

تخته - لن وغل تخته - لا دمن نيموز نولان
 انونيم شيركت عثمانيه ينجى

ايكيجى موقع ايجون باصوبان

نومردى ۱۹۱۹ سنه نى كانون مان اينداندن سئيدكو
 كانون اول يهايقنه قدر مرعى و مغتبر د

SOCIÉTÉ ANONYME OTTOMANE
 U CHEMIN DE FER METROPOLITAIN
 DE CONSTANTINOPLE
 entre GALATA et PÉRA
 ARTE DE LIBRE CIRCULATION
 VALABLE EN 2me CLASSE
 du 1er Janvier jusqu'au 31 Décembre
 1919

حاملك امضا

Signature du Titulaire

مدیریت
LA DIRECTION

«Galata-Beyoğlu
 Tahtelaz Demiryolu
 Anonim Şirket-i Osmaniyesi
 ikinci mevki pasodur... Zata mahsus olduğundan
 yed-i aharda görüldüğü takdirde zaptolunacaktır...»

Mütareke yıllarında bir Fransız şirketi tarafından işletilmekte olan Tünel için ilgililere verilen pasolar Türkçe ve Fransızca yazılıydı. Yukarıda görüldüğü gibi pasonun bir yüzünde taşıyanın adı ve sıfatı yazıldıktan sonra fotoğrafı yapıştırılır ve şu ihtar yazılırdı: "İş bu paso belâde (yukarıda) ismi muharer (yazılı) zata mahsus olduğundan yed-i aharda (başkasının elinde) görüldüğü takdirde zaptolunacaktır. Paso sahibi, şirket müteshhisminde (memurlarının) her defa vuku bulacak talepleri üzerine pasoyu ibraz ve şirket

nizamnamesi ahkâmına riayete mecburdur." Pasonun arka yüzünde de gene Türkçe ve Fransızca bir yazı ve altında Fransız müdürle pasoyu taşıyanın imzası bulunuyordu. Bu yüzdeki yazı, o günlerin ifadesiyle, şöyle: "Galata-Beyoğlu Tahtelaz (yaraltı) Demiryolu Anonim Şirket-i Osmaniyesi ikinci mevki pasodur. Etfenci (miladi) 1919 senesi kânunusani (ocak) iptidaından sena-i mazhabe kanunusavvile (aralık) nihayetine kadar muteberdir (geçerlidir).

YÜKSEKKALDIRIMLI BİR CANİYİ BIÇAKÇI PETRİ'Yİ ONU ANLATIR

Kitaplar ondan Galata'da Yüksekaldırım'da doğmuş katil bir Rum palikaryası diye söz eder.

Sevgili Reşat Ekrem Koçu da *İstanbul Ansiklopedisi*'nde bir Galata civanı diyecektir.

"Aşırı derecede güzel cani delikanlı" diye de ekleyecektir, öfkeyle, belki de aşkla.

Bir resimde uzun güzel saçlarını ortadan ayırmış ve sol perçemi sol kaşına düşmüş.

Hırvat Kavas Nikola'yla çekilmiş bir fotoğrafta siyahlar giymiş, çıplak, küçük, güzel ayakları yere basıyor.

Bütün resimlerde bir akşamüstü güzelliğinde. Hepsine de "1918 pazartesi" diye bir tarih düşülmüş.

Galata Zabıta Kütüğü'ndeki Özellikleri:

Galata'da Horoz Sokak'ta üç katlı bir evde doğmuştur. Bir Piç.

Bulunmaz, kusursuz güzeldir. Daha on üçünde kirletilmiştir.

Bıçakla on dört kişiyi öldürmüştür. Yalnız ikisi tabancayla.

On altı yaşında Galata meyhanelerine düşmüş, adamlara avuçlarında şarap içirmiştir.

Üç yıl denizlerde dolaşmış, kazanların altını yakmış, para biriktirmiştir.

Uzun boylu, beyaz tenli, beyaz yüzlüdür. Sol yanağında bir beni vardır.

Çok içer, çok iyi bıçak kullanır.

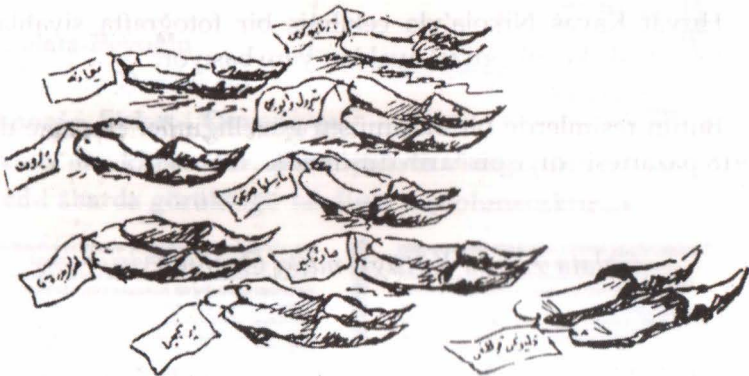
Her cinayetten önce avuçlarının kan koktuğunu söylemiştir.

Küçük taze orospulara, genç oğlanlara düşkündür.

Cinayet yerinde şıpıtıklarını (ayakkabı) bırakmayı âdet edinmiştir.

Dört yıl Kefalonyalı bir kaptanın zenaneliğini (kadınlığını) yapmıştır.

Galata'nın bir sokağında ölü bulunmuştur. Cebinden bir Akdeniz haritası çıkmıştır.

Petri'nin Şıpıtıkları
(Resim: S. Bozcalı)

Petri ve Hırvat Kavas Nikola

“.. bütün resimlerde bir akşamüstü güzelliğinde...”

**YÜKSEKKALDIRIM'IN 1984 YILI 5 MAYIS
PERŞEMBE GÜNÜ SAKİNLERİNİ
ONLARI ANLATIR**
(Pera'dan, Karaköy'e)

Sol Yön

Lale Mağazası

Hülya Çanta

Zühal Müzik

Diplomalı Saatçi

Divan Edebiyatı Müzesi

İkimiz Pastanesi

Artun Kaplama

Genç Kaplama

Zenginler

Boş

Avukat

Ayhan Spor

Pulcu

Saatçi 41

Cem Kaplama

Pul Galerisi

Kamer Pulcu

Kaplama

Bahadır Pul Evi

Sağ Yön

ABC Kitabevi

Haluk Müzik Aletleri

Ritm Müzik Mağazası

Anböz Ticaret

Bando ve Müzik Aletleri

Plakçı

Erkân-ı Harbiye Sokağı

Talya Nomidis, Kitapçı

Kitapçı Venitia Konstantino

Dilek Müzik Mağazası

Saatçi

Ümit Kaplama

Cav Cav Müzik Mağazası

İnşaat

Güven Kaplama

Musiki Kültür Derneği

İtimat Limitet Şirketi

Çakmakçı

Şahkulu Camisi

Doğu Kaplama
 Güney Kaplama
 59, Ev
 Pepo
 Modern Şapka
 Akın Kaplama
 Başaran Kaplama
 Kaya Kaplama
 Uğur Kaplama
 Cav Cav
 Alman Okulu
 Balkon Çıkmazı
 İsmet Erturan Kaplama
 Ercan Kaplama
 Fırın
 Plak Evi
 Saray Pul
 Sinyal Sanayi
 Nefis Yaprak Döner
 Zenginoğulları
 Türk Ticaret Bankası
 Motif Avize
 Han, 119
 Kule Ticaret
 Müeyyet Zade Camii Şerifi
 Erol Güney Kasap
 Metin Kaplama
 Ev
 Vedat Elektrik
 Arslantaş Ticaret
 Seven Kaplama
 Sadık Apt. 149
 Yeğitbaşlar
 Yüksel Kaplama

Fidan Kaplama
 Uğur Börekçisi
 Sarıoğlu Yatırım Pazarlama
 Sevinç Kaplama
 Fırın, 76
 Nebil Foto
 Yıldırım Kaplama
 Erzincan Bakkaliyesi
 Ümit Kaplama
 Mahir Başaran Kaplama
 Kundura Tamircisi
 Kanaat Kollektif Şirketi
 Bakkal, 132
 Yiğit Başar
 Pakiş
 Uğur Avize
 Bayrak Ticaret
 Aydın Tuhafiye
 Kasetçi
 Emko
 Giyim Mağazası
 Asrın Ticaret
 Uğur Bisiklet
 Arkadaşım Elektrik
 Sinez Elektrik
 Hakkak
 Onva Han
 Akeller Reklam
 Fırat Ticaret
 Uğur Han
 Birlik Ticaret
 Yaşar Neon
 Lastik Mühür
 Denizciler

Net Ses
 Kapsaş Kaplama
 Yiğit Kaplama
 Akbaş Ticaret
 Turan Mobilya
 Ar Kaplama
 Bahar Hırdavat
 Güven Ticaret
 Piliç Lokantası
 Set Lokanta
 Lezzet İşkembecisi
 Erkek Kuaför
 Emin Ticaret
 Pakış
 Özyurt Basımevi
 Eskici
 Bisikletçi
 Galeri Form
 Asal Kaplama
 Yeğen Büfe
 Pars Otel
 Örnek Kardeşler
 Alageyik Sokağı
 Bizim Büfe
 Şahsoy Serigraf
 Galeri 23
 Yılmaz Elektrik
 Metal Ticaret
 Hakkak Matbaa
 Hakkak 33
 Gayret Apt.
 Rulso Hakkak
 Sinagog
 Kervan Elektrik

Hakkak Turan Aksöz
 Emniyet Kundura Mağazası
 Avni
 Keçeci
 Philips Bayii
 Kunduracı
 Üniversal Ticaret
 Pepo Şapka
 Kâmil Pantograf
 Ayakkabı Sanayii
 Elektronik Ticaret
 Durul Elektrik
 Otel, 66
 H. Çerkezo
 Selamet Han
 Ak Sigorta

41 Ticaret
Abdi Nüsret
Hakkak
Sever Ticaret
Şebboy Sokağı
Özgür Video
Hakkak Yücel
Kaya Ticaret
Tamir Servisi
Sedef Ticaret
Çağ Ticaret
Güneş Han
Terim Ticaret
Norveç Han
Altan Ticaret
Senfoni Müessesesi
Sancar Video
Saruhan Elektrik

* Sol yön kapı numaraları 1 ile başlıyor.

* Sağ yön kapı numaraları 2 ile başlıyor.

ESKİ GALATA SAKİNLERİNİ ONLARI ANLATIR

Bu kocasının ölümünden sonra kendini yıldız falına veren Madam Katia'dır.

(Artık gözleri görmüyor ve pazarları yolunmuş tavuk gibi kokuyor.)

Bu Lebon'un çay saatini hiç kaçırmayan çocuk ruhlu M. Nomidis.

Beş duyusunu hep tetikte tutarak uyur.

Şu Dul Madam Hoffmann –artık piyano dersleri veriyor– Ve her sabah kaba saba bir Latinceyle uyanır ve loş evler gibidir.

Hep uzun paltolar giyen fotoğrafçı S. Weinberg bu. Düşünde hep beyaz bir ev görür.

Eski kitaplar alıp satan alıngan Baudin bu da.

Bu II. Abdülhamit'in ünlü fotoğrafçısı Pireli M. Kargapulos. Kanlı fıkralar anlatmayı sever.

Bu da Kiryako Efendi, M. Huguen'in kapı kâhyalığını yapar ve uzun beyaz sakalını hep uzatagelmıştır.

Bu Osmanlı Bankası Müdürü Sir Edgar Vincent öğleleri Banka Sokağı'nda yer yemeğini.

(Öldüğünde kendi yazdığı kendi hayat hikâyesini yayımlatmak istiyordu.)

Şu Ensiz Sokak'ta oturan Dr. M. Violi, çocukları ve kuş kafeslerini sever.

Pepe Amador bu da. Pazar günleri evine bir sap hintsümbülüyle dönmeyi hiç unutmaz.

Şu Şehzade Mehmet Reşat Efendi'yi giydiren Tüccar-Terzi Voedoric, 6 numarada oturur.

Kadeh elde dolaşan Bıçakçı Petri bu. Bir Galata civanı.

Eski kurtlar bunlar da: Yani Deli Tahsin, Küçük Ali (ki Rumca'nın Elenika'sını bilir), Ayı Hamdi.

Stevarki bu, kurbağa çocuk, ki hep bankacı olmak istemiştir.

Bu Rafat, meşin toplu, it oğlu it, ki 13 yaşındaki Nazlı Eray'a âşık olmuştur ve başına bir kova su yemiştir.

Şu da bakkal Davit, Avaramu'yu Sancak Sineması'nda altı ay seyretmiştir.

Bu Pepo Şapka, ki dükkânında doğup büyümüştür. Hatmi yetiştirdi on yıl.

Tuhafiyeci Simon bu da, hâlâ gözü seğiriyordur.

Bu kendini kâğıttan kuşlar yapmaya adanmış Hobel Kundura.

Bu Müeyyetzade Camisi Hanifi Mehmet Efendi'nin kabirleridir. 1558'de doğdu, 1656'da öldü biliyoruz.

Bu kendi saatini kendi tamir eden Diplomalı Saatçi Hüseyin Erbaş. Eli hep sakalına gider.

Kendini bir sabah kuş olarak bulan Stefan bu.

Bu cins ayak bilekli Venitia Kostanide, hep bir deniz resmi altında oturur ve yusufçuğu andırır.

Pulcu Kamer bu. Pazarları Oka Irmağı'nda at sular.

Bu Talya Nomidis, ki oturmadan önce kendinin sonra da kitaplarının tozunu alır.

Bu Şeref Pasta ve Şekerleme, ki ceviz turtası, bademli tartı ve elmalı tartaletiyle ünlüdür.

Bunlar da yırtık pırtıkçı Yahudiler, eski pörsümüş yırtık paraları eksiğine satın alırlar ve öyle geçinirler.

Bunlar eski işportacılar, uzun yüzlüdürler ve için için gülerler.

Hotozlu kuşlar bunlar da yalnız Galata'da görülür.

Bunlar Cumartesi Bahriyelileri, saçma tüfekte nişan tahtasında şişman kadınların oralarına nişan alırlar.

Seyyar tansiyoncular bunlar da. Güneşli bir akşamüzeri gibidir yüzleri.

Bunlar emekliler, saatleri hep kösteklidir ve elleri arkalarında dolaşırlar.

Bu yalnız öğleleri geçen sevgili Büyük Amelya, ki sevdaya ayarlıdır.

Uzatmalı âşıklar bunlar.

Bunlar solgun frengililer, hep parmak parmağa tutuşup gezerler.

Eski plakçılar bunlar da, el arabalarının üstüne mavi bir kuş oturtup dolaşırlar.

Şunlar ketenhelvacılar, kızarmış balık kokarlar.

Sevgili ipsiz sapsız bunlar. Hep başları ağrır.

Şunlar yapma çiçekçiler, ki resim gibi güzeldirler.

Bu Lefter Bert, kitapların arasında karıncaları eziyormuş gibi dolaşır.

Ayhan-Spor bu, atletle Hukuk'a çalışır. Ne zaman ayağa kalksa eli saçına gider.

Bunlar Polviyos Koçanis Çanta, Mihlis Canis Kırtasiye ve İkimiz Pastanesi, ki suböreği ünlüdür.

Bu Kasap Milikyadis, bıyığının iki telini yolmaktan hâlâ vazgeçmemiştir.

Bu yalnız çarşambaları midye satan Kürt Haso. Bıyıklarıyla oynar.

Bu Haluk Müzik Aletleri, bu Cav Cav.

Peki ya bunlar mı? Bunlar Güven Ticaret, Set Kafeterya, Erol Kaplama, Çağ Pantograf.

Bu bütün gün utla oynayan Papa Joji. İşine bir İran kedisiyle gider gelir.

Bu her akşam gayetle yakışıklı dilber fakir bir oğlanla çıkan Süslü Balıkçı.

Gülen Büfe bu da. Düşünde gecesefaları görür.

Şu Avram Frayde kır saçlı şapkacı, eski bir ayakkabıya benzer elleri.

Kaline bu, sabahları evlat hatırına çalışır.

Bunlar çam, meşe, dişbudak.

Bunlar kontrplak, sunta, kaplama.

Bıyıklı güvercin bu.

Bu bizim Ceneviz duvarına çıkan yüzümüz.

Bu senin yolunmuş gül hüznündür.

Bu topal rüzgâr.

III. KİTAP

KARAKÖY'Ü KARAKÖY'ÜN RIHTIM VE KEMANKEŞ CADDELERİNİ ONLARI ANLATIR

Cinler top oynuyor Karaköy' de.

Ve gök boş.

Dört yelkenli pupa yelken (derya cengine mi çıkıyorlar?)

Biri büyük yelken, üçü fırtına yelken: Uzun direkli, ıstarlı, serenli.

İki kadirga Tophane Rihtımı'na gelip dayanmış.

İki kayık uzakta yol alıyor.

Havada kâğıtlar uçuyor. (Sessizliğin bir garip uzantısı mı?)

Ta ötelerde Kızkulesi, üç haneli. Suya kendini yazıyor.

Galata tepelerinde akşam oluyor.

İlkyaz havaya tırmanıyor.

Tabak gibi deniz. Belli çocukluğunu düşünüyor.

Tabak gibi denize karşı bir çocuk uçurtma uçuruyor, eski bir güneş yüzünde.

(Uçurtmalar birer çocuk yüzü müdür?)

Ve su! Su! Su! Su!

Soru

Evliya Çelebi Tophane'yi adımlamış mıdır? Ayanı ve kibarı azdır dediği Tophane'yi?

Karşılık

Adımlamasa bile gidip ilkin Galata Mollası'nun ellerine sarılmıştır. Topçubaşı ve Bostancıbaşı ve Subaşı'yla nice nice söyleşmiştir ve Fatih ve Beyazıt ve Süleyman Han topraklarını görmüştür ve camileri ve tekkeleri ve sebilleri ve çeşmeleri ve dükkânları gezmiş (ki sekiz yüzdür) ve kebabı ve hoşafı ve darı bozasını ve has beyaz ekmeği ve pişmiş göz göz sıcak somunu yemiştir ve tüccar ve gemici ve dükkâncı esnafıyla hoş vakit geçirmiştir.

Rıhtım Caddesi'nde mi duruyor Matrakçı? Adımlamak için Galata Kulesi'ni? Öyle olacak.

Rıhtım Caddesi'nden Gümrük Sokağı kaç adım mıdır? 77 adım. Ordan Necatibey Caddesi'ne kaç adımdır? 68 adım. Ordan Leblebicişaban Sokağı'na 100 adım. Ya Kemeraltı Caddesi mi? 99 adım. Ya ordan Alageyik Sokağı'na? 20 adım. Ya Alageyik Sokak kaç adımdır? 205 adım. Peki, Alageyik Sokak'tan Galata Kulesi kaç adımdır? 201 adım. Artık toplayalım: 647 adım.

Biliyoruz Karaköy sokaklarını çok sevmiştir minyatürcümüz. (Bunun için çarşıları, evleri, dükkânları, sokakların buyruğuna vermemiş midir?)

Şarapiskelesi Sokağı'na gidip durmuş şimdi de, geçip Mangır, Gümüşhalka sokaklarını ve birden Mumhane Caddesi'nde duruyor. Duruyor, çünkü Fransız Çıkmazı, Kireçkuyusu, Kölemen, Tophanekasapları, Derici ve Gecekuşu sokakları çıkıyor önüne. Çıkacaktır elbet. Bir cadde sokaklırsız nasıl olur? O zaman da daha düne kadar yerlerine sımsıkı sarılıp kalmış hanlara, hamamlara, mağazalara gelip çarpıyor. Ve bir biz sayalım diye duruyor:

Gümüşhane Hanı, Uluğ Hanı, Deniz Hanı, Nuri Selçuk Hanı, Karaköy Emek Hanı, Nimet Hanı, Mumhane Hanı, Veli Alemdar Hanı ve de Tekel G. M. Muayene ve Tesellüm Komisyonu, Ölçüler ve Tartılar Müdürlüğü, Arlak Yağlı Boyaları Mağazası, Denizcilik Sanayii Kollektif Şirketi, Paksoy Ticaret ve Sanayi Deposu, Klima İthalat ve İhracat Şirketi ve 1 unlu mamuller fabrikası, 1 torna makine atölyesi, 1 makine atölyesi, 1 asansör atölyesi, 1 mermer atölyesi, 1 model atölyesi, 1 motor

muslukları imalathanesi, 1 lokum imalathanesi, 1 elektrik malzemesi mağazası, 1 kırtasiyeci, 1 turistik eşya satıcısı, 2 büfe, 1 şekerçi, 4 lokanta, 4 kahvehane, 3 mermerci, 1 elektrikçi, 1 plastik işler mağazası, 1 makine ve değirmen taşı mağazası, 1 matbaa, 1 tesviyeci, 3 tekel bayii, 7 tornacı, 2 demirci, 1 çerçevenci, 1 planyacı, 1 tavuk yumurta pazarı, 1 tavukçu, 1 köfteci, 1 berber, 1 bakkal; 18 de kapalı dükkân.

Kapı numaraları mı? 1-84 ve 44-64'tür.

Böyle hanlar, hamamlar, sokaklarla başı dönüp sonra da Kemankeş Caddesi'nde alıyor soluğu.

KEMANKEŞ CADDESİ

Minyatürde Kemankeş Caddesi, Gümrük Sokağı'nın ağzını kesip orda kalıyor. Bütün haritalar Kemankeş Caddesi'ni bir kıyıya atıp bırakmışlar. Oysa bir kıyıya atılmak caddelerin değil, olsa olsa sokakların başına gelir. Hele böyle Kemankeş Caddesi gibi bir tarihi de yüklenip gelen caddelere bu hiç yapılmaz. Koca bir Kaptanıderya Ahmet Paşa'nın adı söz konusudur. Bu da yetmiyormuş gibi güzelim Kemankeş Camisi de bu caddeyi süslemekten geri kalmıyor. Hem Yeraltı Camisi de buradadır. Yalnız bu bile onun kıyıya atılmasını engellemelidir. Neyse ki Mumhane Caddesi'nin oralarda şanına yakışır kılığıyla ortaya çıkıyor. Ama her şeye karşın Rıhtım Caddesi'nin yanında yine de ikincil bir caddedir o. Kefeli hanları, ölü depoları, çaptan düşmüş yapılarıyla iyice içine büzülmüştür. Bilir ki bütün iş Rıhtım Caddesi'ndedir. O, yalnız işsiz güçsüzlerin, günde iki kez geçen postacıların, daktilocu kızların, öğle akşam namazını kılmak için gelenlerin, küçük kızların, kedilerin, çocukların caddesidir daha çok. Bir de kokuların! Kokuların kimliği, tarihi ne ölçüde yazılmıştır. Bunu bilmek zordur ama, burası da onun için iyi bir kaynaktır. Hemen her şey Rıhtım Caddesi'nde olup bittiği için Kemankeş Caddesi sanki ona depo görevi görür. Bütün ayak meyhaneleri oraya açılmaz mı? Hem sevgili serserileri de, sarhoşlar da buradan daha iyi bir yer bulamayacaklarını çoktan anlamışlardır. Oysa bir adım öte-

de, vapurlar, tekneler, motorlar, sandallar, kuşlar, otobüsler, arabalar, insanlar cirit oynuyordur. Böyle vıcık vıcık insanın kaynaştığı yerde o yalnızdır işte. Denizyolları önüne birikmiş kalabalık onun yalnızlığını dağıtmaya çalışır ama, kökendeki yalnızlığı yine de ağır basar.

Buraya kokuları yazmak, bir kıyıya atılmışlığı, sonra da tarihi, tarihin yalnızlığını duymak için gelinmelidir!

19 Mayıs 1983 yılı Perşembe günü, öğleden sonra, eni 9, boyu 170 adımdı. Bunu hiçbir şey değiştirmeyeceğe benziyor. Onu kimsenin gördüğü yok çünkü. Değil mi ki bir kıyıya atılmış bir caddedir, bunu bilmeli ve başka bir şeye heveslenmemeli. Hem bir kıyıya atılmışlığın da bir erdemi vardır. Kemankeş Caddesi'nin bunu bildiğinden de kimsenin kuşkusu olmamalı hem. Keşiş bir caddedir çünkü o! Resimde de bu yüzden, "Kendimi öne çıkarayım," dememiştir.

KARAKÖY'ÜN LEBLEBİCİ ŞABAN, KADEM VE MANGIR SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

"kadimden bir Galata fuhuşu..."

Ya şimdi nerde miyiz? Leblebici Şaban Sokak'ta.

Surlar, kuleler, evler arasında kaybolmuş Leblebici Şaban Sokak. Minyatürde de bir nokta. O bile değil. Dünyada Leblebici Şaban Sokak gibi bir sokak daha var mıdır bilmiyorum. Önce dünyanın en küçük sokağı odur. Öyledir ama, kendi gibi iki küçük sokağı da alıp, onları da kendine benzetip, sonra da tek bir sokakmış gibi görünen de yine odur. Bu iki sokağa –Aynalı Lokanta Sokağı'yla Kadem Sokağı'na– önce kendi coğrafyası içinde küçük sivil bir geri karakolluk vermiş, neden sonra ancak öyle tanımıştır onları. Bundan sonra ikisinin de bu coğrafyanın dışına çıkmak aklına gelmemiştir. Niçin gelsin? Aynalı Lokanta Sokak ile Kadem Sokak, Leblebici Şaban Sokak'sız nedirler ki? O olmasa kim onları bilir? Ya Kadem Sokak? Acaba Leblebici Şaban Sokağın adı anılmadan onu paftalarda, haritalarda, krokilerde bulmak olanağı var mıdır? Belki birileri bir duvarın kıyısına kısıtılmış soluk, kimi harfleri de silinmiş bir

KADEM SOKAK

tabelasını bulur çıkarır ama, bunun için de epey taban tepmesi gerekir. Hem onca yoğun insan trafiği içinden onun adını bulup çıkarmak yine de kolay değildir. Leblebici Şaban Sokak

işte böyle hem kendine, hem de yandaşı iki sokağa böyle sıkı yasaklar koyup, ancak ondan sonra kendini ele verir. Bir ucundan girildi mi de, artık bu dünyanın dışında bir yerde olduğunuzu hemen anlarsınız. Önce Leblebici Şaban Sokak, sonra da Kadem Sokak korkunç insan seli içinde sizi birden yutar. Nerden çıkacağınızı da bilemezsiniz. Yeryüzünün en lumpen üç sokağıdır çünkü bunlar. Ayaktakımının sevgili bütün kulları o işsiz güçsüzler, serseriler, ayyaşlar, sevgili küçük orospular, sevgili küçük sıradan insanlar, on sekiz yaşını doldurmuşlar “iktidarlarını” burada kurmuşlardır çünkü.

“En ucuz aşk,

Aynalı Lokanta Sokağı’nı bir yana bırakırsak, Kadem Sokak yeryüzünün ilk “kadim” fuhuş sokağıdır da.

Hem bu sokakların toplumu ayakta bir toplumdur. Bir fabrikaya girip çıkan insanlar gibi bir vardiya hayatı yaşarlar.

Ya sokağın öbür sakinleri: Çocuklar, falcılar, ketenhelvacılar, işportacılar, simitçiler, tombalacılar, tatlıcılar, elmaşekerciler, dönerciler?.. Bunlar sanki bu sokağı süslemek ve de bir getto töreni için buradadırlar.

Dünyanın en eski mesleğinin kadınları bu törende ne mi yapıyorlardır? Bir sarışın sol memesiyle oynuyordur, saçını topuz yapıyordur bir çocuk kadın; ancak yarısını bildiği bir şarkıya takılmıştır akli bir esmerin; oralarını sokağa verip oturmuştur bir çaça; bir bıçak yarasıyla oynuyordur bir kumral.

Leblebici Şaban Sokağa (ne güzel bir ad değil mi, ona selamınız olsun!) nerden gireceğimizi söyledik mi? Necatibey Caddesi’nden.

500 lira”

Bu konuyu biraz deşmek istersek –ki değer de değer hani– o zaman eşsiz Evliya Çelebi’nin, Ahmet Mithat Efendi’nin, Ahmet Rasim’in, S. Muhtar Alus’un, benzersiz Reşat Ekrem Koçu’nun ellerine iyice sarılmalıyız. Sarılmalıyız ki bu yazı kurtları bize yol gösterebilirler. Bunun için de Sidikli Sokak’tan başlayıp, Horoz, Şarapiskelesi, Arkadi, Beyzade, Şeftali, Karaoğlan, Halkalı, Aynalı sokaklarına uzanıp; sonra da oraların Büyük ve Küçük Aynalı, Adalı, Yani, Madam Bella, Yüksek Baloz, Hovarda, Tırnakçı Rıfat, Sakallı Yorgi, Küplü Meyhane, Fazlı Baba, Şekerci Sofi, Bizans Birahanesi, Filip, Laz Osman, Kadifeli, İspani, Kara Yani, Arap Yorgi meyhanelerine girip çıkmamız gerekecektir. Girince de esmer, sarışın, kumral, beyaz, parlak Frenk ve Rum palikaryaları, kaptan zenaneleri, kart, kıranta nice beyzadeler, mirasyediler, Cemal âşıkları, baldırıçıplakları ve de yine nice saf ve toy gayetle yakışıklı ve dilber fakir delikanlılarla karşılaşacağız demektir. İşte o zaman da güler yüzlü çakırkeyif *Baküs*’ün resmi karşısına geçip, ellerimizi rakı, bira, konyak, apsent, mestika, reçine şişelerine ve de çividi, beyaz azman şarap fıçılara uzatacak, Rumcanın Elenika’sıyla ortaya fırlayıp al, mavi, sarı atlas bluzlar içinde kıvrıranlara, kayıkçı, mavnacı, at sürücüsü, hamal çamalla ve daha nice haşaratla polkalar, mazurkalara, naralar atıp, gemici, tatlısu frengi, kabadayılar, ayyaşlar ve de serseriler, külhanbeylerle kol kola girip sokaklara döküleceğizdir. Dökülünce de bu kez yakamıza apaş mı apaş, yakası açılmadık, haya damarı çatlamış –başkaca nasıl olabilir– şiirler yapışacaktır:

Şiir

Galata Rıhtımına dizilmiş meyhâneler
Müşteri dâvet ider Pedimu zenâne

Zülûf perçem apiko pantol fransız kesim
Hizmetinde gayreti topuklu pervâne

Yumurta ökçeleri tıkır tıkır vurarak
Türlü türlü cilve lâübâliyâne

Kimi gümüş köstekli parmağında gül yüzük
Süslü püslü palikar ellerinde şâne

Gemici arabacı kayıkcı tulumbacı
Bankerler bey paşalar hep yanık dîvâne

Heman akçe gösterip çakmaya gör işmarı
Cümlesine yeksandır hoteller vîrâne

Öte yandan, Karaköy sokakları yine bir zamanların Galata tiyatrolarını akla getirecektir ki, işte o zaman da ister istemez *Amerika, Avrupa* tiyatrolarını, bu tiyatroların sevgili Amelya'sını, Peruz'unu, Eranik'ini düşüneceğiz demektir. Bu zaman da göz, kaş işaretleri, el, mendil parolaları, bizi yerlerimizden oynatacak, feslerimizi, bastonlarımızı, şemsiyelerimizi attıracak, tepindirecek, bağtırtacaktır. Kantolar birbirini izlerken Peruz'un kaş, gözü, ağzı, burnu, göz süzüşü daha bir artacak, bu da bizi bütün bütün çılgına çevirecektir. Hem sonra da Kuşlu Tiyatrosu'ndan gelen seslere de elbet uzak kalmayacağızdır:

Mısırımı kavururken
Dumanını savururken
Ayaklarım yoruluyor
Sokak sokak dolaşırken.

Elbet bütün bunlar *donmuş zaman* dediğimiz geçmişte kalmıştır. Bugün bu yerler geceleri yalnız cinler içindir. Sevgili cinler top oynasınlar diyedir. Cinlerin tarihini de yazmak bizden sonrakilerin işidir. Hem bizim gibi yazı açgözlüleri, biraz da olsun, onları düşünmelidir!

Ama bu bizim yine de Madam Bella'ya bir gönderme yapmamıza engel olmamalıdır. Onsuz, Karaköy yarım kalır çünkü.

Madam Bella

Madam Bella'nın kim olduğu, nereden geldiği bilinmiyor ama, tarifsiz bir Rum güzel olduğu ve tam bir batakthane olan oteli herkesçe biliniyor. Madam Bella'nın otelinde güzel Leh yosmaları hizmet eder, bunlar ancak cüzdanlarını bütün bütün boşaltacaklarını gözlerine kestirdiklerini otele alırlarmış. Soyup soğana çevirmeden de bırakmazlarmış.

Madam Bella'nın otelinin tam bir *Mavi Sakal* yeri olduğuysa çok sonraları anlaşılmıştır. Bu da otelin bir gün yanıp yıkılması sırasında anlaşılmıştır: Otelin bodrumundan birçok insan kemikleri çıkar.

Bir zamanlar Galata denince güzelliğiyle Madam Bella akla gelinmiş. Madam Bella gazetelerde çıkan fotoğraflarında resimleri duvarlara asılan eski Dünya Güzellerine benziyor.

Bir fotoğrafta uzun güzel boynu, uzun güzel şeyleri akla getiriyor.

Bütün fotoğraflarda şiir teninin soğuk, asi beyazlığı vuruyor.

Uzun saçlarını üç güzel topuz yapıp bırakmış.

Bir yaprak inceliğindeki ellerini nereye koyacağını bilemiyor.

Pencere önünde çekilmiş bir başka fotoğrafta uzaklara bakıyor.

Yarı açık ağız insana sanki cinayetler işletecek gibidir.

Yine bütün fotoğraflarda sonsuz geçmiş zaman kipiyle bakıyor.

Çocukluğunda, kara saçlarını uzun kuyulara sarkıtır bırakmış.

Esmer bir dilde bütün dilleri konuşur diye biliniyor.

Kocamışlığı bir akarsuyun kocamışlığıymış.

MANGIR SOKAK

*Galata'nın Balıkpazarı bura
Galata durdukça bu çarşı dura
Erzurumlu Âşık İbrahim*

Bir gün biri çıkar da İstanbul sokakları sözlüğünü yazar mı bilmem. Yazarsa bunun ne denli güzel bir şey olacağını düşündük mü hiç? Bu hele Galata sokaklarına kabarık bir yer ayıran bir sözlük olursa, o zaman Mangır Sokak için, Mangır Sokağın bu lokantası için düşülecek tarihi şimdiden görür gibi oluyorum.

Mangır Sokağa bir sokak olarak bakılır mı bilmem. Bir karış boyunda bir sokaktır çünkü o. Benim adımlarımla eni 6, boyu 36 adım. Böyle sürüp giderken de, Demirciler Sokak bir yandan, Kemankeş Caddesi bir yandan onu kesip atarlar. O da buna hiç ses çıkarmaz sanki. Bu böyledir ama Bedri Umay'ın meyhanesi de burdadır. Ama onu bulmak da kolay değildir, değildir çünkü sokak gibi o da kendini gizledikçe gizlemiştir, onun için de ha diye kolay kolay bulunmaz o! Dışardan küçük kapısı içini hiç mi hiç yansıtmaz. Hem kapısı yaz kış kapalıdır bu yüzden de böyle bir yerin varlığı sokaktan geçenlerce bilinmez, ancak orasını bilenler için vardır o. Ne dışardan içeriye, ne de içerden dışarıya hiç ışık sızmaz. Sanki bir karartma mahzenidir, insanlar oraya böyle karartma için girerler. Bir mağara gözüyle de bakabiliriz buraya. İçki verilmez burada, içkiyi müşteriler getirirler. Böyle bir şeyi sahibi niçin uygulayagelmıştır? Bunu kestirmek zordur. Burası meyhane değildir mi diyordur? Öyle olmalı. Gerçekten de buranın mutfağı ender mutfaklardandır. Ancak ağzının tadını iyi bilenlere açıktır. Sahibi yemeklere kusur bulanları kolundan tutup atayım demez ama, güzel işinin bilinmesini de ister.

Bedri Umay'ın meyhanesi yatık bir dikdörtgen biçiminde kapıdan girince geniş bir bölmeyle ayrılan, yüksekçe peykeli bir yerde kurulmuştur (şimdi burası indirilmiş, zeminle birleş-

tirilmiştir. Eskiden buraya yeni müşteriler alınırdı. Salon gediklilerin yeridir). Salonla büfe aynı yerde, ortada küçük bir masa, sıralar, birkaç sandalye: Hepsi bu. Ama bir meyhaneden çok bir antikacı dükkânına girmişsinizdir sanki: Büfe gelin duvağı gibi süslenmiştir; duvar boşluklarını eski eşyalar doldurmuştur. Göz bunu ister de, bir inde içilmek için gelinmemiştir çünkü. Ama bütün bu eşyanın varlığı ancak bir dakika sürer, kendinizi birden oraya, oradaki insanlara, mezelere, dünya güzeli balık yemeklerine, içkilere bırakıvermişsinizdir. Her şeyden önce de Bedri Umay'a. Böyle diyorum çünkü bu güzel insan zaten burasını bazı yakın arkadaşlarıyla yiyip içmek için açmış gibidir. Böyle demek için de yeterince neden vardır: Sabahları saat on birde başlayan bu buluşma, akşama doğru ağırlığını kazandığında birden söner, söner çünkü gece düşmez buraya. Geceyi herkes artık evinde ağırlar, ya da geceyi iyice duyabileceğiniz Tophane'nin öbür sokak aralarındaki yerlerde karşılaşırsınız. Sahibine gelince, o zaten bir müşteridir, onlarla birlikte yer, içer, konuşur, şakalaşır. Sanki evindedir, evinde dostları için türlü yemekler hazırlamıştır, şimdi de sofraya oturmuşlardır. Şakacı, hoşsohbet, babacan haliyle dostları da (müşteriler) buraya sanki onun için gelmişlerdir. Hem dünyada açık saçık hikâyelerin böylesine bolu, böylesine yakası açılmadıkları ancak burada bulunur. Küfürün de en ballısı yine burda işitilir.

Mangır Sokağın bu meyhanesi Karaköy'ün eski ününü biraz olsun anımsatmak içindir sanki. Değil mi ki bugün artık tarihe karışan, yalnız bir sokak adı olarak kalan Aynalı Lokanta, sonra da daha niceleri silinip gitmişlerdir, onlar olsun belleklerimizi kurcalaması az şey midir? Hem biliyoruz Galata demek, meyhane demektir.

TOPHANE'Yİ ONU ANLATIR

Şimdi de nerdeyiz mi diyorsunuz?

Karaköy'de. Karaköy'de deniz, Yeraltı Camisi'nin önüne gelip durmuş.

Kemankeş Caddesi'ni yalıyor ve Karaköy Kapısı'ndan çıkılıyor Yüksekalkadırım'a.

Uzakta Rüstem Paşa Hanı. Adı Bilinmeyen Kapı'nın üst yakasına düşüyor.

Yelkenci Hanı'nı deniz sıyrıyor.

Ve Kemeraltı ve Necatibey ve Mumhane ve Kemankeş caddeleri Tersane Caddesi içinde kaybolmuşlar.

Ve Haliç uzun bir su.

Ve iple çekilmiş gibi Tophane düz ve Tersane önlerinde girintiler çıkıntılar yapıyor.

Ve Rıhtım Caddesi denizle tanışmamış daha ve haritalara girmemiş.

Ve belli geleceğin bir caddesi şimdiden.

Ve uzakta Galata Köprüsü.

Ve Şinasi'nin ünlü kasidesini düşürüyor bir kenar yazısı gibi ebcetle.

(demek I. Abdülmecit'in göğü altındayız:

–ki kendisi İstibdat ile Meşrutiyet arası uyanık bir istibdat olmuştur–

Ve biliyoruz ki, I. Abdülmecit'in elyazısı çok güzeldi ve neyi bir başına üflerdi.

Ve en çok Florya kumsalını severdi).

Ve yayalar Galata Köprüsü'nden beş paraya geçiyor.

Yüklü hamal 10.

Beygir 20.

Araba 100.

Koyun, keçi, kuzu 3.

Ve fildişi ve sedef kakmalı bir tezkerede, bir taze, sağ eli kalkık (neden kalkık?) geçiyor.

Beyaz maşlahına bürünmüş bir Bedevi gökyüzüne bakıyor.

İki kişi köprünün demirlerine dayanmış konuşuyorlar.

Bir ses, "Varda" diyor.

Bir çerçi bir serçeyi seyrediyor, seyredip bırakıyor.

Bir adam fesini düzeltiyor.

Bunlar Arap Yorgi'nin şerbethanelerinden çıkanlar.

Bir sokak koşarak geliyor.

Ve silme vapurlarla dolu Tophane ve dama taşlarına benziyor sokaklar.

Ve deniz taşıt acenteleri denize vermişler yüzlerini ve Galata hanları ve tabelaları çıkıyor gravüre

Ve kufî bir yazı gibi düşüyorlar:

Adriatica, S. A. Navigation – Galata, Lloyd Han

American Export Line – Galata, Tahir Han

Arslaniantz R. – Galata, Kara Mustafa Paşa Cad. 3

Baker G. ve A. Ltd. – Galata, Hovagimyan Han

Comptoir Maritime – Galata, Hovagimyan Han

Compagnie des MESSAGERIES MARITIMES – Galata, Kuto Han

Concordia Line – Antalya Nakliyat Şti. Sirkeci

Dede Orhan – Galata, Aynalı Lokanta Sok. 25

Dani Co. – Galata, Eski Şarap İskelesi 17

Dabkoviç ve Şür. – Galata, Frenkian Han

Demirtaş İzzet – Galata, Kefeli Han

Export Steamship Corporation – Galata, Tahir Han

Fern-Ville Mediterranean Lines – Antalya Nakliyat Şti. Sirkeci

Gristi J. Henry – Galata, Kara Mustafa Paşa Cad. 129

Hidivial Mail Line – Galata, Yeni Han

Kovers L. Capt – Galata, İktisad Han

Kovap T.A.Ş. – Galata, Tahir Han

Kalkavan H. Avni – Galata, Eski Gümrük Sok. Ada Han

Mançini Jozef – Beyoğlu, Balo Sok. 33
 Pehlivan Muzaffer – Galata, Ömer Abid Han
 Paçalıoğlu Fahri – Galata, Liman Bahçe Han
 Savromtransport – Galata, Frank Han
 Sperco Willy – Galata, Anadolu Sigorta Han
 Sadıkoğlu Orhan – Galata, Muradiye Han
 Sadıkoğlu Rıza ve Aslan – Taksim, Amasya Ap.
 Sadıkzade Ruşen Oğulları – Galata, Arzu Han
 Türk Swiss – Galata, Hovagimyan Han
 Türk Şilepçilik Ltd. – Galata, İktisat Han.

Ya küçük Tophane sokakları mı? Görünmüyor.

Hem onlar bunu hak etmişler gibi bugün de görünmüyorlar.

Hepsi birbirinin içine girmişler, sanki Gümüşhalka Sokak, sanki Başcerrah, Karınca, Derici, Sakızcılar, sanki Karatavuk, Akçe, Hoca Tahsin sokakları bu adların kendilerine neden verildiklerini bilmiyorlar, bilmek istemiyorlarmış gibi de yazgılarına karşı hiçbir eylemde bulunmuyorlar. Buna da şaşmamalı. Neden şaşalım – değil mi ki onlara sokak olmak hakkı verilmemiştir, karşı durmak neye yarar ki? Hem bir kıyıya atılmış olmak salt onların suçu mu? Bu yüzden değil midir, Hoca Tahsin Sokak *hocalığını İstanbul Başpiskoposluğu'na* kaptırmamış mıdır? Böylece Anadolu Ortodoks Kilisesi ile Aya Nikola Ortodoks Kilisesi'ni de bağrına basarak Ortodoksluğa parmak kaldırmamış mıdır? Başka ne yapsındı ki?

Ya Galataşarap Sokak mı? O başı dönmüş olarak doğdu, onun için de hâlâ ayılmış değil. Hem ne de olsa o bir tarih sokağıdır. Bunun için de silinip gitmek bütün bütün onun elinde değildir.

Tophane'nin kendisi de öyle değil mi? Bugün onun top dökümüyle, topçulukla ne ilgisi var. Sanki Fatih topları, sanki Süleyman Han Topları, sanki Beyazıt Han Topları, sanki Üç Ağızlı Top, Şişhane Top, Burma Top, Fransa Topları, Kırkkarış Küpeli Topları ve Esâbali ve Hamzabâli ve Çultutmaz ve Kundaktutmaz ve Devebâli ve Sekibâli ve Ejderbâlî ve Palamarkıran Topları burada dökülmemiştir –ki her biri bir kale döverdi– ve tüccar ve topçu ve gemici olan yaranı saf saf toplanıp bura-

dan deryada yüzen gemileri seyretmemişlerdir? Ama tarihin üstünden hiç sünger geçilir mi? *Tophane*, bu üç heceli sözcük şöyle dilin ucuna gelmesin, tarih birden doğruluvermeyecek midir? Hem Kılıç Ali Paşa Camisi, sonra da sevgili III. Ahmet Çeşmesi değil mi ki daha yerindedir, öyleyse o daha çok tepectir. Hem yalnız o mu? Gecekuşu Sokağı da bu dünyayı bırakıp gideceği hiç benzemiyor. Değil mi ki koca *Tophane* halkının biricik pazaryeri orasıdır, kalacaktır o da. Bütün bir halkın yeryüzünden silinip gittiği nerde görülmüştür.

Soru, 1

— Peki daha böyle nerelere gideceğiz, *Galata*’nın sınırları gelmeyecek midir?

Karşılık

— Tamamdır, değil mi ki *Kemeraltı Caddesi*’ndeyiz ve değil mi ki *Lülecihender Caddesi* bizi *Kumbaracı Yokuşu*’na çıkaracak ve ordan da *Tünel* önünde bulacağız kendimizi, öyleyse yeniden *Karaköy*’e dönüp, bu kez de *Tersane*’ye demir atabiliriz. Böylece de üçgenimizin tabanını (onsuz bir üçgen nasıl ayakta durur ki) kotarıyoruz.

Soru, 2

Peki, *Yüksekkaldırım*’ın *Karaköy* ağzından *Lülecihender Caddesi*’nin ağzına kaç adımdır?

Karşılık

630 adımdır.

Soru, 3

Ya peki, *Kemeraltı Caddesi*’nden *Kumbaracı Yokuşu* (ki *İstiklal Caddesi*’ne çıkar) kaç adımdır?

Karşılık

576 adımdır.

ÇIKMA

Tophane, anılara da kancasını atmasını bilmiştir. Galata'nın tabanı değil mi ki odur, öyleyse ordan da Galata'ya bakacağız. Bu da biz değil, Nermin Streater (Menemencioğlu) olacaktır.

İşgal yıllarının sonuna doğru, Tophane'nin Kemeraltı Caddesi'nin bir anısı ona pek dokunmuştur:

— Bebek-Eminönü tramvayı ile geçerken, Galata'da bir pencerenin dışında asılı bir Fransız subayı şapkası gördüğümü hiç unutmam. İşgal yıllarının bir simgesi olarak mı nedir, ordan geçtiğim zamanlar hep başımı kaldırıp o şapkayı düşünürüm.

Tophane'den Galata, bazen de böyle bir imgedir işte!

KARAKÖY'ÜN TERSANE CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

İstanbul planlarında, haritalarında, krokilerinde Perşembe Pazarı'nda adına pek rastlamazsınız. Onlar Karaköy'ün bu kapalı kutusunu

TERSANE CADDESİ

diye iki sözcük düşürüp öylece bırakıverirler. (Gerçi şimdi bu adı da kullanmıyorlar ya: Yarbay Sabahattin Evren Cad. diyorlar çünkü.) Oysa bu bölge halkın ağzında Perşembe Pazarı'dır. Buraya girdiğinizde de cadde adlarından geçilmez. Sanki Yemenciler, Kürekçiler, Permeneciler, Makaracılar caddeleri, cadde değildir. Ya sokaklar? Onların birinin adına rastlanmaz. Hem sokak adlarına gelince, haritacılar hak vermemek de elde değildir. Bu birbirine girmiş yüzlerce sokağın hangi birini ansınlar? Haydi andılar diyelim, o sokakları nasıl bağlayacaklar, nereden geçirip nereden çıkaracaklar, nereye koyacaklar, nasıl sıralayacaklar? Hem onlara nasıl sokak diyebilecekler? Hemen hepsi de bir karış boyunda bile değildir. Yine bu sokak adlarını nereye yazacaklardır, hangi duvara? Böyle bir duvar bulmaları olanaksızdır. Çünkü orda burda kalmış yarım duvarı, buraların sevgili halkı hemen kapatıverip işyerine çevirmiştir. Böylece de bir barakalar cumhuriyeti kurmuşlardır. Hem yine buraların yalnız insanları değil, sokakları, dükkânları, evleri de soluk almıyorlardır. Bunun için ancak Tersane Caddesi'ne çıkmaları gerekir ki, onu bulup çıkarmaları da olası değildir. Bunun için

hiç değilse buralarını görmüş geçirmiş birisinin ellerinden tutması gerekir. Bunun da nedeni öylesine yalın, arı, anlamlı bir sözcük olan “sanayi” sözcüğü, burasını öylesine allak bullak etmiş, karıştırmıştır ki, sonunda o da bu sokakların, bu insanların bir parçası olup çıkmıştır. İstanbul’un sanki bütün karmaşık ve arapsaçına dönmüş işleri ancak burda görülürmüş, burdan sorulurmuş gibi de bir kılığa bürünüp çıkmıştır.

Cenevizlilerin ruhunun asıl burada yaşadığını söylemeye gerek bile yoktur. Değil mi ki Cenevizliler denizin ruhuyla yaşayan insanlardır, öyleyse bunu büyük bir dinginlikle söylemeliyiz. Hem Cenevizliler o avuç içi kadar sokaklarını asıl buralarda kurmamışlar mıdır? Hepsi de buradan denize açılmaz mı? İyi ama biz ardılların Ceneviz ruhuyla ne ilgisi olabilir?

KISSADAN HİSSE

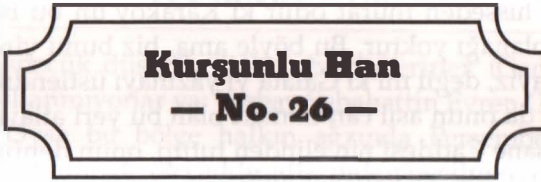
Bu kıssadan hisseden murat odur ki Karaköy’ün bu bölgesini anlatmanın olanağı yoktur. Bu böyle ama, biz bunu yine denemek zorundayız, değil mi ki Galata’yı yazmayı üstlendik, Karaköy’ü, sonra da onun asıl can damarı olan bu yeri atlayamayız. Öyleyse Tersane Caddesi’nin elinden tutup, onun denize açılan sokaklarına dalalım. Deneyelim bunu.

Dünyada Karaköy sokakları gibi sokaklarını unutturmak için bu denli baskı yapılan başka sokaklar var mıdır bilmiyorum. Buna karşın bırakılmışlığı, yalnızlığı böylesine hiçe sayan onu umursamayan sokaklar da varsa, yine bu sokaklardır bunlar. Gerçi Permeneciler, Yemeniciler Caddesi onların bu yalnızlığını duyurmamak için ellerinden geleni yapmaya yaparlar ama, onlar bunun da ayırdında değillermiş gibi de, kendi bildikleri dünyalarına sınıksız bağlanıp kalmayı yeğlemişlerdir. Bu sokakların sanki hepsi, en başta da Kardeşim Sokak adından aldığı bu güçle:

— Kardeşlik bu dünyada esastır! diyordur.

Hem başka neye inanmalıdır ki? Musluk, Bergamut, Çilatmaca, Kuyumcu Tahir, Arap Kayyum, Ziyalı, Sırmalı, Hediye, Hoca-hanım, Abdülselem, Üsküfçü adları da onların ne denli alçak-

gönüllü sokaklar olduğunu anlatmıyor mu? Hem onlar Berk'in elini de bunun için tutmamışlar mıdır? O da onlarla birlikte böyle Azapkapısı (Sokullu Mehmet Paşa diye anılıyor) Camisi'ne gelip dayanmıyor mu? Dayanıyor, öyleyse Tünel'i de tam karşısına alıp Baylan Pastanesi'nden Azapkapısı Çeşmesi'ne değin 865 adım diyecektir ki, böylece Tersane Caddesi'nin ne menem şey olduğunu da ortaya koyuverecektir. Sonra da bu kez caddenin karşı yakasına geçip o avuç içi kadar sokaklara dolacaktır ki, oralardan çıkıp yeniden Tersane Caddesi'ne dönmesi ise uzadıkça uzayacaktır. Karşıya geçerken de bu kez de eninin 34 adım olduğunu söylemeyi unutmayacaktır. Ama burdan bütün bütün ayrılmadan önce de Aliyazıcı Sokağa da uğrayacaktır. Burada çünkü yatık bir dikdörtgen içinde, iki yanı çıkmalı bir tabela ile karşılaşacaktır. Bu da onun büyük Sinan'a olan aşkını bir daha perçinleyecektir.

Tersane Caddesi'nin girdisine çıktısına karışmadan çizmeye kalkarsak böyle çizeriz onu. Hem Matrakçı da bizim gibi davranmamış mıdır? Tersane Caddesi'ne uzun bir çizgi çizip bırakmamış mıdır? Öyleyse biz de öyle bırakalım.

PERŞEMBE PAZARI'NIN YANIKKAPI SOKAĞI'NI ONU ANLATIR

Yanıkkapı minyatürdeki Plazzo Comunale'yi çeviren iç surların en eski kapılarından. Minyatürde de tam ordadır. Sonra da bugün eski Galata kapılarının ayakta kalan bir iki kapısından biri de odur. Perşembe Pazarı'nın avuç içi kadar sokaklarından birine de onun adını vermişler. Sanki zift katran kutusundan çıkarılmış gibi de simsiyahtır sokak. Yalnız sokak mı? Sokağın insanları da fabrikaların evlerin bacalarından yeryüzüne inmişler gibi is pas içinde. Hem yalnız dükkânlar, evler değil, insanlar da sanki bu dünyanın son konuklarıdır: Sanki tornacılar, sanki kaynakçılar, soğuk, sıcak demirciler, frezeciler, kablocular, makaracılar, demir-dökümcüler hep birden bu yolculuğa adanmışlardır kendilerini. Bu dünyayı bırakıp giderken de yandaşları olan Telaşçı, Camcı, Sarkçı, Harup, Abdülselam sokaklarını da –kendilerine benzettiklerinden– onları da yalnız bırakmamak için bekliyorlarmış gibi birlikte geldikleri bu dünyadan birlikte gitmek istiyorlardır. Hem kendilerinin bu dünyadan başka hiçbir yerde böyle görülmeyeceklerini biliyorlardır. Öte yandan, Yanıkkapı gibi bir tarih kapısı burada olmasa, böyle bir yerin varlığının bulup çıkarılmayacağını da ayırdında oldukları için, kalıyorlarsa biraz da onun adına kalıyorlardır.

Bu sokağa önce işte bu insanları, sonra da Yanıkkapı'yı görmek için gelinmelidir. Bir de Ceneviz ruhunu, (o boyuna hortlayan Ceneviz ruhunu) koklamak için uğranmalıdır. Sokağın kendisi gibi Yanıkkapı da göçtü göçecektir. Göçüşün şüirini de görmek için gelinmelidir buraya! Sonra da sevgili Ceneviz

armaları burada son olarak yerinde sergileniyordur. Kapının üstünde hepsi kendilerini baş aşağı vermiş ziyaretçilerini bekliyorlardır. Bütün bunlardan sonra da bu sokakta doğmuş büyümüş çilekeş Kaynakçı Tahsin Usta'yı da -bu tarih çıkıntısını- görmelidir. O da gitmeye hazırlanıyordur çünkü. Hem buraya kadar gelmişken bir başka tarih babasını da göreceğimizi bilmeliyiz: Yelkenci Han! Bu gidişe o da katılacaktır. Onun varlığını ise yalnız kapısıyla silik mi silik bir yazı koruyordur. İçi kat kat, vıcık vıcık insandır. Her şey de tarihi yaşamak için ayaktadır. Baştan aşağı tarih kaçkınlarıdır!

Yanıkcapı Sokağı işte böyle tarih öncesiyle tarih sonrasını mühürlemiş bir sokaktır. Bu yüzden olacak, haritacılar onu hiç unutmamışlar, adını olsun, o çocuk resimlerine benzeyen haritalarına düşmüşlerdir. Bu bile elbet bir şeydir. Değil mi ki bu dünyada tasını tırağını toplamaya hazırlanmış bir sokak varsa, o da Yanıkcapı Sokağı'dır. Ve dünyaya:

— Hoşça kal dünya, hoşça kal! diyordur.

PERŞEMBE PAZARI'NIN ANLATILMAZLIĞINI ONU ANLATIR

Bu bölümde Karaköy'ün Perşembe Pazarı'nı bitirirken, yine başa dönüp, onun anlatılmazlığını bir kez daha vurgulayıp, böylece *anlatılmazlığın* eline yeniden yapışıp, son bir deneye gireceğiz ki, bu da SÖZCÜKBİLİM yöntemi olacaktır. Bu bizim sözcüklere olan inancımızı ortaya koymakla da kalmayacak, onlara gerçekten güvenmemiz gerektiğini de kanıtlayacaktır.

Bir yeri sözcüklerden daha iyi ne anlatabilir? Değil mi ki sözcükler bu dünyayı kopya ediyor, öyleyse onları sıralamak yetmelidir. Her şeyden önce de, dünyada sözcükbilimin yerini hiçbir şeyin dolduramayacağını da söylemeliyiz. Dünyayı sözcükler (bu kendi halindeki sözcük dünyası) değil de ne kuruyor? Hem tek bir sözcüğün içeriğini, koyduğu dünyayı, tuttuğu yeri sayfalarca yazı, çoğun karşılayamaz. Karşılasa da o tek sözcüğün yerini dolduramaz. Yalınlık çünkü sözcük kökenlidir.

Hem gerçekten de Perşembe Pazarı'nı alt alta sıralayacak sözcükler kadar hiçbir şey daha iyi anlatamaz. Anlatamaz çünkü Perşembe Pazarı her türlü betime karşı koyar. Bu yüzden yazıyla anlatılamaz o! Hem Perşembe Pazarı çok kendine özgü koca bir sözlük yaratmıştır. Sonra da alfabenin hemen bütün harflerini onda bulabiliriz. Böylece yeryüzünün en özgün sözlüğünü kotarmıştır o! Bu sözlüğe öte yandan *Uğraşlar Sözlüğü* de diyebiliriz. Böyle bir sözlüktür ki dünyayı, dünyanın işlerini ancak içine alır:

İNSANOĞLUNUN UĞRAŞLAR SÖZLÜĞÜ

İNSANLAR

Kaynakçı
Tornacı
Tesviyeci
Demirci
Kalafatçı
Çilingir
Ayakkabıcı
Tenekeci
Sobacı
Kalaycı
Saraç
Tamirci
Radyocu
Elektrikçi
Muslukçu
Lağımçı
Makaracı
Uskurcu
Tesisatçı
Boyacı

İŞLER

Ticaret
İhracat
İthalat
Tacirlik
Tecim
Aksata
Toptancılık
Perakendecilik
Esnaflık
Pazarcılık
İşportacılık
Hırdavatçılık
Hurdacılık
Parçacılık
Yamacılık
Nalburluk
Kavaflık
Acyoculuk
Murabahacılık
Komisyonculuk

NESNELER

Anahtar
Bıçak
Aşı bıçağı
Balta
Bel
Bıçkı
Bisturi
Biyel
Vurgu
Cıvata
Çakı
Çapa
Çark
Cirit
Çivi
Çekiç
Çizelge
Çuvaldız
Delgi
Döveç

Mostracı	Ortaklık	Elmas
Saka	Şirket	Freze
İplikçi	Balıkçılık	Kaldıraç
Çerçi	Bakkallık	Kriko
Camcı	Deniz	Mıh
Bakırcı	Dolmuşçuluk	Gönye
Bezzaz	Kahvecilik	Iskara
Koltukçu	Mezarcılık	Havva
Soyacı	Motorculuk	Kalıp
Dökmeci	Makinistlik	İğne
Bileyci	Tablakârcılık	Kalbur
Hammal	Tesfiyecilik	Kalemtraş
Amele	Kamacılık	Kanca
Zanaatçı		Kazma
Yanaşma		Kerpeten
Haftalıkçı		Keser
Aylıkçı		Kıskaç
Ateşçi		Kompas
Kalfa		Kompresör
Çırak		Körük
Mıço		Kürek
Kamacı		Küskü
Ustabaşı		Makas
Pompacı		Mala
Presçi		Masura
Taşçı		Mekik
Makinist		Merdane
Sendikacı		Örs
Kayıkçı		Pota
Filikacı		Pulluk
Kürekçi		Rende
Tacir		Sata
Tüccar		Sayaç

Zahireci
 Yemişçi
 Borsacı
 Tefeci
 Kabzımal
 Tellal
 Simsar
 Acenteci

Sifon
 Sistre
 Sürgü
 Şiş
 Takoz
 Tokaç
 Torna
 Tornavida
 Ustura
 Yay
 Tel
 Törpü
 Vida
 Yaba
 Zimba
 Neşter
 Saldırma
 Kama
 Makas
 Keski
 Çekme
 Enser

KARAKÖY'ÜN ESKİ BANKA SOKAĞI İLE BANKER SOKAĞINI VE DE GALATA BANKERLERİNİ ONLARI ANLATIR

Matrakçı sanki Evliya Çelebi'yle dolaşıyordur ve Bergamut Sokağı'nda Varyemez Kiraathanesi'nde çay içiyordur bir Venedikli'yle. (İlk Venedik mahalleleri Tahtakale'de, Sirkeci'de değil miydi?) Hem niçin mi burda diyorsunuz? Galata'ya tırmanmak için elbet. Bunun için de Kardeşim Sokak'tan 122 adım atacak, Tersane Caddesi'ne çıkacaktır. 57 adımda da Zencirli Han Sokağı'nda bulacaktır kendini. Ömerağa Sokağı yolunu kesecektir ama, o yine de tırmanmasını sürdürecektir, 37 adım sonra da Keresteci Fazıl Sokak'la karşılaşacaktır. Burada da duracaktır, duracaktır çünkü burada artık ben fakirin elini tutacak, benimle birlikte de Banka Sokağı'na dalacaktır, dalıp asıl büyük ayrılcını o zaman açacaktır. Hem bir ses:

— Tarih dedikleri biziz!

diyordur

ESKİ BANKA SOKAĞI

Eski Banka Sokağı İstanbul haritalarında Galata'nın o küçük, dar, hemen başlayıp, hemen de biten sokaklarından. Ama sokakların bir ruhu varsa, ruhu olan o ilk sokaklardandır. Tersane Caddesi gibi koca bir caddeye arada bir de olsa çıkıp soluk almak için ağzını vermiştir. Bunu da tarihten bunaldığı için yapmıştır sanki. Öyle ya, koca imparatorluğun başının bur-

da yendiğini görmüş, sonra da o görmüş geçirmiş tarih gibi içine çekilmiştir. Ama Cenevizli ruhunu hiç elinden bırakmadan da bugünlere gelmesini bilmiştir de. Bu yüzden de tarihte en kabarık yeri o almıştır. Nasıl almasın ki Havyar Han'daki borsa kavgalarını hâlâ unutamamış, ikide birde damarlarında onun depreştiğini duymuştur. Osmanlı Hazinesi'nin Defter-i Kebir'ini kemiren fareleri değil mi ki hep o beslemiştir, o halde bunda şaşılacak bir şey yoktur. Hem Ceneviz ruhunu Galata bankerlerine devretmesini onun kadar kim bilmiştir ki? Yine onun kadar kim kabarık mı kabarık tecimsel bir sözlük türetmiştir:

İlk sıradakiler:

Sarraf
Aksata
Banker
Tecim
Alışveriş
Toptancılık
Perakendecilik
Pazarcılık
Sergicilik
Borsacılık
Celeplik
Simsarlık
Komisyonculuk
Şirket
Tröst
Altın
Gümüş

İkinci sıradakiler:

Aktar
Zenneci
Bezzaz
İşportacı
Madrabaz
Acyo
Murabahacı
Faizci
Borçlu
Alacaklı
Mudi
Kredi
Mangır
Tahvil
Kayme
Hisse
Konsolit

Öykü

Derler ki Sadrazam Reşit Paşa kapısına Banker Avram Kamondo'nun dayandığını duyunca, odalığının hamamında ruhunu teslim eder.

Yine derler ki Fuat Paşa hekimlerin önerisi üzerine gittiği Nice'te,

— "Ben de binlerce kişi gibi Konsolide'nin* kurbanıyım" diyerek can verecektir.

Bugün, Eski Banka Sokağı'nın paftalara, haritalara, krokile-re vuramayan yönü hüzündür** elbet. Eski kent plancılarının en zor işi de belki budur: Bir sokağı çizgilerle (bu çizgiler ne denli düz, eğri, keskin, yumuşak olursa olsun, sokağın iç yaşa-mını göstermediğine, ona sokulmadığına, bunun için de ancak yapay yaklaşımlarla yetinildiğine göre, sonunda bir sokağın özelliği kâğıda çıkmayacaktır) gösterip bırakmak. Böylece de bir sokağın, acısına, sevincine karışmamak, onun içlerine gömülüp kalmak. Sevinçler, acılar, yalnız canlılarda kurmaz otağını, nesneler de yüklenirler, taşırlar bunu. Bütün kara, deniz haritacıları bir kara, deniz parçasının iç dünyalarını görürler ama, bunu kâğıda dökemedikleri için de kaygılanırlar. Böyle içlerine kim bilir ne denizler, adalar, karalar, körfezler gömüp kalmışlardır.

Eski Banka Sokağı bugünün haritacılarına hüznü hiç kuş-kusuz vermiştir. Ama ellerinden bir şey gelmediği için de çare-sizliklerini yansıtmışlardır. Bunca yaşamışlığına karşın (belki de bunun için) kulunuz bu sokağı Galata'nın en hüznülü soka-ğı diye düşünür. Benim gibi sokakların sevinçleri, arkadaşlıkları, güzellikleri, eskilikleri, dostluklarıyla ilgilenen birinin, Eski Banka Sokağı gibi bir sokağa hüznü yüklemesi, onu yalnız-lıkların, kimsesizliğin eline bırakması acıdır elbet. Ama onu kendi dışına atmak, ona yeni kılıklar biçmek de benim elimden gelmez. Hem bakalım böyle bir şey onu gönendirecek midir? Hangi sokak geçmişine, bugününe, yarınına ters düşmek ister? Bir sokak varlığını her şeyden önce neyse, yine o olmakla sap-

* Konsolide, vadesi gelen borcun vadesinin uzatılması.

** Hüznün, bir sözcük, şairlerin yazdığı.

tamak istemez mi? Ancak öyle, “Varım!” demez mi? Gerçi hiçbir sokak hüznü, yalnızlığı, bırakılmışlığı sürgit yaşamaz. Elbet Eski Banka Sokağı da böyle kalmayacaktır, değişecektir. Ama bu sanki onun için çok uzakmış hissini de getiriyor insana; ondan vuran hüznün de budur işte. Ben onu unutulmuşluğun elinden hiç kurtulamayacakmış gibi görüyorum. Hüznü de bunun için biçiyorum ona!

Soru

Eski Banka Sokağı kaç adımdır?

Karşılık

58 adımdır.

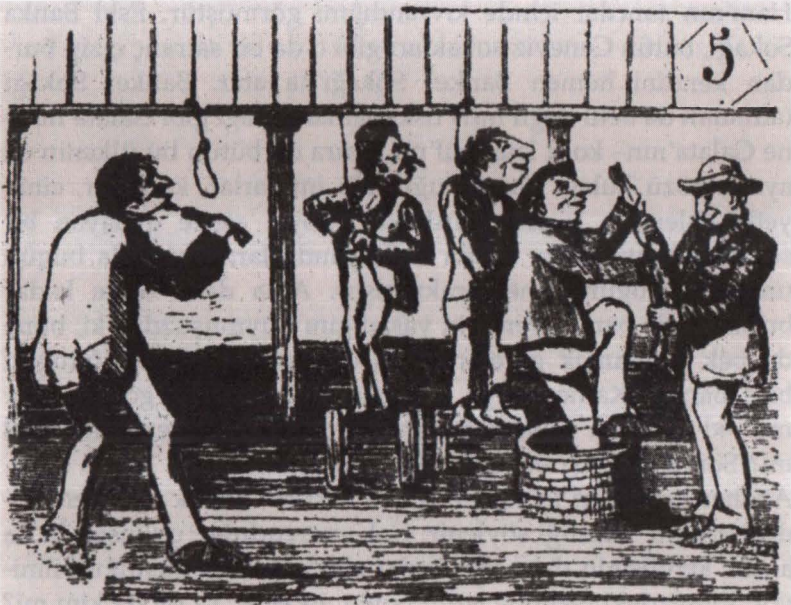
BANKER SOKAĞI

Artık Eski Banka Sokağı'nı bırakıp Banker Sokağı'nı tutmanın sırasıdır. Ama bunu Saint-Pierre Hanı'nı atlayarak yapamayız, değil mi ki o da Eski Banka Sokağı'nın bir sakini ve yine onun gibi tarihle göbeği kesilmiştir, o halde elinden tutacağız.

Saint-Pierre Han üç yüz yıldır burdan kılını kıpırdatmamıştır. Hem yazılı tarih André Chenier'nin bu hanın ikinci katında doğduğunu da söyler bize. Sokağın kendisi gibi bu handan da hüznün akar. André Chenier o haşarı çocukluğunu burda geçirip, koca bir adam olunca da bunu sürdürdüğünü, bundan da ancak boynunu giyotine vererek kurtulmuştur derler. Kulunuz bugün dökülen bu hana 1 Kasım 1982 tarihinde bir öğle sonu 64 basamak sayarak çıkmıştır ve Saint-Pierre Hanı'nın sancılar içinde kıvrandığını görmüştür. Eski Banka Sokağı, bütün Ceneviz sokakları gibi o da bir satranç çizip burdan kendini hemen Banker Sokağı'na atar. Banker Sokağı (adından da belli değil mi?) Eski Banka Sokağı gibi Galata'nın – ne Galata'nın– koca İstanbul'un, sonra da bütün bu ülkenin eli ayağı, gözü kulağı olmuş, uğrunda intiharlar, kıyımlar, cinayetler işlenmiş, o sokaklardandır. Böyle ateşle oynayan bir sokak olduğu halde, bütün öbür yandaşları gibi o da bugün unutulmuşluğun eline bırakılmıştır. Ama daha dün kadar burda faizle para verenlerin yaşadığını duymuşuzdur ki, buna da pek şaşmamak gerekir. Hem elimizdeki eski bir fotoğraf bize Banker Kamondo'yu bu sokaktan geçerken göstermiyor mu –ki çok tatlı dillidir derler.– Ya bu Baltacı Bezirgân değil mi? Sonra bu başı önünde giden sarrafandan M. Mires elbet. Alfabenin harfleri içinde en çok A harfini –almak fiilinden geldiği için mi– sevdiği söylenir. Çok az uyuduğu, uykusunda da ancak kendisinin duyacağı kadar alçak sesle konuştuğu biliniyor. Elimizdeki resimde uzun boylu, incecik. Ya bu da kim mi? Osmanlı Bankası Müdürü M. Abernon Vikontu Sir Edgar Vincent'in ta kendisi elbet, ki İstanbul'da ne kadar İngiliz varsa onlara kolayca köşeyi dönme yollarını öğretmiştir. Bu da Banker Mavrokordato olmalı. Kızıyla akşamları Tarabya'da piyasaya çıkarların başını en çok o çekmez mi? Sonra da Banker

Sokağı'nın en iri kıyımlısı yine o değil midir? Bu kol kola gidenler de Banker J. Alléon ile Th. Baltazzi. Nedense güldüklerini hiç kimse görmemiştir. Bu da Yorakim. Boyacıköy'den hep bu saatlerde çıkar.

Banker Sokağı bütün yandaşları gibi işte böyle –cebi konşimento dolu– nicelerini cebinden çıkarmış sonra, onun da sonu Eski Banka Sokağı gibi kendini yalnızlığın eline bırakmak olmuştur.

Galata borsasının durumu!...

BANKER AVRAM KAMONDO (1785-1873)

Azınlıklar Tarihi'nde İmparatorluğun en güvenilir adamıdır diye geçer.

Koca Reşit Paşa'nın mali danışmanlığını yaptı. Yalnız Reşit Paşa'yı sevdi.

Daha çocukken eşyanın tabiatına karşı gitmemeyi öğrenmiştir.

Gençliği her gün gazetelerden altının hayatını izlemekle geçti.

Giyimine çok dikkat etmiş, ayda bir Tring Galata'ya gidip ordan kendine yeni bir şeyler almayı unutmamıştır.

Tanzimat'ın ilanıyla fes giymiş, Bahtiyar Han'daki müdürlük odasına fesli yağlıboya bir resmini asmıştır.

*Ermişler Takvimi'*ni hiç yanından eksik etmedi.

Galata'dan Boğaz'ın durgun zamanlarını seyretmeyi sevdi.

Kısa boyluydu. Dünyaya kendi hayatı gibi baktı.

Elleri altından başka bir şeye değmedi derler.

Pazar günleri Büyükdere'de bir başına bir aşağı bir yukarı dolaşmayı severdi.

En yakın arkadaşları Zarifi, Hiristaki Zagrafos, Eseyan'dı.

Az yiyip içti. Az konuştu.

Öldüğünde yüzünü görenler kireç gibi beyazdı diye yazdılar.

BANKER ZARİFİ

İmparatorluğun son günlerinde adı en çok geçen, kulağı en çok çınlayanlardandı.

İşine günle girer günle çıkardı. Tez canlıydı.

Çocukluğu haritalara bakmakla geçmiş.

Havyar Han'daki odasından bütün Borsa kavgalarını penceresinden izlediği, adamlarıyla da ordan işini sürdürdüğü söylenir.

Bütün kitaplar onun bir Borsa kurdu olduğunda birleşmiştir.

Her pazartesi saçını kestirmeyi âdet edinmiştir.

Pazarları küçük gezinti motorunu kendi çalıştırır, kendi kullanırdı.

Çin işi ipek mendilini yanından ayırmamıştır. Ceketinin cebinde beyaz bir zambak gibi hep açık dururdu.

Altının kokusunu çok uzaklardan alırdı. Bütün iniş çıkışları ezberden bilirdi.

Toparлак yüzlüydü, bütün toparлак yüzölüler gibi de gülüşünü gizleyemezdi.

Acımasızdır diye tanınır.

Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler diye bir ayraç ilk onunla açılmıştır.

Bürosundaki masasında sardunya yaz kış hiç eksik olmamıştır.

Fal açmayı, tarih okumayı severdi.

“Para parayı çeker!” sözü onundur, denir.

**GALATA BANKERLERİNİN
İŞ ADAMLARININ AVUKATI
YAZAR-NOTER MİTHAT CEMAL’İ
ONU ANLATIR**

Mithat Cemal her gün saat 17’de Galata’daki bürosundan çıkar, Tünel yoluyla Lebon’a giderdi.

Galatalı bütün büyük tacirler, sanayiciler, yabancı şirketler, Levantenler, bankerler müşterileriydi.

Her yılki bilançosu öbür noterlerden her zaman kabarık olurdu.

1885’te İstanbul’da doğdu. İşkodralı Selim Bey’in oğludur.

Fransız okulunu, Vefa İdadisini, Mekteb-i Hukuk’u bitirdi.

Noterliği sırasında yazılar, kitaplar yazmaya başladı.

Mehmet Akif’e hayrandı. Şiirler yazdı. Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Sami Paşazade Sezai beylerle oturdu.

İmparatoriçe Elizabeth’i sevdi, hayatı üstüne bir kitabı çevirdi.

Sarıklı İhtilalci Ali Süavi’yi, Namık Kemal’i yazdı.

Üç İstanbul'u üç kez yazdı. Üç çağı eşyada, insanlarda aradı.

Dostları yazdıkları için: "Yemeklerden sonra içilen nefis bir kahveyi andırır." derler.

Lebon'a hep Tünel yoluyla gitti. Bir kez Yüksekaldırım'ı çıktı, ama birçok kez indi.

"Göz alıcı bir başı, bu başın üstünde gümüş renkte saçları vardı."

İri, büyük gözlüydü. Mendil cebindeki mendilini her gün değiştirirdi.

Bir Pera Don Juan'ı. Akşamları Levanten kadınlar Beyoğlu'ndan o geçerken baygın bakışlarla süzerlerdi.

Dostları onun için: "güzel yazar, güzel konuşurdu, sözcükleri güzel tümcelere dönüştürürdü" diye yazarlar.

Öldüğünde (1956 Ocak, Perşembe) saat dördü üç geçiyordu. 71 yaşına iki gün dört saat vardı.

GALATA'NIN KARAKÖY SINIRLARINI ONU ANLATIR

Eski Galata gravürleri Azapkapısı ile Kemeraltı Caddesi'ne getirip oturtmuşlar

Galata'nın taban sınırlarını

Geçip bir bir Karaköy sokaklarını ve Necatibey ve Mumhane caddelerini

Ve Kılıç Ali Paşa Camisi'ni ve Surp Krihorlusavoriç Kilisesi'ni ve Saint-Benoit'ı ve Rüstempaşa Hanı'nı ve Musluk ve Su İskelesi sokaklarını

Ve Yelkenci ve Ceviz Han'ı ve Kürekçiler Kapısı'nı ve Yemeniciler ve Fermeneciler caddelerini

Ve Avcılar ve Kefalon ve Kurnalı lokantalarını

Ve Beyaz Gül'ü ve Tokatlı Birahanesi'ni ve Taşmerdiven, Kefeli, Manyeli, Mihalaki, Sümbüllü, Kostantin "nam" meyhaneleri

Ve misket şarapları

Ve saatçileri ve aktarları ve bir Ermeni Dukalığı'nı: Yani Beyazcıyan'ı yani Bedrosabanyan'ı yani Mitrat Karabekyan'ı ve Çekintyan'ı ve Sarıyan'ı

Ve Melenur Balık Restoran'ı ve Deniz Restoran'ı

Ve Makbul İbrahimpasha Camisi'ni ve Arapkayyum'u

Ve Dikişçi ve Aliyazıcı sokaklarını ve

Assiourazloi General
— 1831 —

alınlıklı bir yazıyı

Durup Makaracılar Caddesi'nde ve demirci ve tornacı ve
yelkenci dükkânlarına girip

Ve Gümrük ve Karantina sokaklarına ve Kölemen ve
Ağaştulumba ve Denizciler ve Yuva sokaklarına

Ve paslı demirler, gemi leşleriyle karşılaşır

Ve molozları, kayıkları ve çöp ve yağ deryalarını aşır

Güneşli güneşsiz yüzleri alıp

Matkapları freze tezgâhlarını çelik levhaları boşlayıp

Ve işçileri yüklenip

Ve çıraklara gülüp

Ve Nafe Sokağı'nda dinlenip (demek Arapcamisi'nin en iyi
bu sokaktan görüldüğünü biliyorlar)

Ve Bergamut ve Kardeşim Sokak'ta eğlenen güneşi önleri-
ne katıp

Haliç'in elinden tutuyorlar

Bir ince suyun

Harlı bir suyun

Yalnız bir suyun

Çılgın bir suyun

Uykusuz bir suyun

Sakal bırakan bir suyun

Bir ölü suyun

Ortaçağ yüzlü bir suyun

Sıkılan bir suyun

Allah'ın sol eli sayılan bir suyun

Mühür taşıyan bir suyun

Leş gibi bir suyun

Sise bulanmış bir suyun

Bal gözlü bir suyun

Arı istekli bir suyun

Bizans kılıklı bir suyun

Ancak Bizans'ta rastlanan bir suyun

Akşamları hava almaya çıkan bir suyun

Çayır gözlü bir suyun

Ateş dilekçesi dağıtan bir suyun

Bir uzun mesafe koşucusu suyun

Müslüman bir suyun
Bıyıklı bir suyun
Geldim gördüm gidiyorum diyen bir suyun
Hiç büyümüyorum diyen bir suyun
Hep delikanlı bir suyun
Çocuk bir suyun
Bu dünyayı yalınayak dolaşan bir suyun

MİNYATÜRE ÇIKMAYAN GALATA SOKAKLARI BALADI

I

Bir bulut üstüme üstüme geliyor diyor Bergamut Sokak
(atlı kılığında bir bulut).

Kadem Sokak yine yükünü tuttu gözü hiçbir şey görmüyor
diyor Leblebici Şaban Sokak

Alageyik Sokak'tan sesler geliyor diyor Mangır Sokak bir
adamın kan akıyor yüzünden.

Bütün gün bir güzel yüz geçmedi diyor Şair Eşref Sokak
koca gün böyle geçti diyor.

Bir çocuk işiyor diyor Sırmalı Sokak hiç bilinir mi neden
işiyor.

Şöyle başımı alıp gitmek istiyorum diyor Üsküfçü Sokak
şöyle başımı alıp gitmek istiyorum.

Kuşlar geçiyor diyor Arap Kayyum Sokak bulutları arkala-
rına takmışlar geçiyorlar.

Sise bulandı yine Kardeşim Sokak diyor Abdülislam
Sokak iyice sise bulandı.

Öyle kapı deliğinden bakmayı bırak içeri gel içeri diyor Zürefa Sokak.

Bu erkek milleti doymak bilmiyor diyor Şahdeğirmeni Sokak neden böyle bilmiyorum diyor.

Bir zamanlar her şey başkaydı diyor Yazıcı Sokak her şey çok başkaydı diyor.

Bu biz sokaklara ne oldu böyle diyor Eski Banka Sokak dünyanın sonu mu geldi diyor.

Uykum var susun artık diyor Musluk Sokak bütün gece balık akınından uyuyamadım.

Baş döndürücü bir hızla aşağılara doğru kayıyorum diyor Erkân-ı Harbiye Sokak aşağılara aşağılara doğru.

Su ve çocuk sesini göreceğim geldi diyor Şahkulu Sokak anaokulu olan bir deniz kıyısına götürüp bırakın beni diyor.

Yukarı alındığım güne kadar burdan bir adım atmak istemiyorum diyor Aliyazıcı Sokak.

Bir deniz kuşu olmak istiyorum diyor Gümrük Sokak bir deniz kıyısında tek başına duran.

Ben bir ırmak olmak isterdim diyor Aynalı Lokanta Sokak bu dünyayı dolaşan bir ırmak.

Bu dünyada en iyi şey sokak olmak diyor Mangır Sokak bir daha geldiğimde yine sokak olmak isterim diyor.

II

Galata Şarap İskelesi Sokak dedi ki böyle ne konuşuyor bunlar hiç ama hiçbir şey anlamıyorum.

Dünya işlerinden dünya işlerinden konuşuyorlar dedi ta ötelerden Şahkulu Sokak.

Nereye bakıyorsun öyle dedi Galata Kulesi Sokak Otçu Sokağa durmadan nereye bakıyorsun öyle?

Kardeşler Kiraathanesi'ne dedi Otçu Sokak bir adam ikide bir cep saatına bakıyor belli çok sıkılmış dedi.

Sıkıntılı zamanlar yaşıyoruz diye lafa karıştı durup dururken Portakal Sokak olduğu yerden.

Dünya vaktimizi aldı dedi Kölemen Sokak dünyada ne çok zaman geçti hiç düşündünüz mü dedi.

Ursula lambasını yaktı deyip doğruldu Müellif Sokak artık fotoroman okur dedi.

Kumru Sokak da dedi ki Toto Visbal yine horoz dövüşünden dönüyor artık o da oturur tırnaklarını keser dedi.

Marvo da yatağına uzanır şimdi dedi Horoz Sokak kulağını pamukla tıkayıp uzanır dedi.

Çok yaşlandım artık kıpırdayamıyorum hem sonra burada da ölmek istemiyorum dedi Mangır Sokak.

Ne öpmek isterdim bacaklarından şu kızı dedi Kurt Çık-mazı adındaki bir sokak.

Kim bilir ne kokulu yerleri vardır diye ekledi uzaklardan Kartçınar Sokak.

Adalı Yani neden bu akşam erkenden kapadı dükkânını diye sordu adsız sokak neden erkenden eve dönüyor?

Kır bıyığını ve başını karısının göğsüne koyup hemen uyu-mak istiyor herhalde dedi Hacı Yazıcı Sokak.

Adımı hiç basılı görmedim dedi Şahdeğirmeni Sokak adımı basılı görmeyi öyle isterdim ki.

Böyle hepsi konuştu sonra hepsi birden sustu.

MATRAKÇI NASUH'UN MİNYATÜRÜNÜN ELİNİ SON KEZ TUTUP GALATA'YI NOKTALAMAMIZI ONU ANLATIR

Artık son bir kez Matrakçı'nın elini tutmalıyız: Değil mi ki onunla başladık, onunla bitirelim.

— Şimdi nerelerde mi diyorsunuz?

Kumbaracı Yokuşu'nda elbet, kapamak için üçgenini. Hem ne zamandır orda olmak istemiyor mudur? Düşünüp Fatih'i.

Fatih gemilerini burdan yürütmemiş midir?

Ve Zağanos Paşa Kasımpaşa sırtlarını dövmüyor mudur?

Ve Fatih çadırında Halil Paşa'ya "İstanbul'u alacağız!" dememiş midir?

Ve Galatalılar liman boylarına inmemişler midir?

Bir kitabın yapraklarını açar gibi işte Kumbaracı Yokuşu'nu yavaş yavaş çıkıyor minyatürcümüz.

Ve fırçasını ve boyalarını belli Pera için hazırlıyor.

Bağlık bahçelik Pera için.

Hazırlasın bırakalım.

Hem artık orda da kalacaktır. Ve Sarayburnu'ndan son bir kez ordan bakacaktır.

Bakıp sevgili padişahın* hemen yanında olmak isteyecektir. Hem uzun bir yolculuk için soyunmamış mıdır? Bütün bu

* Kanuni'yi biliyoruz: Uzun boylu, geniş omuzluydu. Boynu da öyleydi. Ve de tel tel posbıyıklıydı. Konuşurken sözcükler ağzından tek tek çıkardı. Şiir yazdı, "Muhibi" diye ad düşürdü. Böylece Baki'nin, Fuzuli'nin çağdaşı oldu. 7 Eylül 1566'da Cumartesi sabahı 1.30'da öldü. Öldüğünde buğday benizli, ela gözlüydü ve 71 yaşını 4 ay 10 gün geçiyordu. Gök? Bilinmiyor.

çizip boyamalar *Sefer-i Irakeyn* için değil midir? Değil mi ki bir menzil ressamıdır, Galata da bu çıkış ayracı için düşünülmemiş midir?

Hem Kanuni de artık atına binmiştir, gözü hiçbir şey görmüyordur.

Güzel bir günde bıraktığı belli Matrakçı'nın İstanbul'u.

Ve sabah (Kanuni sabahları severdi).

Ve Bağdat göğü de öyledir. Ve Fuzuli:

Şiir

Geldi burc-î evliyâyâ Pâdişah-î nâm-dar

diye bir tarih mısraını düşürüyordur.

Düşürsün bırakalım.

Matrakçı Nasuh: *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* adlı yapıtındaki bir minyatürde Galata, 1537.

*“Matrakçı Nasuh'un bir minyatüründe üçgene
çalıyor Galata. Üçgen bir tepeye.*

*Dik, engebeli, girintili çıkıntılı. Sanki İstanbul'a
özeniyordur, onun gibi körfezler, burunlar, koylar
çıkıp, tepeler, vadiler inecektir. Hem bunun için
de bir buruna benzemek istemeyecek midir? Hızla
uzun, dik yollar geçip, açık kapalı açılar düşürüp,
hendekler, surlar kazıp, sonra da birden düşecektir:
İncecik gölgeler bırakıp arkasında:*

GALATA

diye yazmak için adını. Kendi dilinde.”

*“Şiirimizin Evliyâ Çelebi'si. Kıtalar, kentler, insanlar
görüyor, ölçüyor, biçiyor; denizcidir, topoğraftır,
tarihçidir. Kısaca, görmüş geçirmiş bir seyyah-ı âlem.”*

Behçet Necatigil

“Galata bir gün yıkılınca bu kitaba göre kurulsun.”

İlhan Berk, “Galata Günlüğü”

*İlk kez 1985'te yayımlanan Galata'yı, İlhan Berk
Galata'yı adım adım katederek bütün caddeleriyle,
sokaklarıyla, hanlarıyla, dükkânlarıyla,
meyhaneleriyle, sesleriyle, kokularıyla, tarihin
renkli şahsiyetleriyle sözcükbiliminde yeniden
insan ediyor: Şiirinin duyuru açıklığıyla.*

**Ekranı Kapat,
Kitabı Aç!**

<https://ailesaati.kocsistem.com.tr>

ISBN 978-975-08-0200-4

9 789750 802003

25 TL

KDV'den
muaftr.